

Prioriteitennota 2021-2024

Aanbiedingsbrief

In deze bijzondere tijd bieden wij u de Prioriteitennota 2021-2024 aan. Deze nota kent een lange aanloop. In de eerste maanden van het jaar bereidden wij ons voor op het gesprek over de bestuurlijke prioriteiten en ambtelijke capaciteit. De leidraad daarvoor werd gevormd door de motie 'Prioritering is een bevoegdheid van de gemeenteraad', die u tijdens de raadsvergadering van de Programmabegroting 2020-2023 van 7 november 2019 unaniem heeft aangenomen. U droeg ons op om:

- *Alle zaken die vertraging oplopen, die de kaderstellende taak van de raad raken, in beeld te brengen.*
- *Een voorstel te doen voor prioritering en deze uiterlijk in het voorjaar van 2020 en ruim voor de kadernota ter opiniëring en besluitvorming aan de gemeenteraad voor te leggen.*
- *In kaart te brengen wat er voor nodig is om de capaciteit van de ambtelijke organisatie kwalitatief en kwantitatief op peil te brengen en indien dit vraagt om extra budget dit ter opiniëring en besluitvorming aan de gemeenteraad voor te leggen.*
- *De gemeenteraad periodiek te informeren over het capaciteitsprobleem.*

Begin maart spraken wij over de uitkomsten van de inventarisaties hiervoor voor het eerst over in het College. De bedoeling was om in april daarover met de gemeenteraad in gesprek te gaan. Toen kwam COVID-19 en alles werd anders: de aandacht verschoof van de lange naar de korte termijn. Hoe garandeerden we de basis dienstverlening, welke ondersteuningsmaatregelen waren nodig? We richtten razend snel het werkproces voor de TOZO in, etc.

Vervolgens spraken wij met de gemeenteraad af dat wij dit jaar geen traditionele kadernota zouden maken, maar een Prioriteitennota: een combinatie van de wat langere en korte termijn. Inzicht geven in het werk en ambities die er liggen, zodat de raad de kader stellende rol kan vervullen. Ideeën over de toekomst combineren met de gevolgen van COVID-19. En keuzes voorstellen. Deze ingrediënten vormen de Prioriteitennota.

Een winstwaarschuwing is hier op zijn plaats. We doen het met de wijsheid van nu, weten niet hoe de economie zich ontwikkelt, we weten niet of er een tweede COVID-19 golf komt. In Brabant is juist een nieuw College van GS aangetreden, dat eigen accenten zal leggen. Het Rijk introduceert nog steeds nieuwe ondersteuningspakketen en zal waarschijnlijk met Prinsjesdag met een beeld van de nabije toekomst komen. Veel is onduidelijk en met de beste aannames en ideeën van nu hebben we een soort richting hoe we denken ontwikkeld voor de komende jaren. We leggen dat graag aan de gemeenteraad voor.

De afgelopen maanden hebben wij de hoeveelheid werk, ambities, raadsopdrachten geïnventariseerd. We hebben daarbij de knelpunten (wat kunnen we met de huidige formatie niet realiseren) in beeld gebracht en per programma uitgesplitst. In de Opinienota voor het COVID-19 debat, die u op 4 juni besproken heeft, treft u telkens bij onderdeel 3 aan wat de knelpunten zijn. De knelpunten staan in deze Prioriteitennota per programma opnieuw geformuleerd. Om al deze knelpunten op te lossen is ruim 40 fte nodig.

Deze kloof tussen ambities en realisatiekracht is zo groot dat echt gekozen moet worden. Voor welke prioriteiten kiest onze gemeente? Het behelst de eerste twee aandachtspunten van de motie van 7 november. Het College heeft zich daarover gebogen en een voorstel geformuleerd. Dat voorstel staat in het licht van het toekomstbeeld van onze gemeente, waarover het college een aantal richtingen en ideeën op papier heeft gezet.

Ondanks dat er een forse economische krimp wordt verwacht willen we de komende jaren juist blijven investeren. We kiezen dus voor anticyclisch beleid. We kiezen ervoor om niet te bezuinigen en veel van geplande investeringen door te laten gaan, een aantal ervan gefaseerd. Daarnaast wil het college in 2021 extra impulsen met geven aan:

- Sociale verbinding: door € 2 à € 3 miljoen beschikbaar te stellen voor voorzieningen voor ontmoeten, sport en cultuur;
- Het stadscentrum: door € 2 miljoen beschikbaar te stellen voor TBL, transitiecoach, ondernemers stimuleren om van aanloopstraten naar het centrum te verhuizen;
- Woningbouw: door versneld naar de beoogde productie van 600 woningen per jaar te gaan

- Uitvoering sociaal domein: door Wmo en Jeugdzorg te versterken;
 - De organisatie: door het functiehuis op het niveau van een gemeente van onze omvang te brengen.
- Maar we houden ook geld apart voor toekomstige uitdagingen.

Wij denken dat wij uit de veelheid van wensen en mogelijkheden een evenwichtig pakket van maatregelen en investeringen gekozen hebben. In deze prioriteitennota hebben wij dit uitgewerkt. In de leeswijzer vindt u de opbouw van deze nota. In de raadsvergadering van 9 juli horen we van u graag hoe u deze prioritering ziet zodat we in het najaar de programmabegroting 2021-2024 op kunnen stellen.

Burgemeester en wethouders van Oss.

De secretaris,
drs. H. Mensink

De burgemeester,
drs. W.J.L. Buijs-Glaudemans

Inhoudsopgave

Leeswijzer	4
Oss: een ondernemende woon – en werkgemeente	6
Programma 1. Zorg en Welzijn	13
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs	18
Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur	21
Programma 4. Dynamisch stadscentrum	26
Programma 5. Zuinig op ons klimaat	30
Programma 6. Vitale economie	34
Programma 7. Mobiliteit	38
Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss	41
Programma 9. Veilige omgeving	47
Programma 10. Besturen in verandering van tijden	49
Programma 11. Financieel solide	53
Knelpunten in de organisatie	56
Financiële positie	59
Op weg naar de begroting: Investeren vanuit een stabiele basis	65
COVID-19: Financiële ondersteuningsmaatregelen en risico's	68
Bijlage 1: Meicirculaire 2020	76
Bijlage 2: Compensatie voor gemeenten	81
Bijlage 3: Overzicht reserves	83

Leeswijzer

Dit jaar maken we een prioriteitennota in plaats van een kadernota. Deze prioriteitennota 2021-2024 bestaat uit diverse onderdelen. In deze leeswijzer wordt bij alle onderdelen een korte uitleg gegeven.

Aanbiedingsbrief en het hoofdstuk 'Oss: een ondernemende woon- en werkgemeente'

In de aanbiedingsbrief geeft het college van burgemeester en wethouders de hoofdlijnen van deze prioriteitennota weer.

In het hoofdstuk 'Oss: een ondernemende woon- en werkgemeente' geven we richting aan wat voor gemeente we willen zijn.

Programma's

Per programma beschrijven we wat we willen bereiken, wat de belangrijkste prioriteiten zijn voor de komende periode, de knelpunten en de belangrijkste effecten van de COVID-19 crisis. Daarnaast geven we aan de aanscherpingen zijn in de prioritering, hier geven we alleen aan wat er verandert.

Financiële positie en op weg naar de begroting

In dit hoofdstuk beschrijven we de financiële positie van de gemeente Oss. Vervolgens geven we daar een korte toelichting op. Verder staan we stil bij de structurele begrotingsruimte en geven we aan welke financiële uitgangspunten we zullen hanteren bij het opstellen van de begroting.

In het hoofdstuk 'Op weg naar de begroting' schetsen we voor welke onderdelen we geld vrij proberen te maken richting de begroting.

Daarnaast schetsen we de financiële ondersteuningsmaatregelen n.a.v. de COVID-19 crisis.

Bijlagen

In de bijlagen geven we de analyse van de meicirculaire 2020 en een overzicht van de reserves weer.

Oss: een ondernemende woon – en werkgemeente

Het is een bijzondere tijd. In de eerste maanden van het jaar bereidden wij ons voor op het gesprek over de bestuurlijke prioriteiten en ambtelijke capaciteit. Begin maart spraken wij daar voor het eerst over in het college. De bedoeling was om in april daarover met de gemeenteraad in gesprek te gaan. Toen kwam de COVID-19 crisis en alles werd anders: de aandacht verschoof van de lange naar de korte termijn. Hoe garandeerden we de basis dienstverlening, welke ondersteuningsmaatregelen waren nodig, we richtten razend snel het werkproces voor de TOZO in, etc.

Met de gemeenteraad spraken wij af dat wij dit jaar geen traditionele kadernota zouden maken, maar een Prioriteitennota: een combinatie van de wat langere en korte termijn. Inzicht geven in het werk en ambities die er liggen, zodat de raad de kader stellende rol kan vervullen. Ideeën over de toekomst combineren met de gevolgen van COVID-19. En keuzes voorstellen. Deze ingrediënten vormen de Prioriteitennota.

Een winstwaarschuwing is hier op zijn plaats. We doen het met de wijsheid van nu, weten niet hoe de economie zich ontwikkelt, we weten niet of er een tweede golf komt. In Brabant is juist een nieuw College van GS aangetreden, dat eigen accenten zal leggen. Het Rijk introduceert nog steeds nieuwe ondersteuningspakketten en zal waarschijnlijk met Prinsjesdag met een beeld van de nabije toekomst komen. Veel is onduidelijk en met de beste aannames en ideeën van nu hebben we een soort richting hoe we denken ontwikkeld voor de komende jaren. We leggen dat graag aan de gemeenteraad voor.

We beginnen met een aantal richtingen voor en schetsen over hoe we naar Oss kijken. Geen volledig uitgedacht concept, maar een beeld dat kan helpen bij het gesprek over de toekomst en bij het kiezen waar de schaarse middelen naar toe gaan.

Oss in een notendop

Oss is een bijzondere gemeente: een provincie in het klein, een stadland. Er is de stad Oss met circa 55.000 inwoners en een groot landelijke gebied met kernen met ruim 35.000 inwoners. We hebben de uitdagingen van een middelgrote stad en van een uitgestrekte platteland gemeente. Het levert een cumulatie van opgaven en kansen op, een profiel dat niet door een kenmerk wordt gedomineerd en voortdurend zoeken naar het beste voor de stad, de kernen en het buitengebied. Niet altijd makkelijk, maar zeker een geweldige job om hier de bestuurlijke schouders onder te zetten.

Oss ontwikkelt zich de komende jaren tot een middelgrote woon- en werkstad met omliggende dorpen richting 100.000 inwoners. We profiteren van de aantrekkingskracht van wonen in een stad met aansprekende voorzieningen gecombineerd met een prachtig buitengebied. Ondernemerschap en zorg voor elkaar gaan hand in hand. De zorg en aandacht voor elkaar speelt zich vooral af in de eigen sociale omgeving en voor wie dat ontoereikend is, vormt de gemeente een betrouwbare partner. Ons bedrijfsleven is breed van aard en biedt werkgelegenheid van uitvoerend agrarisch- tot high tech banen. Zowel de ruim 45 kilometer Maasoevers, als Herperduin met alle variatie aan natuur zorgen voor nabijheid van rust, recreatie en landschappelijke schoonheid. Het beste van drie werelden, stad, de kernen en ons prachtige buitengebied.

We zijn goed ontsloten door het openbaar vervoer en de weg. Dat maakt ons aantrekkelijk voor onze eigen inwoners en zeker ook voor forenzen, die in de omliggende regio's en soms ver daar buiten werken.

Maatschappelijke voorzieningen en ontmoeten

In Oss staat de kracht van de samenleving en het sociale netwerk voorop. Die kracht is een belangrijk fundament in onze samenlevingsopbouw. Wij zijn erop gericht netwerken en initiatieven van individuen en collectieven te verstevigen: zij weten het beste wat er speelt in een dorp of wijk en hun aanpak heeft vaak een grotere impact dan die van professionals. In de sociale verbinding en de initiatiefkraft van inwoners zit veel oplossend vermogen. Wij lopen er al langer tegen aan dat de huidige manier van werken van dorps- en wijkraden en onze gemeentelijke ondersteuning onvoldoende hierop zijn ingericht. Graag zetten we de gesprekken met de dorps- en wijkraden hierover met kracht door. Daarnaast kijken we in ons eigen huis op welke manier wij ons moeten organiseren om beter aan te sluiten bij de kracht van onze samenleving.

Oss kent een rijke schakering aan maatschappelijke voorzieningen: van oude tot gloednieuwe multifunctionele accommodaties, maar ook goed onderhouden sportparken. Deze voorzieningen faciliteren inwoners om hun eigen omgeving mede vorm te geven, met elkaar het dorps- en wijkleven te beleven en sociale netwerken te bouwen en onderhouden. Ze vormen het cement van onze samenleving en helpen om elkaar op een laagdrempelige manier te ontmoeten.

Er staan nieuwe projecten op de rol voor multifunctionele accommodaties en gemeenschapshuizen, maar de projectenkalender staat onder druk. Onze financiële situatie maakt het onmogelijk de komende jaren alle wensen te honoreren. Kunnen we van de nood een deugd maken en ons hier herbezinnen. Een eigen MFA lijkt een verworvenheid: ieder dorp of cluster van dorpen heeft er recht op! Daardoor is er in het verleden een hoeveelheid maatschappelijk vastgoed ontstaan die tezamen met scholen en sportgebouwen tot een overaanbod hebben geleid. En de recent uitgebrachte kerken visie maakt het nog pregnanter: een grote hoeveelheid religieus erfgoed zoekt naar nieuwe bestemmingen. Moeten we naast leegstaande kerken nieuwe wijkaccommodaties bouwen? Of kijken we naar slimme combinaties?

Ons maatschappelijk vastgoed kost veel geld: kapitaallasten, onderhoud en beheer. De vraag is of deze voorzieningen altijd in eigendom van de gemeente moeten zijn?

Als je het idee loslaat dat de eigen MFA de enige optie is, zijn er tal van mogelijkheden: een café of zaal, een sportkantine, een onderdeel van een zorginstelling. De pub in Engeland is de afkorting van public house: een particulier bezit, waar een deel van het leven van de gemeenschap plaats vindt. Willen wij afzien van het idee, dat ieder dorp, kern of wijk een eigen MFA moet hebben, dan kunnen we samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers kijken naar andere mogelijkheden voor ontmoeten. Laten we het nu niet bij een voornemen houden – zoals in het verleden – maar concrete stappen zetten.

Sociaal domein de komende jaren

In het sociaal domein zien we al een aantal jaren dat het gebruik toeneemt, terwijl de financiële middelen niet toereikend zijn. Hoewel het aantal zware casussen in de jeugdzorg licht is afgenomen, neemt het bredere gebruik in volume toe. Door het abonnementstarief bij de Wmo stijgt het gebruik zelfs explosief. Door COVID-19 verwachten wij meer inwoners in de bijstand, armoede voorzieningen en schuldhulpverlening. Het gebruik van de regiotaxi stijgt al jaren.

Zoals bekend ging de decentralisatie in het sociaal domein gepaard met flinke bezuinigingen en hoewel we incidenteel reparatiegeld ontvangen, is er structureel meer vraag dan we kunnen financieren met de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen. We hadden de intentie om het sociaal domein een gesloten systeem te laten zijn. Tot nu toe betalen we de tekorten van het sociaal domein met overschotten op andere beleidsonderdelen. Daardoor is een onevenredige financiële druk ontstaan op andere gemeentelijk taken en ambities. Dat vinden we op de lange termijn onwenselijk. Wat betekent dat voor ons? We gaan in ieder geval door met zoeken naar transformatievoordelen en proberen grip te krijgen op de kostenontwikkeling.

Ons uitgangspunt is eenvoudig en robuust. Voor wie het op eigen kracht of samen met haar en zijn omgeving niet kan, vormt de gemeente een springplank of betrouwbaar vangnet. Bedoeld om weer regie te krijgen over het eigen leven, maar zeker ook om een bestaan te garanderen dat er toe doet. In Oss laten we niemand vallen!

Om dit op de lange termijn houdbaar te laten zijn, stoppen we nog meer energie in de transformatie in de zorg en sturen we scherper op de uitvoering.

De al eerder ingezette transformatie beoogt onder andere: van zwaar naar licht, van individueel naar collectief, van curatie naar preventie, van professioneel naar maatschappelijk, van intramuraal naar ambulant, van verkokerd naar integraal. We lichten de vermaatschappelijking eruit: de primaire verantwoordelijkheid voor opvoeding nadrukkelijk bij ouders laten, de kracht van de samenleving versterken, professionele zorg beperken tot wie dat echt nodig heeft, schuldenproblematiek zien als een maatschappelijk en niet zo zeer als een individueel probleem en andere vormen van zorg/ondersteuning/hulp vanuit de samenleving benutten.

Met de samenwerkwijze zijn we daarmee op de goede weg. Volgende stappen zijn beter aansluiten bij diverse dorpen en wijken, waar ijzersterke organisaties/netwerken van mensen met initiatieffkracht, verantwoordelijkheidsgevoel, organisatie talent en kennis van hun eigen samenleving actief zijn. De sociale coöperatie van Herpen, 'Kom erin' van Geffen, het BerghsLeven zijn voorbeelden waarbij de gemeenschap leidend is. Zij houden een dorp vitaler en weten mensen die aandacht nodig hebben beter te vinden. Ook in de wijken en buurten van de stad vinden we dergelijke voorbeelden.

Dat betekent dat wij meer investeren in voorzieningen dicht bij huis, de inwoner-inwoner relatie en mensen/netwerken ondersteunen die voor anderen zorgen. Formele en informele zorg kunnen veel meer door elkaar lopen, waardoor maatschappelijke waarde wordt toegevoegd. Aandacht voor laagdrempelige preventie in een laagdrempelige omgeving past daarbij. Onlangs stond in de Volkskrant een interview met David van Bodegom over gezondheid en ouder worden. Er stond een prachtige opmerking in over hoe we ouderdomsziekten kunnen voorkomen: "Waarom zou je miljarden steken in hightech-onderzoeken, als je weet dat je met een paar wandelschoenen van een paar tientjes zoveel schade kan voorkomen." Nu is niet de beschikbaarheid van wandelschoenen het probleem, maar het gebruik ervan. Letterlijk de eerste stappen zetten, een wandelgroepje vinden, een stimulerende omgeving van gelijkgestemden met wie je twee keer per week loopt!

Dus investeren in het gewone leven, in de beweging van het overnemen van zorg naar bijstaan en ondersteunen, in preventie dichtbij zoals de wandelschoenen, inwoners die de kracht van sociale netwerken verstevigen en waar mogelijk afbouwen van de inzet van professionele organisaties. De sociale verbinding in onze samenleving, waar veel oplossend vermogen aanwezig is, en menselijke maatvoering zijn daarbij belangrijk.

Natuurlijk weten wij dat we met vrijwilligers en direct betrokkenen de opgaven in het sociaal domein niet oplossen. We romantiseren hun taak en rol niet. Uiteraard blijven professionele partijen hard nodig en leveren zij toegevoegde waarde. Maar ook zij moeten meer vermaatschappelijken.

Daarnaast willen we scherper sturen op de uitvoering in het sociaal domein. Beleidsmatig hebben we het staan. In de regio en in onze eigen gemeente. Nu zorgen we voor meer aandacht voor de toegang, de indicaties die worden afgegeven, de uitvoering, de hoeveelheid doorverwijzingen, de effectiviteit van zorg. Meer investeren in relevante data is daarbij nodig: gegevens verzamelen en deze gericht gebruiken voor de sturing in de uitvoering

Stadscentrum

Het stadshart van Oss is uitstekend geschikt om onze eigen inwoners en die van de omliggende dorpen te bedienen, met een gepast winkelaanbod en talrijke evenementen. Door internetaankopen verdwijnen winkels, het gedrag van de consument kent een eigen dynamiek. Deze trend is door ons niet te stoppen en vormt een belangrijk gegeven bij het nadenken over het centrum. Het centrum verandert van aangezicht en uitstraling en vermenging van functies is volop gaande. Het stadshart is niet langer exclusief een plek om te kopen, maar een plek om te zijn. Wij denken dat het concept van de compacte stad een prima leidraad biedt, maar willen de mate van compactheid voortdurend tegen het licht houden. Wij faciliteren de ontwikkelingen, bij voorbeeld door een transitiecoach, vergroening, wonen in het centrum te stimuleren, zonder het eigenaarschap van ondernemers over te nemen. En natuurlijk geven we met het nieuwe Walkwartier een enorme kwalitatieve impuls aan ons centrum.

Bij een stad en landelijk gebied van onze omvang hoort een levendig cultuuraanbod: de Lievekamp met een breed theateraanbod met landelijke, regionale en lokale artiesten en groepen, de Groene Engel met een eigenzinnige programmering en een kleinere doelgroep, een Uithuis – als onderdeel van het nieuwe Walkwartier – met tal van mogelijkheden voor onze inwoners om zelf invulling te geven aan culturele activiteiten. Wij vinden het vanzelfsprekend dat bijvoorbeeld de Volksuniversiteit naar het Uithuis gaat. Museum Jan Cunen hoort nu en in de toekomst bij Oss.

De Lievekamp vormt al ruim 50 jaar een onlosmakelijke onderdeel van Oss en dat willen we graag zo houden. Wij beoordelen of we een renovatie of eventuele nieuwbouw in het tweede helft van dit decennium kunnen laten plaats vinden. Daarom gaan we door met het positioneringstraject van het theater.

Bouwen voor de toekomst

Bij het bouwen gaan we voor variatie: kwaliteit boven kwantiteit, huur en koop door elkaar, inspelen op behoeften van doelgroepen en we maken onderscheid tussen bouwen in groeikernen en kernen waar vooral voor de eigen bevolking gebouwd wordt. Zeker in de kernen willen we vraaggericht bouwen. Het bouwprogramma moet niet uit een computer komen maar van echte mensen. Zoals gezegd zijn we een provincie in het klein: de centrum stad Oss waar een versnelling van de woningopgave mogelijk is; zoals in Berghem de afgelopen jaren is gebeurd. Ook in Geffen en Ravenstein zien we regionale groeipotentie. De overige kernen zijn meer op eigen ontwikkeling zijn gericht. We gaan voor een brede bevolkingssamenstelling, met inwoners die aan hun leefomgeving willen bijdragen. Bij alle bouwplannen is van belang dat de schaa sprong past bij het ritme van inwoners. Sociale verbinding, binding en verbondenheden zijn sterke punten van onze gemeenschappen en we willen niet groeien in een tempo, waarin de stenen snel gestapeld zijn, maar de menselijke maat verloren is gegaan.

Ondernemen en onderwijs

Onze bedrijventerreinen huisvesten kleine en grote bedrijven, met een breed producten- en dienstenpakket en zorgen voor werkgelegenheid voor inwoners van Oss en de wijdere omgeving. Die variatie geeft ons een breed profiel, waardoor we minder vatbaar zijn voor schommelingen in de economie. Natuurlijk raakt de COVID-19 crisis Oss hard, maar ook hier is diversiteit onze kracht. Daarnaast rusten we op een sterke arbeiders traditie, die nog steeds aanwezig is: het aantal banen voor lager en middelbaar opgeleide medewerkers is groot. Daarom is het voor ons van groot belang dat er een goed aanbod van beroepsopleidingen in Oss aanwezig is en blijft. Het VMBO en een stevig MBO horen bij Oss!

De Taskforce wonen en bedrijventerreinen zoekt op korte termijn naar nieuwe vestigingsmogelijkheden voor het Osse bedrijfsleven. Met Heesch-West faciliteren we de komende jaren grotere bedrijven, ook van buiten Oss.

Zuinig op ons klimaat

Op dit terrein hebben we ambities en zijn we realistisch. Tot 2030 werken we actief ons RES aanbod uit. We vervullen hier een actieve rol en voldoen aan onze opwekkingsopgave. Wij plaatsen windmolens op Elzenburg de Geer en in de Lithse polder. We zijn geen voorstander van windmolens in Stijbeemden. We staan open voor zonneparken. Ieder park van circa 14 ha zorgt voor een windmolen minder.

Op het gebied van de besparingsagenda hebben we vooral een faciliterende rol: we werken aan bewustwording, ontzorgen, maken met leningen mogelijk dat inwoners zonnepanelen op hun daken kunnen plaatsen. We brengen beweging, kijken naar ons eigen vastgoed, maar de grootste besparingen komen van onze bedrijven en inwoners. En bij de laatste spreken we zeker de woningbouw corporaties aan.

Voor wat betreft het gasloos wonen zetten we in op nieuwbouw en enkele wijken. Voor bestaande bouw volgen we het Rijksbeleid en leren we van ervaringen van voorlopers.

Gebiedsvisie voor het buitengebied

Op dit moment werken wij aan de gebiedsvisie op het Osse buitengebied. Wij leggen de raad direct na de zomer voor hoe wij op hoofdlijnen naar de functies en mogelijkheden van ons buitengebied kijken. Waar kan intensieve landbouw, waar is plek voor de energieopgave, welke gebieden willen we landschappelijk laten zoals het is? Het is een eerste verkenning, die onderdeel wordt van de Osse omgevingsvisie. Het moet uiteindelijk een kompas voor de komende jaren vormen.

Meer ruimte voor de samenleving

Om de samenleving prettig te laten functioneren hebben overheden tal van activiteiten vergunning plichtig gemaakt en zijn er ruimtelijke en sociale procedures. Met al die regels en voorschriften hebben wij het regulerend vermogen van inwoners over genomen en op het bordje van de overheid gelegd. Van evenementen, dorpsfeesten, tuinhuisjes, schuldhelpverlening, Wmo verstrekkingen tot nieuwbouwwijk. Wij gaan erover, kijken mee, voorzien de samenleving van richtlijnen, regels en voorschriften. En onze inwoners spreken ons er vaak op aan en schuiven dan ook graag verantwoordelijkheden naar ons. We zijn vaak bedenker, scheidsrechter en beslisser. Het is ooit bedacht met de beste bedoelingen om een veilige en fraaie samenleving te stimuleren en rechtsgelijkheid te garanderen. Maar het doel is te veel naar de achtergrond verdwenen en de regels lijken leidend.

We hebben daarmee veel verantwoordelijkheid op onze schouders genomen. Dat versterken we door heel veel zelf doen! Wij maken bestemmingsplannen, wij doen het werk in het vergunningenproces, wij zijn van de gebiedsontwikkeling. Een deel van de samenleving verwacht deze rol van ons: bij onenigheid moeten wij dan hun burens in het gareel houden. Het kan ook anders.

Ten eerste kunnen wij kijken naar wat er zonder onze bemoeienis sowieso mogelijk is. Afschaffen van welstand is daar een voorbeeld van. Maar er zijn veel meer terreinen waar we de ruimte voor onze ondernemende inwoners groter kunnen maken. Eenzaamheid aanpakken door dorps coöperaties, bouwen in eigen beheer, etc.. Ten tweede geven wij in onze nieuwe omgevingsplannen op hoofdlijnen aan wat we belangrijk vinden: van regels die van alles willen voorkomen naar doelregels. En tenslotte stoppen we met alles zelf willen doen: onze ondernemers en inwoners kunnen zelf aan de slag met vergunningen en bestemmingsplannen en wij vervullen een toetsende rol.

Daarnaast kunnen we veel kritischer kijken naar het uitvoeren van grote projecten. Nu doen we dat veel in eigen beheer. Dat kan anders, ondernemers, verenigingen, coöperaties en inwoners willen en kunnen veel meer zelf doen. Wij geven op hoofdlijnen aan wat we beogen, de samenleving benut de ruimte. Dat vraagt regie vaardigheden van ons, zakelijkheid, het lef om los te laten en helder zijn aan de voorkant. Partner van de samenleving zijn, het netwerk organiseren, partijen langjarig aan je binden.

En laat overigens duidelijk zijn dat er opgaven zijn waar wij nadrukkelijk de eigenaar van zijn: die taak moeten we vervolgens met verve doen en erop aanspreekbaar zijn.

Inzetten op digitalisering

Overall om ons heen horen we over Osse maatwerk: in het sociaal domein, in het ruimtelijk domein, in de bedrijfsvoering. Het positieve is de wezenlijke aandacht en betrokkenheid van veel mensen. Doorvragen en met andere oplossingen komen. Het echte gesprek voeren. En het zorgzame. Maar het zijn ook veel verschillende werkwijzen naast elkaar laten bestaan en het allemaal zelf willen doen.

Laten wij eens nieuwsgierig en op een open manier nagaan welk deel van onze externe en interne dienstverlening gestandaardiseerd en wellicht gedigitaliseerd kan verlopen. COVID-19 heeft de afgelopen drie maanden veel koud watervrees voor digitale hulpmiddelen laten verdwijnen. Er is veel mogelijk: een vergunning, een uitkering, een P&O maatregel. Het zijn repeterende processen, met telkens dezelfde stappen en vergelijkbare inhoud. Er zijn gemeenten die deze wijze van werken de snelweg noemen: maak het je inwoners zo makkelijk mogelijk om hun gewenst product te krijgen en zelf heb je er minder werk aan. Banken, zakelijke dienstverleners zijn ons al lang voorgegaan. Leidt het tot kwaliteitsverlies als we routinematige werkzaamheden op deze wijze standaardiseren, digitaliseren en toegankelijk maken? Niet als je eenmaal de koudwatervrees (enige weerstand in het begin) hebt overwonnen. Veel gemeenten werken met een soort verhouding dat 70-80% van de dienstverlening standaardwerk is en dat 20-30% complex is en maatwerk vraagt. Die 20-30% vormen de langzame weg, met persoonlijke aandacht, verschillende invalshoeken, multidisciplinaire bijdragen. Als we hier veel gericht mee omgaan, niet dogmatisch te werk gaan en een goede balans vinden tussen de Osse samenwerkwijze en enkelvoudige vragen enkelvoudig behandelen is er een wereld voor ons te winnen en kun je de 70-30 omdraaien: 70% van de tijd naar de 30% die het echt nodig heeft. En als de samenleving meer oppakt, wordt die 70% inzet minder. Onze menselijke maatvoering blijft altijd: komt de inwoner er via de snelweg niet uit, dan zijn er altijd medewerkers om mee te spreken.

Versterking van onze organisatie

Zoals al eerder gemeld is Oss groot geworden door veel herindelingen. Die zijn op een uitstekende manier uitgevoerd en soepel verlopen. Maar we hebben te weinig aandacht besteed aan een functiehuis dat past bij een gemeente van onze omvang. Strategische slagkracht, senioriteit, omgevingsmanagement bij belangrijke maatschappelijke opgave, lobby'en in netwerken waar we nu afwezig zijn maar die voor Oss veel potentie bezitten. Op een aantal terreinen missen we het in onze organisatie. De benchmark die we vorig jaar hebben uitgevoerd onderschrijft dat. Daarnaast willen wij onze positie op de arbeidsmarkt behouden en daar horen salarissen bij die in overeenstemming zijn met de opgaven. Niet op alle terreinen in onze organisatie hebben we dat voor elkaar. We werken aan de verbreding van ons functiehuis, zowel door benoeming van een aantal mensen van buiten als meer mogelijkheden bieden voor eigen talenten.

Investeren vanuit een stabiele basis

Onze financiële positie staat onder druk. We zien de kosten in het sociaal domein (jeugdzorg, bijzondere bijstand, Wmo) sterk stijgen. We kiezen ervoor om op dit moment NIET te bezuinigen en om investeringen zo goed mogelijk op peil te houden. We willen vooral vasthouden wat we hebben! En blijven investeren vanuit een stabiele basis. We schuiven projecten wel op in de tijd en brengen hierin prioriteiten aan.

Om te zorgen voor een stabiele financiële basis en te zorgen dat de zorg beschikbaar en betaalbaar blijft, zien we ons genoodzaakt om de OZB in 2021 extra te verhogen met 5%, bovenop de jaarlijkse inflatie. Met deze extra stijging van 5% verwachten we ongeveer € 22,50 onder het landelijke gemiddelde uit te komen qua lastendruk. Dit is uiteraard afhankelijk van de ontwikkeling bij andere gemeenten.

Met deze extra verhoging ontstaat er structurele begrotingsruimte die ook nodig zal zijn voor het opvangen van reguliere 30-ontwikkelingen en voor de financiële effecten vanuit de COVID-19 crisis. We stellen ons de opgave om door de meicirculaire en mede via bovenstaande extra OZB verhoging € 1,5 miljoen aan structurele ruimte te vinden in de programmabegroting 2021-2024. Deze structurele ruimte willen we inzetten voor:

- Uitvoering sociaal domein: € 600.000. Vooral voor de uitvoering van de Wmo en het toepassen van data-analyse om meer en beter inzicht te krijgen in de ontwikkelingen in het sociaal domein. Daarnaast zien we mogelijkheden om via de regionale budgetten voor maatschappelijke opvang/ beschermd wonen meer strategische capaciteit vrij te maken.
- Basis op orde en versnelling woningbouw / bedrijventerreinen: € 400.000. Dit is een hoge prioriteit. We hebben met de taskforce al een eerste belangrijke stap gezet. Om de basis op orde te brengen en om daarnaast een versnelling door te voeren willen we € 400.000 jaarlijks vrijmaken. Daarnaast brengen we in beeld of we extra capaciteit kunnen vrijmaken ten laste van toekomstige grondexploitaties. Dit voor bijvoorbeeld stevige projectleiders.
- Versterken gemeentelijke organisatie: € 500.000. Voor het versterken van de organisatie zetten we in op drie speerpunten: zorgen voor strategische slagkracht (verzwaring functiehuis), inzetten op programmatisch en projectmatig werken en digitalisering. Hiervoor is extra geld nodig.

De incidentele begrotingsruimte wordt vooral bepaald door de ruimte binnen de algemene reserve en de ruimte binnen de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf.

We zetten de algemene reserve in om de extra kosten door de huidige COVID-19 crisis te betalen. We vinden het zeker acceptabel wanneer de algemene reserve hierdoor onder de norm terecht komt. We kiezen ervoor om geen concreet noodfonds op te richten (geen specifieke bedrag af te zonderen van de algemene reserve). We zijn alert op noodzakelijke maatregelen en zullen bij grotere besluiten deze altijd vooraf voorleggen aan de gemeenteraad.

We verwachten vanuit het grondbedrijf vrije ruimte in de jaren 2021 tot en met 2023 van circa € 21 miljoen. Hiervan valt circa € 13 miljoen in 2021. We willen met deze middelen het profiel van Oss langjarig kunnen versterken. Dit betekent dat we deze middelen strategisch moeten inzetten en alleen uitgeven aan investeringen die op termijn rendement opleveren. Rendement kan worden uitgedrukt in besparingen, maatschappelijke winst, voorfinanciering die na verloop van tijd geld oplevert. We kiezen voor de volgende investeringsimpulsen:

- Bouwen voor de toekomst: € 10 miljoen over komende 3 jaar. Via de taskforce brengen we potentiële ontwikkellocaties in beeld. Een groot deel van de kosten zullen we gaan terugverdienen. Bij binnenstedelijke plannen en/of andere locaties zullen er ook verlieslatende complexen zijn. Hoe groot deze totale ruimte moet zijn is op dit moment lastig in de schatten. De taskforce wonen/ bedrijventerreinen gaat hier meer richting aan moet geven. Vandaar dat we voorstellen om voorlopig ongeveer 50% van de incidentele inkomsten binnen de ABR te houden (€ 10 miljoen over de komende 3 jaar).

- Dynamisch stadscentrum: € 2 miljoen. We willen het ontwikkelfonds stadscentrum aanvullen met € 2 miljoen. Focus ligt daarbij op:
 - de ontwikkeling van het TBL terrein;
 - inzet van leegstandsmakelaar om te komen tot een (nog) kleiner stadshart. Met daarbij een instrumentarium zoals subsidie of financieringsregeling die verhuizing en/of verbouwing aantrekkelijker maken.
- Voorzieningen voor ontmoeten, sport en cultuur: € 2 tot 3 miljoen. We willen richting de programmabegroting uitwerken of we met incidentele impuls een versnelling in de komende jaren kunnen realiseren. Het zwembad blijft hoog geprioriteerd. We blijven daarbij uitgaan van een sluitende business case. Voor de Lievekamp zetten we het positioneringsonderzoek voort en kijken we of we toch uiterlijk in 2022 tot een gericht investeringsbesluit voor ver(nieuw)bouw kunnen komen. Gezien de huidige financiële positie is het daarom belangrijk dat we ruimte binnen de incidentele middelen houden. Het verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed pakken we op vanuit het scenario "Natuurlijk moment". Dit betekent dat we op dit moment hiervoor geen extra investeringsgelden reserveren.

Beweging op basis van eigen kracht

Wij kijken met veel vertrouwen naar de toekomst van Oss. We staan er financieel goed voor, kennen een constructief politiek/bestuurlijk klimaat, onze samenleving is ondernemend en sociaal en onze medewerkers zijn betrokken, trots en loyaal. Ondanks COVID-19 zijn wij een robuuste gemeente met ruim 90.000 inwoners die van aanpakken weten. We blijven gewoon doen, koesteren ons breed profiel en hebben het met z'n 90.000 goed voor elkaar. Dat willen we graag zo houden. En met een blik op de toekomst willen we een aantal bordjes verhangen en/of verstevigen. Niet met een schok, maar op een evenwichtige manier die bij ons past. Hierboven hebben we een aantal vergezichten en richtingen beschreven. Samengevat komen die op het volgende neer.

1. We groeien geleidelijk naar een woon en werk gemeente met 100.000 inwoners: met variatie in de breedste zin van het woord als vertrekpunt voor het bouwen en in een tempo dat past bij de inwoners.
2. In de sociale verbinding zit veel oplossend vermogen. Daarom sluiten we meer aan bij het eigenaarschap in de samenleving en bieden we meer ruimte voor initiatieven.
3. De transformatie in het sociaal domein intensiveren we door onder andere vermaatschappelijking van zorg en scherper sturen op de uitvoering.
4. We willen niet overal van zijn, voeren niet alles zelf uit en vervullen vaker een regie functie
5. We zetten in op standaardiseren en digitaliseren
6. We versterken onze organisatie passend bij onze rol en omvang
7. We blijven een financieel solide gemeente, die durft te investeren in het toekomst bestendig houden van onze samenleving.

Programma's

Programma 1. Zorg en Welzijn

1. Wat willen we bereiken?

Het doel van dit programma is beschreven in de programmabegroting. Kern hiervan is dat we graag willen dat al onze inwoners actief deelnemen aan de samenleving. Een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen doen is participatie, en vooral het hebben van werk (zie ook programma 2. Werk, inkomen en onderwijs). Daar zetten we dan ook zoveel als mogelijk op in. Uitgangspunt is om aan te sluiten bij de talenten, mogelijkheden en behoeften van inwoners. Aan onze inwoners vragen we om hun leven zoveel mogelijk naar eigen vermogen in de hand te nemen. Wanneer het niet vanzelf gaat, bieden we ondersteuning, zorg en opvang. Deze ondersteuning is gericht op zoveel mogelijk zelf en samen doen.

We kijken integraal naar de problematiek van de inwoners, bijvoorbeeld in een combinatie van zorg, werk, schuldhulpverlening en armoede-ondersteuning. Meer zelfregie bij de inwoner en aansluiting bij de leefwereld vraagt een andere houding en andere manier van werken van professionals. Om te komen tot een integrale oplossing voor de inwoner werken we vanuit de disciplines werk en inkomen, welzijn, zorg, veiligheid, schuldhulpverlening samen. We werken hierbij intensief samen met externe partijen in het veld.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

Wij werken in dit programma aan de volgende thema's:

- Jeugdhulp
- Zorg en ondersteuning in de Wmo
- Transformatie beschermd wonen, maatschappelijke opvang en OGGZ (Openbare geestelijke gezondheidszorg)
- Positieve gezondheid en gezondheidsbeleid
- Zorg en veiligheid

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

De ambities, prioriteiten en uitvoering staan binnen dit programma onder druk. Door beperkte capaciteit staan met name de volgende acties uit de programmabegroting onder druk:

- Versterken van de toegang en inzet van de sociale teams. De onderzoeken lopen of zijn klaar, de invoering gaat langzaam t.g.v. prioriteit op dienstverlening
- Uitwerking van visie voor laagdrempelig ontmoeten
- Uitvoering van WMO door toename van aantal aanvragen. In de uitvoering is ook extra aandacht gewenst voor kwaliteitszorg.
- Analyse van trends en risico's stijgende vraag WMO voorzieningen en Jeugd
- Verbeterplan complexe maatwerk casuïstiek
- Realisatie Oplosagenda beschermd wonen en maatschappelijke opvang
- Ervaringen en waardering inwoners WMO ondersteuning, onderzoeken en opzetten jaarlijkse panels sociaal domein
- Maatschappelijke vraagstukken rondom wonen, welzijn en zorg
- Regionale taak uitvoeringsagenda jeugd
- Ontwikkelopdracht lokale teams veiligheid (in samenwerking met Ons Welzijn en andere partners).

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Strategische beleids capaciteit	
- maatschappelijke opvang/ beschermd wonen	2 fte (mogelijke dekking budget beschermd wonen)
- zorg & welzijn	1 fte
- jeugd regio	0,8 fte
Uitvoering WMO	6,5 fte
Bedrijfsvoering (kwaliteit en dashboard)	2 fte
	12,3 fte

Daarnaast zien we de grote kostenstijgingen op het gebied van de ondersteuning vanuit Wmo en jeugdhulp, waarbij de betaalbaarheid van deze zorg onder druk staat. Hoe houden we de zorgkosten betaalbaar binnen een sluitende begroting?

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

Nu de grootste acute problemen achter de rug (lijken te) zijn dient gekeken te worden wat het aanhouden van de crisis voor effecten teweeg brengt. Denk aan intensievere en langdurige inzet van mantelzorgers, psychische problemen bij kwetsbare doelgroepen, niet beschikbaar zijn van collectieve zorg en ondersteuning. Samen met onze partners bekijken we wat er aan nazorg nodig is.

Bij inwoners en bestuurders leven vragen over COVID-19 in relatie tot omgeving, Q-koorts en luchtkwaliteit. In het maatschappelijk debat worden bovendien publicaties van onderzoeken aangehaald op een manier die een oorzakelijk verband veronderstelt tussen omgevingsfactoren en de mate waarin COVID-19 voorkomt.

De minister van LNV heeft het RIVM formeel gevraagd om een voorstel op te stellen voor een onderzoek naar de relatie tussen luchtkwaliteit, veehouderij en COVID-19.

Het overleg tussen de Brabantse GGD-en met het RIVM en het Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid is inmiddels opgestart. We volgen de ontwikkelingen en wachten de resultaten van het onderzoek af.

Waar we op in willen zetten:

1. De verwachte 'zorggolf'; met zekerheid kunnen we stellen dat er een "zorggolf" te verwachten is, door uitstel van zorg en ondersteuning, nazorg, de effecten van lock-down. Hiervoor moeten we intern en met onze partners voorbereidingen treffen.
2. De kracht uit de samenleving consolideren; behouden, stimuleren en nog beter ondersteunen. Onze ambitie voor een transitie van zorg en ondersteuning van professionals naar samenleving krijgt meer voedingsbodem. Er zijn veel burgerinitiatieven, mensen helpen elkaar en vinden hierin nieuwe manieren. En mensen vinden het normaal om elkaar op deze manier te helpen. Onze grote uitdaging is om het spontaan ontstane actieve burgerschap vast te houden. We gaan hierover in gesprek met Ons Welzijn en zorgcorporaties.
3. Substitutie versterken; mensen en middelen anders inzetten. Meer welzijn minder zorg. De crisis biedt kansen om scherpere keuzes te maken en afspraken met onze welzijn- en zorgaanbieders te herijken. Denk aan laagdrempelig ontmoeten in buurten en wijken tegenover dagbesteding. Voor de zwaardere doelgroep is professionele dagbesteding een noodzaak. Maar er zijn groepen die met lichtere daginvulling in de wijk of buurt geholpen zijn.

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

We blijven inzetten op de bestaande prioriteiten. De koers is gericht op de juiste zorg op de juiste plek, transformatie van zorg en ondersteuning, en beheersing van kosten. We streven naar effectiviteit en niet alleen naar directe kostenbesparingen. We willen grip hebben aan de voorkant. Meer welzijn, minder zorg, meer collectief aanbod, meer 'naar elkaar omzien' in plaats van professioneel aanbod. Dit is allemaal onderdeel van de transformatie.

De kosten staan nog steeds onder druk, ook in de formatie. Hier willen we budget voor beschikbaar stellen.

Investeren in de toegang, in preventie en de transformatie zijn belangrijke middelen om te kunnen sturen op effectiviteit. We willen veel meer sturen vanuit de uitvoering, omdat de visie en het beleid op hoofdlijnen en veel deelterreinen goed staan. Denk aan de oplos-, ontwikkel- en uitvoeringsagenda's en onderliggende visies. Een belangrijke voorwaarde voor de genoemde prioriteiten is een stabiele, professionele uitvoeringsorganisatie Wmo. We blijven sturen op de samenwerkwijze, de werkprocessen en vaardigheden die daar bij horen. Hierbij ondersteunen we de inwoner vanuit de drie vragen: ik wil, ik kan en ik heb nodig. Samen met de inwoner wordt gezocht naar de best passende oplossing en wordt besproken wat de inwoner zelf of zijn netwerk daaraan kan bijdragen. We investeren in het goed voeren van deze gesprekken. We blijven investeren in inkoop, contractmanagement, tarieven enzovoort, samen met andere gemeenten. We vinden dat het verstrekken van Wmo en Jeugd voorzieningen een vangnet moeten zijn mensen die het nodig hebben omdat ze het niet zelf kunnen organiseren of betalen.

Het is ook belangrijk om te investeren in wijkvernieuwing en zorgen voor een evenwichtigere samenstelling van onze wijken. Zo komt er een goede balans is tussen wonen, welzijn en zorg, tussen draagkracht en draaglast. Dit zorgt niet voor direct een verbetering morgen maar is essentieel voor de lange termijn.

Daarnaast intensiveren we onze lobby om het abonnementstarief af te schaffen. We zien dit als een lek in het systeem.

Het college kiest ervoor om de knelpunten binnen de uitvoering van de Wmo op te lossen en te investeren in de basis op orde binnen het sociaal domein. We willen hier € 600.000 voor vrijmaken. Richting de programmabegroting gaan we dit verder uitwerken. We nemen hier dan de knelpunten binnen dit programma én het programma Werk en inkomen in mee. De prioriteit ligt bij de uitvoering van de Wmo en meer datagedreven werken, we willen zo beter inzicht krijgen in de ontwikkelingen in het sociaal domein. Daarnaast zien we mogelijkheden om via de regionale budgetten voor maatschappelijke opvang/ beschermd wonen meer strategische capaciteit vrij te maken.

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

1. Wat willen we bereiken?

Dit programma is erop gericht dat mensen zoveel mogelijk mee doen in de samenleving. Een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen doen is participatie, en vooral het hebben van werk. Het hebben van werk zorgt veelal voor een betere inkomenssituatie. Daar zetten we dan ook zoveel als mogelijk op in. Uitgangspunt is om aan te sluiten bij de talenten, mogelijkheden en behoeften van inwoners (zie ook programma 1. Zorg en welzijn). Aan onze inwoners vragen we om hun leven zoveel mogelijk naar eigen vermogen in de hand te nemen. Wanneer het niet vanzelf gaat, bieden we ondersteuning. We kijken integraal naar de problematiek van de inwoners, bijvoorbeeld in een combinatie van zorg, werk, schuldhulpverlening en armoede-ondersteuning. Onze inzet rond onderwijs is gericht het bestrijden van achterstanden, de goede aansluiting op eventuele zorg daaromheen en (uiteindelijk) het behalen van een startkwalificatie.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

Wij werken in dit programma op vier thema's:

- participatie (werk en inkomen)
- (regionale) arbeidsmarkt
- armoede en schulden
- onderwijs en onderwijshuisvesting.

Op alle thema's hebben we de beleidsvoornemens 2020 opgepakt en de dienstverlening aan onze inwoners ingezet conform onze plannen.

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

Het algemene beeld van het programma is dat prioriteiten uit de programmabegroting gerealiseerd worden. Wel worden er knelpunten geconstateerd op het gebied van capaciteit voor beleidsontwikkeling en invoering van nieuwe werkwijzen na experimenten/ pilots. Via bestaande budgetten (participatiebudget en gelden voor de invoering van de inburgeringswet) breiden we de formatie uit met 4 fte.

We missen strategische beleids capaciteit op het gebied van werk & inkomen.

In de uitvoering is extra inzet voor kwaliteitszorg en applicatiebeheer (sociaal domein breed: Werk & inkomen én Zorg) van belang. Het capaciteitsvraagstuk in de uitvoering wordt deels opgevangen met tijdelijke middelen. Voor onderwijshuisvesting, een wettelijke taak, staan diverse ontwikkelingsprojecten op stapel waar. Op dit moment worden deze gerealiseerd via extra inhuur.

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Strategische beleids capaciteit - werk & inkomen	1 fte
Bedrijfsvoering (kwaliteitszorg)	1 fte
	2 fte

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

Vanwege COVID-19 hebben we op twee punten nadrukkelijk ingezet:

- Uitvoering TOZO voor ondernemers die in de problemen komen.
- Onderwijs en opvang voor cruciale beroepen en voor gezinnen in kwetsbare situaties

Het is nog onduidelijk in hoeverre we hier als gemeente voor gecompenseerd worden.

Daarnaast zien we samengevat de volgende punten:

- We verwachten een groei van de bijstand, in eerste instantie door instroom vooral van jongeren, flexwerkers en ZZP (mensen met geen tot weinig recht op WW). Afhankelijk van de snelheid van herstel van werkgelegenheid komt de uitstroom naar werk weer op gang.
- De inburgeringsactiviteiten liggen stil. Enerzijds zijn trajecten voor inburgering en taal gestopt. De herstart zal niet in een keer opgepakt kunnen worden. Anderzijds komen er geen verwijzingen vanuit het COA; Daar ontstaat dus ook achterstand m.b.t. inburgering.

- De werkgelegenheid in onze regio daalt als gevolg van COVID-19. We verwachten veel mensen zonder werk, waarvoor betere mogelijkheden zijn in andere sectoren. In de regionale arbeidsmarkt zetten we allerlei zaken in gang gericht op loopbaan oriëntatie (om)scholingsmogelijkheden van mensen die werk zoeken of van werk naar werk willen gaan.
- Landelijk is de visie dat we de *kansen moeten zien om de arbeidsmarkt te vernieuwen* in het verlengde van al uitgebracht rapporten (commissie Borstlap, WRR).
- Jongeren hebben aandacht/aanpak nodig. Daarbij zijn diverse mogelijkheden. De jongeren in de bijstand zullen weer zo snel mogelijk naar werk moeten instromen. Een deel van deze jongeren heeft geen startkwalificatie (als gevolg van groenpluk, krappe arbeidsmarkt). Zij kunnen wellicht terug naar het onderwijs worden geleid. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor de kwetsbare groep jongeren vanuit voortgezet speciaal- en praktijkonderwijs (pro/vso).
- De situatie van IBN is kwetsbaar. De productie is sterk verminderd (er is een hoog ziekteverzuim, mensen kunnen niet werken vanwege 1,5 meter, detacheringen zijn gestopt), de orderportefeuille is afgenomen. IBN heeft daarom omzetverlies. Zij kunnen geen gebruik maken van de NOW-regeling maar het Rijk gaat ze wel compenseren. In hoeverre dit toereikend is en voor de lange termijn is, is mede afhankelijk van de duur van de maatregelen en de economische ontwikkeling.
- We verwachten een groter beroep op onze armoedeverorzieningen en de bijzondere bijstand. We willen ook graag een goed bereik van mensen die het nodig hebben. Het budget Bijzondere Bijstand staat erg onder druk. Ook het aantal mensen met problematische schulden kan groeien. In de periode van COVID-19 hebben we diverse belastingen voor inwoners en bedrijven opgeschort. Het biedt de mogelijkheid om te kijken naar de gemeente als schuldeiser (in het kader van schuldhelpverlening). Het beroep op de regelingen voor armoede en schulden is de afgelopen jaren gestegen. We zijn erin geslaagd om het bereik te vergroten. Helaas zien we dat ook in economische voorspoed het aantal mensen dat een beroep moet doen op ondersteuning door de gemeente toe is genomen.
- Door het sluiten van de scholen, weliswaar met noodopvang voor vitale beroepen en kwetsbare gezinnen, verwachten we leerachterstanden bij kinderen en jongeren. In overleg met het onderwijs gaan we kijken hoe we hierop acties ter verbetering (inhaalslag) kunnen maken. Daarvoor zullen we ons Onderwijsachterstandenbeleid herijken of bijstellen. De invoering van de nieuwe aanpak Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) en nieuwe financiering van de peuteropvang, die was beoogd voor augustus 2020, zal worden uitgesteld naar begin 2021. Op dit moment is er geen ruimte voor goede implementatie van werkprocessen en communicatie met ouders hierover.

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

We blijven inzetten op de huidige prioriteiten. De COVID-19 crisis heeft wel forse impact op dit programma. Het is nog steeds de vraag hoe groot de economische crisis wordt en hoe lang deze gaat duren. Zoals we al eerder toe hebben gelicht heeft dit veel effect op werk en inkomen en wellicht op armoede en schuldhelpverlening. We hebben hier nadrukkelijke aandacht voor.

Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur

1. Wat willen we bereiken?

Het doel van dit programma is beschreven in de programmabegroting. Als gemeentelijke overheid zijn we er voor om deze gemeenschapszin mede mogelijk te maken en te faciliteren. Dat doen we door het ontwikkelen en in stand houden van voorzieningen en door de toegankelijkheid zo breed mogelijk te waarborgen. Daardoor ontstaan gemeenschappen, waarin mensen zich kunnen ontplooiën.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

- Realisatie nieuw zwembad: De gemeenteraad heeft zich inmiddels uitgesproken voor de realisatie van een nieuw zwembad op de hoek van de Osseweg-N329. Op dit moment wordt, in samenspraak met het huidige Golfbadbestuur, gewerkt aan het opstellen van kaders voor het bouwproces, de financieringsvorm, de aanbesteding en de exploitatie van het nieuwe zwembad. Rond de zomer hebben we hierover duidelijkheid en kunnen hierover voorstellen doen richting de gemeenteraad.
- Sportakkoord: Na de vaststelling van het Osse Sportakkoord in oktober zijn we aan de slag gegaan met de uitvoering daarvan. Er is een stimuleringsregeling in het leven geroepen voor initiatieven die de doelstellingen van het sportakkoord versterken. Voor onze eigen organisatie ligt de nadruk op het ontwikkelen van een visie op vitale verenigingen.
- Voldoende mogelijkheden voor laagdrempelig ontmoeten op buurt en wijkniveau: De behoefte aan gemeenschapsvoorzieningen verandert, hoe gaan we hier mee om? We ontgroenen en vergrijzen, de samenleving individualiseert, de kwaliteitseisen die we stellen aan gebouwen nemen toe, er zijn grote verschillen in eigendom/beheer/gebruik van voorzieningen, de betaalbaarheid/exploitatie staat onder druk, de capaciteit van de organisatie is beperkt. Decentralisaties sociaal domein versterken de behoefte aan een nieuwe manier van ontmoeten. In 2020 vindt het onderzoek naar laagdrempelig ontmoeten plaats en gaan we hierover in gesprek met de gemeenteraad.
- Verduurzaming maatschappelijk vastgoed: op welke wijze kunnen de duurzaamheidsambities van de gemeente Oss op een verantwoorde wijze vertaald worden naar onze maatschappelijk vastgoedportefeuille. Er zullen keuzes gemaakt moeten worden in strategie en prioritering bij de uitwerking in concrete maatregelen.
- Projectenkalender staat onder druk: Er is een mismatch tussen ambitie, ambtelijke bezetting en financiën. De projectenkalender waaraan we werken bestaat uit NOK, MFA Noord-West, wijkcentrum Ruwaard (in uitvoering), 't Slotje in Herpen, het Raadhuis in Ravenstein (in uitvoering) en een nieuw Vidi Reo voor Ravenstein.
- Culturele instellingen in transitie: Hoe houden we het brede culturele aanbod van de gemeente Oss in stand? Bijna alle Osse professionele cultuurinstellingen zijn in transitie. De achtergrond verschilt per instelling. De Groene Engel is nog niet in stabiel vaarwater. We zijn bezig om de horeca (deels) af te stoten en het bestuur maakt momenteel een businessplan dat genoeg vertrouwen moet geven voor de gemeenteraad om te investeren. Het gebouw van de Lievekamp is toe aan een ingrijpende renovatie en voert hiertoe een positioneringsonderzoek uit. Het is nog maar zeer de vraag of het financieel mogelijk is om uiterlijk in 2022 een financieel besluit te nemen over de toekomst van het theater. Het Museum en de Muzelinck zijn relatief kleine organisaties met een krappe begroting. Bij Muzelinck leidt dit - naast een veranderende markt - tot de vraag wat de rol in de toekomst is en waar de toegevoegde waarde ligt. De Bibliotheek en het Stadsarchief bereiden zich voor op de gang naar het UITHuis.

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

Binnen dit programma zijn er grote knelpunten. We zien een groot verschil tussen de ambities/wensen binnen het programma en de beschikbare capaciteit. Zowel spanning op voldoende beleidscapaciteit als voldoende capaciteit voor vastgoed. Voor een aantal grote projecten is specifieke kennis nodig die op dit moment ontbreekt. Het gaat daarbij om de projecten: Golfbad (ook specifieke kennis nodig), gebouw van theater De Lievekamp, Maasbelevingscentrum en verduurzaming gemeentelijk vastgoed. Voor een aantal van deze projecten is ook nog geen geld gereserveerd danwel een voorbereidingskrediet vastgesteld in de begroting.

Daarnaast is er geen capaciteit en/of geld voor:

- Samenwerking Koppelinck – Oude klooster
- Ontmoeten in Macharen
- Ondersteunen plan Onder d'n Plag
- Ontmoeten Oss Zuid\Scouting

- Fusie VIP en Herpinia op sportpark Wilgendaal
- Clubaccommodatie AVOss'78
- Capaciteitsprobleem Margriet
- Onderzoek sporthal Hoge Graaf
- Aanpassen subsidiestelsel
- Doorontwikkeling Muzelinck
- Afronden en uitvoeringsagenda cultuurnota
- Doorontwikkelen cultuurtafel
- Buurtsport

Kijkend naar alle knelpunten roept dit paar strategische vragen op:

- Hoe breed houden we het culturele en sportaanbod in Oss?
- Houden we mogelijkheden voor inwoners in stand of houden we het bestaande aanbod in stand?
- Kunnen we blijvend grote investeringen doen in het centrum en ook in onze wijken en kernen?
- Kunnen we onze duurzaamheidsambities (financieel) verantwoord realiseren?

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Beleidscapaciteit	
- sport, cultuur en ontmoeten	1,5
Vastgoed	1,5
	3,0 fte

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

Voor veel voorzieningen komt de impact van COVID-19 hard aan. Financiële reserves verdampen in hoog tempo. Tot op heden zijn er geen organisaties Sport-Cultuur-Ontmoeten, die failliet gegaan zijn of om noodsteun hebben gevraagd. De vraag voor de korte termijn is wel aan de orde hoe ver we willen gaan in de tegemoetkoming van de financiële schade die deze organisaties lijden? Staat de organisatie hier zelf volledig voor aan de lat en wat is de verantwoordelijkheid van de gemeente?

We weten nog niet wat de structurele effecten zullen zijn van de beperkende maatregelen die nu zijn ingevoerd om het virus in te dammen. Als we door nieuwe medicijnen en vaccins definitieve controle kunnen krijgen, gaan we dan weer terug naar hoe het voorheen was? Zoeken mensen dan weer massaal grote evenementen op, worden theaters en poppodia weer bezocht als vanouds? Veranderen de toeristische wensen misschien? Gaan mensen dichter bij huis op vakantie? En zo zijn er nog vele vragen te stellen, die nu nog niet beantwoord kunnen worden. Kortom, gaat er op de langere termijn een nieuwe werkelijkheid ontstaan?

Slechts geleidelijk aan zullen de contouren hiervoor duidelijk worden. We streven er naar om de huidige organisaties voor Sport-Cultuur-Ontmoeten in staat te stellen hierop te anticiperen. Ook hier geldt als eerste stelregel dat we organisaties zo veel mogelijk faciliteren in 'helpen verdienen'.

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

Ontmoeten

De visie voor laagdrempelig ontmoeten is een bepalend dossier. Laagdrempelig ontmoeten draagt bij aan de transformatie in het sociaal domein en de vermaatschappelijking van de zorg. In de visie willen we richting geven in wat verstaan we er (niet) onder, wat willen we bereiken, voor wie bedoelen we het, welke consequenties heeft het voor bestaande accommodaties? Kunnen we door zorg dichterbij te organiseren besparen op duurdere vormen van zorg?

Op dit moment ligt er een opinienota voor. De uitkomsten hiervan gaan we vertalen in een visie. We zien het ontwikkelen van de visie als begin van het werk. We willen in deze bestuursperiode de visie afronden.

We hebben verschillende doorgaande processen voor ontmoeten. We willen hier niet alleen vanuit het gemeentehuis bepalen wat de volgorde is maar ook kunnen inspringen op energie en momenten in de samenleving. We beseffen dat er veel dynamiek zit in de projectenportefeuille. Er doen zich altijd wel ontwikkelingen voor, waarbij het ene project ineens versneld kan worden uitgevoerd en het andere project ineens een poos vertraagd. Dus hier willen we kansen kunnen pakken als we ze zich voordoen. Aan de andere kant hebben we niet de capaciteit om overal vol op in te zetten. Op een aantal plekken zullen we dus veel verder moeten temporiseren.

Bij de prioritering hebben we gekeken naar de volgende zaken:

- Is er nu sprake van een onveilige of anderszins een onverantwoorde situatie? Zo ja, dan heeft het project prioriteit;
- Waar zitten we in het proces? Is er sprake van een raadsbesluit, zijn er andere toezeggingen gedaan, zijn er gewekte verwachtingen, zijn we al verplichtingen aangegaan?
- Is er bij initiatieven sprake van veel zelforganisatie en eigen initiatief? Zo ja, dan is het wellicht relatief makkelijk uit te besteden met weinig ambtelijke begeleiding/inzet.

We gaan door met de ontwikkelingen voor ontmoeten in Neerloon-Overlangel en Keent, de MFA Noord-West, het Slotje in Herpen en de herbestemming van het Raadhuis in Ravenstein. Daarnaast gaan we aan de slag met de correctie van de constructiefout bij de Koppelinck/Klooster in Geffen.

Omdat we beperkte middelen (capaciteit en geld) hebben gaan we een aantal dossiers temporiseren. Wat we hier bedoelen is dat we de ontwikkelingen in de verschillende gemeenschappen nauwlettend volgen maar hier zelf niet de kartrekkersrol pakken. Dit willen we doen bij de volgende ontwikkelingen:

- De samenwerking tussen de Koppelinck en het Oude Klooster in Geffen;
- Ontmoeten in Macharen (het reeds beschikbare budget blijft staan)
- Onder D'n Plag
- Ontmoeten in Ravenstein (het reeds beschikbare budget blijft staan)
- Ontmoeten in Oss Zuid/Scouting.

Mochten er op deze dossiers komende tijd kansen ontstaan of zaken in de stroomversnelling komen, willen we hier uiteraard wel op in kunnen spelen. We zullen als dit zich voordoet de raad een concreet voorstel doen.

Binnen dit programma zien we dus grote knelpunten in de uitvoering. We willen richting de programmabegroting 2021-2024 uitwerken of we met incidentele impuls van circa € 2 tot € 3 miljoen een versnelling in de komende jaren kunnen realiseren. Op dit moment kiezen we niet voor structurele extra capaciteit.

Het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed pakken we op vanuit het scenario "Natuurlijk moment". We gaan zo op een reële en verstandige manier investeren. Als er ver(nieuw)bouw of groot onderhoud plaats moet vinden, dan doen we dat op een nuchtere manier door verduurzamen met maatregelen die zich al bewezen hebben. Dit betekent dat we op dit moment hiervoor geen extra investeringsgelden reserveren.

Sport

We blijven investeren in de (ver)nieuwbouw van het zwembad. Op dit moment hebben we geld beschikbaar om een extern bureau in te huren voor een voorbereidend onderzoek voor een businesscase. Voor verdere fases geldt dat niet. Hier zouden we dan later geld beschikbaar voor moeten stellen, het gaat dan om een capaciteitsvraagstuk. De exploitatie zou in de nieuwbouw niets extra's moeten kosten.

Daarnaast is het lokaal sportakkoord een belangrijke kapstok voor het lokale sportaanbod. De vijf pijlers zijn:

1. Inclusief sporten en bewegen, iedereen een leven lang plezier in sporten en bewegen
2. Duurzame sportinfrastructuur, een goed werkende en duurzame sportinfrastructuur
3. Vitale aanbieders, aanbieders van sport en bewegen moeten toekomstbestendig zijn
4. Positieve sportcultuur, sporten moet leuk zijn, veilig, eerlijk en zorgeloos

5. Van jongs af aan vaardig in bewegen, meer kinderen voldoen aan de beweegnorm en de motorisch vaardigheden moeten toenemen

Op dit moment is er onvoldoende capaciteit om het akkoord over de volle breedte uit te werken. We stellen voor om ons als gemeente komend jaar voornamelijk te richten op het beleidskader vitale verenigingen. We zien dat COVID-19 heeft gezorgd voor een impuls in het organiseren van gezamenlijk aanbod voor sport en bewegen.

Voor de renovaties en vervangingen bij sportclubs proberen we zaken die technisch nog goed zijn maar economisch afgeschreven nog wat langer te gebruiken.

Cultuur

Een theater met een regionale functie hoort bij een stad als Oss. Voor het gebouw van de Lievekamp kiezen we ervoor om door te gaan met het positioneringsonderzoek. We bekijken of we toch uiterlijk in 2022 tot een gericht investeringsbesluit voor ver(nieuw)bouw kunnen komen. Gezien de huidige financiële positie is het daarom belangrijk dat we ruimte binnen de incidentele middelen houden.

Daarnaast zijn we ervan overtuigd dat een cultuurpodium ook bij Oss hoort. Voor de toekomst van de Groene Engel vinden we het van belang het gesprek te voeren mede op basis van het solide bedrijfsplan.

De fouten in het subsidiestelsel hebben we inmiddels hersteld. De herziening van het subsidiestelsel stellen we uit omdat hier niet voldoende capaciteit voor beschikbaar is.

Programma 4. Dynamisch stadscentrum

1. Wat willen we bereiken?

De kern van dit programma is het versterken van de ontmoetingsfunctie van het centrum voor onze inwoners. Dat willen we bereiken door in te zetten op een ruimtelijk compact(er) centrum, met een meer gevarieerd aanbod (naast winkels en horeca ook cultuur en wonen) in een eigen authentieke sfeer. We zetten in op een ontwikkelingsstrategie om nieuwe functies toe te voegen, meer wonen, aandacht voor verduurzaming met groen. Daarvoor hebben we een investeringsfonds gevormd, de Reserve Investeringsfonds Stadshart Oss. In onze aanpak werken we samen met de centrumondernemers en vastgoedeigenaren. De Koers Stadshart Oss vormt de basis.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

- *Realisatie Walkwartier met het UITHuis: De uitwerking van de samenwerkingsovereenkomst met Van Wanrooij ligt op koers. Het bestemmingsplan en een voorstel voor de inrichting openbare ruimte worden nu opgepakt, evenals de verdere uitwerking van het ontwerp. De bouwsector is op dit moment slechts beperkt geraakt door de COVID19-crisis; we verwachten daarom geen vertraging van de realisatie. De kwartiermaker UITHuis heeft zijn gesprekken gevoerd en zijn eerste verslag naar de raad opgestuurd.*
De gemeente en het Titus Brandsmalyceum (Het Hooghuis en Carmel college) zijn in gesprek over de mogelijkheid om van het sportterrein onder andere een stadssportpark te maken. We willen het voorterrein van het TBL omvormen naar een groen areaal en een deel van het sportveld aan de achterzijde omvormen naar een openbaar sportpark. Tevens wordt een deel van de fietsenstalling van het TBL omgevormd tot openbare bewaakte fietsenstalling voor centrumbezoekers. Verder wordt er ook onderzocht of een gebouwde sportvoorziening op het terrein mogelijk is. We hebben alleen middelen beschikbaar voor de realisatie van de fietsenstalling. Wij vragen om een uitspraak of de uitwerking van het TBL-terrein prioriteit heeft en welke middelen daarvoor vrij kunnen worden gemaakt.
- *'De huiskamer van Oss': Ontmoeting, beleving en compacte stad:* Het is rustig in het centrum van Oss, evenementen zijn vooralsnog afgelast, horeca en terrassen zijn beperkt weer open en de landelijke trend is dat consumenten beperkt geld uitgeven. Het Osse centrum voelt niet aan als een huiskamer. Onzeker is hoe de '1.5 meter economie' er uit gaat zien en wat dit betekent voor het gedrag van consumenten en bezoekers aan het centrum. "Houdt afstand en mijdt drukte" zijn de termen die nu gelden. Zij maken het een extra uitdaging om sfeer tot stand te brengen, bezoek te stimuleren en consumenten te verleiden om meer dan alleen de noodzakelijke aankopen te doen.
De huiskamerfunctie van het centrum staat voor ons niet ter discussie, wel de omvang. Hoe kunnen we tot een duurzame omvang komen met een duurzame invulling? Aan welke functies delen we de beperkte ruimte toe, nu iedereen voorlopig op 1.5 meter van elkaar moet blijven?
- *Transitieopgave en leegstand:* Leegstand is een taai 'multi-partijen-probleem'; enerzijds is het vooral aan de vastgoedeigenaar om te zorgen voor huurders voor de leegstaande panden. Anderzijds zien wij ook dat leegstand de sfeer en aantrekkelijkheid van het stadscentrum aantasten. Hoe om te gaan met de leegstand, vraagt om een gezamenlijke inspanning van in ieder geval ondernemers, eigenaren en gemeente. De gemeente zorgt in ieder geval voor een goede ruimtelijke structuur, een goede bereikbaarheid en een aantrekkelijke inrichting van de (openbare) ruimte. We zijn gestart met een project om de vastgoedeigenaren beter te leren kennen; wie zijn zij, welke opvattingen hebben zij op het Osse centrum en hun eigen bezit daarbinnen, wat kunnen zij bijdragen aan een compact centrum? Dit in een periode waarin eigenaren en huurders /ondernemers zoeken naar oplossingen om de COVID-19 crisis door te komen.
Kunnen we leegstand tegengaan of moeten we ons neerleggen bij deze maatschappelijke ontwikkeling en kijken welke kansen dit biedt? Zetten we dan nog in op bijvoorbeeld een transitiecoach, die de opgave krijgt om Osse ondernemers van buiten het stadshart te stimuleren hier naartoe te verhuizen? Moeten we daarbij nadenken over compact centrum nog verder kan betekenen, hoe het aantal commerciële vierkante meters afneemt en transformeert naar bijvoorbeeld woningen?

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

Het algemene beeld is dat de voortgang van de prioriteiten op schema ligt. Extra aandacht gaat uit naar de transitieopgave en leegstand. Het vinden van een aanpak hiervoor was al complex en omvangrijk, onzeker is of de leegstand nog verder of sneller toeneemt door de gevolgen van COVID-19.

In de gemeenteraad is het investeringsprogramma gewijzigd vastgesteld. In de begroting stond het plan om te komen tot een ontwikkelopgave voor het centrum (in samenspraak met eigenaren, huidige en toekomstige huurders en gebruikers van het centrum). Het formuleren van deze ontwikkelopgave, de richting waarin het centrum zich ontwikkelt, is nog steeds van groot belang. We beseffen dat alle partijen die bij deze ontwikkelopgave nodig zijn, met grote onzekerheden te maken hebben. Voor deze ontwikkelopgave zijn nog geen gelden gereserveerd (= beleidsmatige keuze binnen de BBC cyclus).

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Niet van toepassing	

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

Ondernemers in het centrum hebben te maken met forse omzetsdalingen. De meeste winkeliers, marktkooplieden, evenementen- en horecaondernemers hebben hier last van. Onduidelijk is of en wanneer deze daling gekeerd kan worden. Door de verschillende maatregelen (1,5 meter afstand, maximum aantal bezoekers) die zij moesten treffen, kunnen zij minder bezoekers bedienen in hun zaken. De omzet per vierkante meter is gedaald. Maar ook de eigenaren van de panden en de leveranciers aan ondernemers voelen de gevolgen van de crisis. Onzeker is hoe de huidige ondernemers de crisis weten te doorstaan; hebben zij voldoende buffer of vallen er bedrijven om op het moment dat de nationale steunmaatregelen worden afgebouwd of gestopt? Mochten er bedrijven besluiten te stoppen, welke extra leegstand veroorzaakt dit en op welke plek? Aan de zijde van de bezoekers is het ook onzeker of en wanneer zij weer op de oude manier het centrum zullen bezoeken. Hoe zullen evenementen er in de toekomst uitzien, blijven consumenten gebruik maken van internetaankopen en trekt het bezoek aan de horeca weer aan?

- Ondernemers lopen inkomsten mis terwijl veel vaste lasten gewoon doorlopen. Het Rijk heeft hiervoor nu twee keer een steunpakket opgesteld en spoort ook banken aan om leningen te verstrekken. Wij vinden het geen taak van de gemeente om omzetsteun te geven aan ondernemers. Wij vinden "helpen verdienen" een beter uitgangspunt dan directe financiële ondersteuning.
- Welke omvang moet ons stadshart hebben? We streven al naar een meer compact centrum, maar moet het nog compacter worden dan in de Koers Stadshart is aangeduid als pit en schil? Hoe bereiken we deze compactheid dan?
- De 1.5 meter maatregelen maken dat functies in het centrum meer ruimte nodig hebben. Op sommige plekken of momenten wordt de openbare ruimte schaars om voor bezoekers de juiste afstand tot elkaar te bewaren. Onduidelijk is hoe lang deze 1,5 meter nog nodig is en of we de openbare ruimte hierop meer structureel moeten aanpassen.

Maatregelen die - tot nader besluit - reeds getroffen zijn:

- Parkeergelden worden niet geheven in het centrum (€ 175.000 euro inkomstenderving per maand);
- Niet handhaven op fietsen door het centrum (tot 1 juni 2020);
- Extra ruimte zodat bestaande terrassen (waar mogelijk) kunnen worden uitgebreid en voldoen aan de 1,5m-eis;
- Uitstel betaling van gemeentelijke belastingen;
- Uitstel van gemeentelijke betalingen (inclusief de OZB);
- Kwijtschelding precario-belasting voor de periode 1 maart - 1 september 2020.

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

We veranderen niets in de prioritering voor het stadscentrum. We kunnen de eerder geformuleerde ambities realiseren. Realisatie Walkwartier en komen tot een compact centrum / omgaan met leegstand hebben de hoogste prioriteit. Verder heeft de nauwe samenwerking met het Centrummanagement Oss voor inspanningen om het centrum de huiskamer van Oss te laten zijn prioriteit.

- Een compact centrum is één van de doelstellingen uit de Koers stadshart Oss. Bij voorkeur vestigen ondernemers zich in het stadshart (pit en schil), zodat daar zo min mogelijk leegstand is. Verplaatsing van ondernemers van buiten het stadshart naar de pit of schil, is een manier om het stadshart levendig te houden.
Dit vraagt veelal om maatwerk waarbij een Leegstandsmakelaar / Transitiecoach een uitkomst kan zijn. Deze zal ook aandacht moeten hebben voor de 'achter gelaten panden', zodat deze een andere bestemming of functionaliteit kunnen krijgen. Het werk van een dergelijke coach wordt makkelijker, wanneer er ook instrumentarium beschikbaar is zoals bijvoorbeeld subsidie- of financieringsregelingen die de verhuizing of verbouwing aantrekkelijker maken.
- We zien sinds het opstellen van de Koers Stadshart dat de krimp sneller gaat dan we hadden verwacht. Dat doet ook de vraag opkomen of het centrum niet nog compacter mag zijn (schil nog meer krimpen?), we gericht moeten aansturen op transformatie van winkelpanden buiten het centrum naar een andere functie (zoals wonen) en dit vastleggen in het bestemmingsplan? Wij verwachten dat de uitkomsten uit het huidige onderzoek onder vastgoedeigenaren hier meer over zegt.
- We willen het voorterrein van het TBL omvormen naar een groen areaal en een deel van het sportveld aan de achterzijde omvormen naar een openbaar sportpark. Tevens wordt een deel van de fietsenstalling van het TBL omgevormd tot openbare bewaakte fietsenstalling voor centrumbezoekers. Verder wordt er ook onderzocht of een gebouwde sportvoorziening op het terrein mogelijk is. We hebben alleen middelen beschikbaar voor de realisatie van de fietsenstalling. Wij vragen om een uitspraak of de uitwerking van het TBL-terrein prioriteit heeft en of we daarvoor middelen kunnen vrijmaken.

De Reserve Investeringsfonds Stadshart Oss heeft op dit moment een omvang van iets meer dan € 1 miljoen. Dit is te weinig om in de toekomst grootschalige investeringen te kunnen doen, gericht op het stimuleren van een compacter centrum en het (eventueel) uit de markt halen van winkelvloeroppervlak om daar een andere bestemming aan te geven. We willen het Investeringsfonds Stadshart daarom aanvullen met € 2 miljoen. Focus ligt daarbij op:

- de ontwikkeling van het TBL terrein;
- inzet van leegstandsmakelaar om te komen tot een (nog) kleiner stadshart. Met daarbij een instrumentarium zoals subsidie of financieringsregeling die verhuizing en/of verbouwing aantrekkelijker maken

Andere ontwikkelingen, zoals de Raadhuislaan en Stationskwartier, hebben daardoor minder prioriteit.

Programma 5. Zuinig op ons klimaat

1. Wat willen we bereiken?

Het doel van dit programma is beschreven in de programmabegroting. We willen het evenwicht tussen mens, natuur en economie (People, planet, profit, ofwel de 3 P's) veiligstellen, zodat wij nu, maar straks ook onze kinderen en kleinkinderen, goed kunnen leven. We zijn ervan overtuigd dat dit alleen maar kan met een integrale aanpak. In dit programma leggen we de focus op de pijler planet.

Voor een duurzame, groene, gezonde en toekomstbestendige inrichting van de openbare ruimte zetten we in op leefbaarheid, bereikbaarheid, bruikbaarheid, veiligheid, en efficiency. Maatschappelijke opgaven voor de openbare ruimte komen samen in een integrale aanpak van inrichting, beheer en onderhoud.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

- Energiebesparing: herbepaling van de ambitie en uitvoeringsprogramma
- Warmte: transitievisie warmte en aanpak van enkele bestaande wijken
- Grootschalige opwekking duurzame energie en RES: partner in de Regionale Energie Strategie, windpark Elzenburg- de Geer, Duurzame Polder, kaders voor proces- en financiële participatie
- Afvalinzameling en Grondstoffentransitie: nieuw systeem van afvalinzameling, onderzoek naar nascheiding, circulaire economie (programma 6)
- Klimaatrobuust en meer biodiversiteit: stresstesten klimaatadaptatie, afkoppelen regenwater, uitvoering routekaart Groen, Blauw en Natuur, water waaronder waterveiligheidsprojecten Meanderende Maas en verkenning dijkverbetering Ravenstein - Cuijk.
- Kansgestuurd beheren van de openbare ruimte.

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

Binnen dit programma zijn er grote ambities. Deze onderwerpen roepen veel en vaak heftige reacties op. Visies, meningen en belangen lopen uiteen. Dat vraagt veel van het omgevingsmanagement. Ook de politiek is verdeeld. Dat raakt de besluitvorming. Bij dit programma zijn alle overheidslagen betrokken. Er is niet automatisch gezamenlijkheid in visies. Die afstemming vraagt extra aandacht van onze organisatie.

De ambities worden in het algemeen gerealiseerd, maar daarbij staat de planning wel onder druk van de dynamiek in de omgeving en van de beschikbare capaciteit. De beschikbare menskracht wringt. In principe zijn financiële middelen (reserves, subsidies, geld in de begroting, doorbelasting van kosten, co-financiering) voor nu voldoende beschikbaar voor energie en klimaatadaptatie.

Deze financiële middelen ontbreken voor de afvalinzameling. Deze service is al langer niet meer kostendekkend en gaat met forse verliezen gepaard. De reserve afval raakt dit jaar leeg. De tarieven zullen in de toekomst fors moeten stijgen om een kostendekkend tarief te krijgen.

Voor de Openbare Ruimte zijn via het Integraal UitvoeringsProgramma de benodigde (extra) middelen geregeld.

Recent heeft de gemeenteraad in het verlengde van de RES-opgave de energie-ambitie bijgesteld en richting gegeven aan de verandering van ons afvalstelsel.

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Energie-opwekking	Via business case (verhalen van kosten en opgebouwde reserve)
Duurzaamheid openbare ruimte	1 fte
	1 fte

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

De lange(re) termijn problematiek verandert niet door COVID-19. Het wordt wel nog complexer. Bepalend is hoe diep en zwaar de effecten vanuit de huidige crisis worden. Wat betekenen deze effecten voor de internationale en nationale akkoorden en de daarop gebaseerde opdrachten? Wat betekent dit voor de prioriteitstelling? Gaan burgers en bedrijven andere eisen stellen?

Tegelijkertijd laten de neveneffecten van de beschermingsmaatregelen zien dat wezenlijk ander gedrag de beoogde klimaatdoelstellingen wel degelijk snel dichterbij kunnen brengen, bijvoorbeeld luchtkwaliteit, energiebesparing, terugdringing geluidsoverlast, stikstofreductie etc.

Onze eigen organisatie vraagt extra aandacht voor de benodigde kwantitatieve en kwalitatieve capaciteit om deze ingrijpende en complexe veranderopgaven op te pakken. Belangrijke instrumenten daarvoor zijn de herijking van onze rol en verantwoordelijkheid per beleidsonderdeel en het ontwikkelen van een overkoepelende strategie. Dit moet worden vertaald naar bemensing en de rolvastheid in de uitvoering. Procesparticipatie is op dit moment lastig. We kijken hierbij naar 'best practices' in het land.. Zo proberen we iedere keer de juiste aanpak voor een specifiek project te kiezen. Maar in het algemeen kunnen we stellen dat bewonersparticipatie in projecten flink bemoeilijkt is.

We zien een aantal belangrijke vraagstukken:

- spanning tussen lange termijn- inzet en de korte termijn- prioriteiten
- politiek-maatschappelijke verdeeldheid die op onderdelen hoog oploopt
- waaraan besteden we onze beperkte middelen? In investeringen voor langere termijn of investeringen die op kortere termijn renderend zijn?
- procesparticipatie in belangrijke zaken wordt bemoeilijkt. Hoe kunnen we dit op een andere manier vormgeven?
- Afstemming tussen diverse overheden en met regiogemeenten vraagt veel inzet.

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

De vraag is wat de COVID-19 crisis doet met de financieringsstromen en het gedrag van mensen. Worden mensen idealistischer en meer geneigd tot maatregelen, of kan men het zich niet permitteren? Dit geeft onzekerheid richting de toekomst.

We zijn ambitieus maar realistisch. We willen onze inspanningen richten op de onderdelen waar we de meeste massa en de meeste meters kunnen maken. Dit betekent voor de komende periode vol inzetten enerzijds op energie-opwekking en anderzijds op de gezamenlijke aanpak van energiebesparing en de warmtevisie met de woningcorporaties op basis van het Duurzaamheidsakkoord.

Vol inzetten op energieopwekking en uitvoering geven aan onze RES-bijdrage betekent dat we windmolens willen realiseren op Elzenburg- de Geer en in de Lithse en Geffense polder. Daarnaast lopen initiatieven voor zonnevelden.

Gewerkt wordt aan kaders voor de omgevingsdialoog en de financiële participatie. Die leggen we na de zomer voor aan de Raad. Over de financiële participatie praten we in breder verband (binnen de Duurzame Polder, de RES en met de provincie Noord-Brabant). Dat kan de effectiviteit van deze inzet versterken.

We hebben verkend wat de mogelijkheden zijn voor een energiepark op Elzenburg/de Geer. Dit onderwerp houden we aan tot duidelijk is wanneer de windmolens worden geplaatst.

We proberen energiebesparing op allerlei manieren te stimuleren, onder andere door coaches en het faciliteren van leningen. Wel merken we dat het lastig is om mensen in beweging te krijgen. We zijn hier realistisch in, gegeven de knoppen waaraan we kunnen draaien. Het gaat erom om mensen en bedrijven in beweging te krijgen.

We werken aan de verplichte warmtevisie. Voor nieuwbouw geldt gasloos inmiddels als eis. Voor het gasloos maken van bestaande woningen ligt onze focus bij de samenwerking met de woningcorporaties.

Water, bodem en luchtkwaliteit zijn onderwerpen die steeds meer onze aandacht vragen. Ook door taken die de hogere overheid van ons verlangt en de samenwerking met andere gemeenten. Door zijn aard en ligging is Oss een "grote watergemeente" waar watertaken samenkomen zoals waterveiligheid; overlast; verdroging; bevaarbaarheid; recreatie; vervuiling; rioolzuivering. De luchtkwaliteit in onze regio is een actueel onderwerp geworden met het onderzoek dat de RIVM is gestart. Bodemtaken komen per 2022 over van de provincie. Wat dat voor onze capaciteit en financiële middelen gaat betekenen, is op dit moment nog niet voldoende in te schatten.

Met betrekking tot afval zijn we in gesprek met de gemeenteraad om te komen tot een nieuwe afvalaanpak. Met deze nieuwe afvalaanpak willen we de landelijke afvaldoelstellingen halen en zorgen dat de inzameling weer kostenneutraal wordt. We werken hierbij met de driehoek milieu, dienstverlening en kosten. Met de nieuwe afvalaanpak willen we een inzamelsysteem voor de komende jaren organiseren, dat een zo hoog mogelijk milieurendement heeft en een goed serviceniveau heeft voor onze burgers en dat tegen zo laag mogelijke kosten door middel van een kostendekkend tarief van de afvalstoffenheffing. In 2020 en 2021 willen we met een tussenstap toewerken naar een bestendig inzamelsysteem per 1 januari 2022 door middel van een vorm van Diftar. De verkenning voor een aanpak van de Osse plasticproblematiek pakken we in 2021 op.

Programma 6. Vitale economie

1. Wat willen we bereiken?

Het doel van dit programma is beschreven in de programmabegroting. Kern hiervan is duurzame werkgelegenheid in Oss. Hieronder verstaan we werkgelegenheid waarvan we redelijkerwijs inschatten dat deze ook op de langere termijn nog zal bestaan, die bijdraagt aan de versterking van de economische structuur en/of een duurzame (circulaire) economie.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

- **Talent behoud en ontwikkeling:** een goed functionerende arbeidsmarkt die aansluit bij de ontwikkelbehoefte bedrijfsleven. Bedrijven in Oss beschikken op het juiste moment over de juiste hoeveelheid mensen, met de juiste kwalificaties. Meetbaar in een lage werkloosheid en een afname van het aantal en de looptijd van vacatures. We brengen talentontwikkeling en valorisatie tussen bedrijven en onderwijsinstellingen tot stand en we interesseren hoger opgeleid talent voor onze lokale arbeidsmarkt. Industriële bedrijven geven aan dat zelfs in deze tijd nog steeds een groot tekort is aan technisch opgeleid personeel. We ontwikkelen samen met de Talentencampus Oss een MKB Traineeprogramma voor hoger opgeleiden. De COVID-19 crisis leidt er mogelijk toe dat meer scholieren (ook ingegeven door hun ouders) eerder zullen kiezen voor een crisis-/coronaproof beroep. Ook is het mogelijk dat volwassenen besluiten zich te laten omscholen. Hier liggen kansen in de PR.
- **Versnellen van de transitie naar een duurzame circulaire economie:** het Osse bedrijfsleven voldoet aan het Nationaal Energieakkoord en Grondstoffenakkoord. Dit houdt in dat Oss in 2050 energie-neutraal en volledig circulair is. We kiezen ervoor om waar mogelijk te faciliteren en te stimuleren, en zo min mogelijk te 'straffen'. Met het bedrijfsleven willen we hiervoor een plan van aanpak uitwerken inclusief tijdspad. We stimuleren o.a. plaatsing van zonnepanelen op bedrijfspanden, stellen een portfolio duurzame economie op, willen de eerste stappen zetten naar een duurzaam bedrijventerreinbeleid en bevorderen duurzame bedrijfsprocessen in de belangrijkste (speerpunt-) sectoren zoals de logistiek, de verpakkingindustrie en de foodsector.
- **Voldoende en innovatieve werklocaties voor bedrijven in Oss en de regio:** dit kan via uitbreiding maar ook via herstructurering of het leggen van slimme combinaties. De hoeveelheid uitgeefbare bedrijventerreinen wordt snel kleiner. Vorstengrafdonk is voor 80% uitgegeven en in 2022 mogelijk 100%. Dan lanceren we meteen Heesch-West maar dit is vooral een regionaal bedrijventerrein dus niet specifiek voor Osse ondernemers. Ook herstructurering en herontwikkeling van bestaande terreinen is belangrijk. We zetten bijvoorbeeld op het terrein van Euterpelaan in op slimme woon-werk oplossingen. We willen in Ravenstein bedrijvigheid koppelen aan de energietransitie. We gaan voor een Ontwikkel- en Expertisecentrum Duurzame Eiwitten (ODE) op te starten in onze gemeente, zodat we de eiwitsector / veehouderij kunnen helpen met hun transitieopgaven. We denken mee over (gezamenlijke) huisvestingsmogelijkheden voor start ups en scale ups.
- **Nieuw beleidsplan economie:** Het huidige beleidsplan Economie had een looptijd van 2014 – 2020. We zouden het nieuwe beleidsplan dit jaar (laten) schrijven en gezamenlijk ondertekenen op de OIK dag in september. Vanwege COVID-19 is de start van dit traject uitgesteld tot (in ieder geval) 15 juni. In dat geval is het beleid op zijn vroegst pas begin 2021 klaar. Overigens is het voor het bedrijfsleven acceptabel wanneer het huidige beleidsplan wordt verlengd tot medio 2021.

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

In zijn algemeenheid worden de prioriteiten, zoals deze waren verwoord in de programmabegroting 2020, binnen dit programma gerealiseerd. De huidige COVID-19-crisis heeft uiteraard grote impact op dit programma.

Ontwikkeling nieuwe bedrijventerreinen

De uitgifte van bedrijventerrein in Oss gaat goed, waarmee het aanbod van bedrijventerreinen snel terug loopt. Er is behoefte aan nieuw terrein. Een eerste verkenning voor de middellange termijn geeft mogelijkheden voor de Hoed en de Bulk aan. Voor de lange termijn is nog geen oplossing gevonden. Via taskforce wonen en bedrijventerreinen gaan we hiermee aan de slag.

Ontwikkel- en expertisecentrum Duurzame eiwitten (ODE)

Met de goedkeuring van de regiodeal komt er geld vrij voor de ontwikkeling van ODE, hoewel het minder zal zijn dan waar om gevraagd. Met betrokken partijen wordt verkend wat de mogelijkheden zijn. De regiodeal helpt in deze discussie. Mocht het tot realisatie komen, dan is hiervoor op dit moment geen capaciteit beschikbaar.

Strategische advisering economie

Van belang is om snel tot goede invulling te komen van de bestaande vacature om de strategische positionering van Oss naar buiten toe te versterken. In de komende periode is deze functie waarschijnlijk in te vullen.

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Niet van toepassing	

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

Het is duidelijk dat de economie hard, diep en breed geraakt wordt. Naar schatting lag ongeveer 20% van de economie stil. Zwaar getroffen sectoren zijn: horeca, vrijetijdseconomie (toerisme, recreatie, evenementen), de contactberoepen (kapper, fysiotherapeut etc), de detailhandel (met uitzonderingen zoals food, bruingoed, doe-het-zelf), kleine MKB en ZZP-ers. Deze laatste vooral omdat zij vaak over weinig buffers beschikken. Juist in crisistijd is het belangrijk dat de gemeente Oss geen overhaaste beslissingen neemt, die later niet meer of moeilijk kunnen worden teruggedraaid. Aan de andere kant, noodlijdende ondernemers hebben in dit stadium geen behoefte meer aan begrip, 'want daarmee overleven we niet'. Zij hebben behoefte aan lucht, aan handelen, aan een gebaar. De verwachting is dat hier de komende periode spanning op komt. Daarnaast zien we dat MBO's problemen hebben met het vinden van stageplekken voor hun studenten.

Voor de komende periode willen we inzetten op:

1. Flexibiliteit in regelgeving, procedures en ruimtelijke ordening
2. Het ontwikkelen van noodmaatregelen
3. Kwijtscheldingsbeleid
4. Een integrale samenwerking.

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

Momenteel richt ons bedrijfsleven zich voornamelijk op de COVID-19 crisis. Daarom gaat ook een groot deel van onze economische capaciteit daar nu naartoe. Een aantal van onze bestaande prioriteiten wordt hierdoor wat later in actie gebracht, maar ze blijven wel van kracht. Hiernaast (wat we hiervoor al hebben toegelicht) is het ook van belang is om snel tot goede invulling te komen van de bestaande vacature, zodat we de noodzakelijke strategische slagkracht binnenhalen o.a. om zo goed mogelijk uit deze crisis te komen en deze slim te verbinden met onze bestaande prioriteiten en kansen die zich voordoen. Wij gaan er vooralsnog vanuit dat de bestaande capaciteit voldoende zal zijn, maar als ontwikkelkansen concreet worden (bv. ODE en/of Pivot Park) dan willen wij daar ook snel op kunnen acteren, mogelijk door extra incidentele middelen te vragen (bijvoorbeeld uit de reserve economie).

In de herijking van ons economisch beleidsplan willen we blijven inzetten op Oss als ondernemende woonstad. De huidige pijlers (arbeidsmarkt, duurzaamheid en vestigingsklimaat) zullen hier wellicht een andere richting krijgen of aangescherpt worden.

We willen hier bijvoorbeeld inzetten op versterking van het MBO. De extra waardering die we door de COVID-19 crisis zien voor het MBO en de bijbehorende beroepsgroepen willen we vast blijven houden. Hun vakmanschap is essentieel om onze samenleving draaiende te houden. De Talentencampus heeft hier een belangrijke rol in. Natuurlijk blijven duurzaamheid en vestigingsklimaat ook belangrijke thema's. Daarbij hebben we nadrukkelijk aandacht voor de maakindustrie.

We gaan deze visie uiteraard vormgeven mét het Osse bedrijfsleven.

Op dit moment past onze inzet bij het faciliteren en ondersteunen van het bestaande Osse ecosysteem. Met de toevoeging van de strategische kwaliteit hopen we meer tijd en aandacht te krijgen om ook nieuwe kansen te kunnen pakken en nieuwe verbindingen te leggen. Er zou ruimte moeten komen om ook op andere schaalniveau's zoals op provinciaal, nationaal of Europees niveau te kunnen schakelen.

Programma 7. Mobilität

1. Wat willen we bereiken?

Het doel van dit programma is beschreven in de programmabegroting. De kern hiervan is te zorgen voor een goede bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

- Bereikbaarheid: uitwerken van fase 1 van de randweg-noord, doorstroming op de Singel 1940-1945, Hertogensingel, actualiseren mobiliteitsprogramma, lobby doorstroming knooppunt Paalgraven en A50
- Duurzame mobiliteit: maatregelen verkeersveiligheid, buurtbus, stichting Maasveren, fietsen en fietsenstallingen, verkeerseducatiecentrum.

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

In zijn algemeenheid worden de prioriteiten binnen dit programma gerealiseerd.

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

Er geldt een aangepaste dienstregeling voor het openbaar vervoer. Buurtbussen en wijkbus rijden niet, de evaluatie wordt daarom uitgesteld. Regiotaxi rijdt alleen noodzakelijke ritten. Over de doorbetaling van regiotaxi vervoer zijn afspraken gemaakt. Voor de middellange termijn is het de vraag hoe we openbaar vervoer kunnen organiseren in de 1,5 meter samenleving.

We zien veel minder (zakelijk) autoverkeer met als gevolg minder/geen files en minder doorstromingsproblemen. Sinds 1 juni zien we dagelijks wel weer meer verkeer op de weg. De huidige crisis biedt een mooie kans op fietspromotie (ook vanuit landelijke initiatieven). Mogelijk is er ook meer draagvlak voor werkgeversaanpak en andere maatregelen voor minder autogebruik.

Na overleg met het CMO voeren we op korte termijn betaald parkeren in het centrum weer in. Er werd niet gehandhaafd op parkeren in het centrum. Dit in verband met ondersteuning ondernemers in het centrum, lagere parkeerdruk en het geen risico nemen op besmetting bij parkeerautomaat. We missen op dit moment circa € 175.000 per maand aan parkeeropbrengsten. Deels door minder bezoekers aan het centrum, deels door bovenstaande maatregel.

Daarnaast gaan - omdat scholen dicht zijn - verkeerseducatieprojecten niet door (bijv. verkeersexamen). Ook projecten waarin participatie nu niet mogelijk is (bijv. Dorpenweg) worden later opgepakt.

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Niet van toepassing	

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

Bestaande prioriteiten kunnen door de COVID-19 Crisis enerzijds gewoon doorgang vinden, anderzijds worden ze wat later in de actie gezet, mede hierdoor kunnen we de prioriteiten realiseren met bestaande capaciteit:

- Noordelijke Randweg: De onderzoeken lopen. Het plan van aanpak is behandeld in college en ter informatie naar de commissie Ruimte gestuurd. We sturen aan op opinievorming nog in 2020, zodat besluitvorming in de eerste helft van 2021 plaats kan vinden. Dit kan nog wel wijzigen naar aanleiding van het resultaat van opinievorming.
- Actualiseren Meerjarenprogramma Mobiliteit: We zien de noodzaak van actualiseren vanwege de nieuwe ontwikkelingen op gebied van verkeersveiligheid (ongevallencijfers en nieuw provinciaal beleid), nieuwe inzichten in de verkeersafwikkeling (geactualiseerd verkeersmodel) en een nieuwe financiering (subsidies) van de provincie en rijk. De gemeenteraad moet dit plan en de bestedingen vaststellen.
- Ontwikkelingen knooppunt Paalgraven en A50/A59: Het is van belang dat we aangehaakt blijven bij het MIRT onderzoek en de lobby voor (flankerende) maatregelen aan de A50.
- Bereikbaarheid kernen/gedeelde mobiliteit: Dit is een regionaal proces samen met partners (o.a. provincie, gemeenten, regiotaxi) en één van de thema's in de regionale mobiliteitsagenda. Oss heeft zich gecommitteerd als een van de trekkers, daarom is het belangrijk dat we hier capaciteit voor blijven vrijmaken.

- Uitwerking Brabants Verkeerveiligheidsplan: We gaan aan de slag met het maken van een lokale risicoanalyse en uitvoeringsprogramma dit jaar. Dit is noodzakelijk om aanspraak te kunnen blijven maken op provinciale bijdragen voor infrastructurele en mensgerichte maatregelen.
- Verkeerseducatiecentrum: in december 2019 heeft het college zich uitgesproken om het verkeerseducatiecentrum te steunen door lespakketten af te nemen, en te overwegen om een éénmalige startbijdrage beschikbaar te stellen en aanpassingen in de openbare ruimte uit te voeren. Dit doen we als plannen van initiatiefnemer rond zijn.

Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss

1. Wat willen we bereiken?

Het doel van dit programma is beschreven in de programmabegroting. Wij streven naar een beter evenwicht tussen vraag en aanbod op de woningmarkt, waarbij we extra aandacht hebben voor wonen en zorg, betaalbaarheid en verduurzaming.

Daarnaast zien we in het buitengebied:

- 3 transities op het gebied van Klimaatadaptatie & natuur/ biodiversiteit, Energie en Landbouw.
- Opgaven: kwaliteit van de leefomgeving; wonen; andere functies; vrijkomende agrarische bebouwing; landschap; recreatie & toerisme; erfgoed
- Milieu en gezondheid: kwaliteit van lucht (o.a. stikstof); water en bodem.

Hiervoor ontwikkelen we een integrale langere termijn-ontwikkeling en aanpak, omdat deze transities sterk landen in ons buitengebied.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

- Voldoende en passende woningen: we werken aan veel plannen voor woningbouw, zoals Walkwartier, Oijense Zij-Noord, Piekenhoef en in de dorpen (Liesdaal, Lith-Oost, Megen-Zuid, Paradijs, Wilgendaal, De Kolk en Bergs Veld Berghem). Voor nieuwe mogelijkheden zetten we in op Oss-West, Belastingkantoor, Euterpelaan, plannen op maat in Lithoijen, Macharen en Overlangel en plannen voor Geffen en Ravenstein (en specifiek Centrumplan Geffen, Hooghuis Ravenstein, Herontwikkeling praktijkschool Singel, schermzaal en Hageltje in Schadewijk).
- Leefbaarheid: visie op wonen, welzijn en zorg, transitie van beschermd wonen naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding, huisvesting arbeidsmigranten, beleid woonwagendplaatsen, leefbaarheid Schadewijk.
- Duurzaamheid en betaalbaarheid van de bestaande woningvoorraad.
- Inspelen op de transitie landbouw: zie bovenstaande.
- Versterken van de infrastructuur voor actieve betrokkenen bij toerisme en recreatie
- Integrale aanpak buitengebied: zie bovenstaande.
- Omgevingsvisie en Omgevingswet

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

Binnen dit programma zijn er grote knelpunten. We zien een groot verschil tussen de ambities/ wensen binnen het programma en de beschikbare capaciteit. Zowel spanning op voldoende beleidscapaciteit als voldoende capaciteit voor vastgoed en ruimtelijke ordening.

Belangrijke concrete knelpunten zijn er bij de volgende projecten:

- woningbouw Oss West
- woningbouw Macharen
- woningbouw Overlangel
- woningbouw Ravenstein
- Visie wonen, welzijn en zorg
- Uitvoeringsprogramma transitie landbouw
- Integrale aanpak buitengebied

Het is van belang om nu fundamenteeler te kijken hoe we een forse impuls kunnen geven aan: Enerzijds met een interne focus doorontwikkelen van projectmatig werken/ programmatisch werken, steviger opdrachtgeverschap-opdrachtnemerschap inrichten, goede ondersteuning van projecten via een projectenportfoliosysteem inclusief (meerjarige) capaciteitsplanning. Anderzijds met een meer externe focus te stimuleren dat marktpartijen meer gaan bouwen in de gemeente Oss en uitzoeken wat ervoor kan zorgen dat externe partijen meer en sneller willen bouwen in de gemeente Oss.

Conclusie: er is een stevige professionaliseringsslag nodig om onze projecten goed en tijdig te kunnen uitvoeren.

Daarom worden de volgende vijf actielijnen voorgesteld:

1. Op korte termijn te onderzoeken hoe de goede doorloop van projecten beter kan worden geborgd en de forse werkdruk bij de verschillende afdelingen kan worden teruggedrongen. Voorgesteld wordt **een onderzoek op te starten naar het inrichten van een aparte afdeling projecten**. Uitgezocht moet worden welke voor- en nadelen dit heeft, welke kosten ermee gemoeid zijn, en wat consequenties zijn voor de afdelingen vastgoed en RO. Dit onderzoek wordt betaald uit knelpuntenbudget van de organisatie.
2. Op korte termijn (voor de begroting 2021 en dus voor vaste aanstelling nieuwe medewerkers ten laste van het grondbedrijf!) te onderzoeken in hoeverre het **grondbedrijf nu en naar verwachting in de toekomst de extra formatie kan "dragen"**. Enerzijds zien we een afname van de voorraadproductie en anderzijds zien we een toename van het verwachte aantal medewerkers wat werkt voor het grondbedrijf.
3. Tegelijkertijd zal worden ingezet op een versnelling van de woningbouwproductie en een verkenning gemaakt naar toekomstige bedrijventerreinen. De raad heeft onlangs besloten om gedurende 1 jaar **een taskforce versnelling woningbouw / ontwikkeling bedrijventerreinen** in te richten (evt uitloop van 1 jaar). Onder leiding van een externe trekker, met voldoende bestuurlijke en ambtelijke kennis en ervaring van dit soort projecten en processen en een breed netwerk. De Kosten hiervan komen ten laste van het grondbedrijf. Na deze fase kan er onderbouwd gekozen worden om wel of niet te kiezen voor een aparte programmamanager wonen/ bedrijventerreinen.
4. Omdat gedurende het onderzoek niet helder is wat de consequenties voor de afdeling vastgoed en met name vastgoedontwikkeling zijn, zijn teamleiders voor vastgoedmanagement en vastgoedontwikkeling ingezet. Ook is er intern een tijdelijk hoofd van de afdeling vastgoed aangesteld.
5. En als er meer duidelijk is hoe de afdeling zich gaat ontwikkelen, dus na het onderzoek, op zoek te gaan naar **het gewenste afdelingshoofd** dat bij het nieuw op te stellen profiel past.

In de ontwikkeling van ons buitengebied spelen veel transities en opgaven. We zijn op zoek naar een nieuw evenwicht. Belangrijkste knelpunt daarbij is dat hierbij alle overheidslagen betrokken zijn en dat er weinig gezamenlijkheid is in visies. Ook in onze eigen organisatie moet extra aandacht komen voor noodzakelijke kwantitatieve en kwalitatieve capaciteit om deze ingrijpende en complexe veranderopgave op te pakken. Voor de gemeenteraad willen we meer met uitvoeringsprogramma's gaan werken en afzonderlijke projecten beter voor het voetlicht brengen (met behoud van de aanwezige samenhang).

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Programmamanager Wonen	Opwaarderen huidige functie
Management Vastgoedbedrijf	2 fte
Basis op orde Vastgoedbedrijf (jurist, gronzaken, bedrijfsvoering 3 fte)	5 fte
Projectleiders Vastgoed Woningbouw	2 fte (mogelijke dekking via grondexploitaties)
Verandermanager ruimtelijke ordening (2 jaar)	1 fte (mogelijke dekking uit knelpuntenbudget organisatie)
Versnelling woningbouw ruimtelijke ordening	4 fte (mogelijke dekking via grondexploitaties)
Inhuur landschapsarchitect -capaciteit	omgerekend 1 fte (mogelijke dekking via grondexploitaties)
Agrarisch gebiedsmakelaar	1,5 fte
Beleids capaciteit omgevingswet	1,5 fte
	18 (waarvan 7 fte mogelijke dekking via grondexploitaties)

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

Het is belangrijk dat de woningmarkt blijft functioneren en niet stilvalt. De huidige signalen zijn dat de markt (nu nog) redelijk doorloopt. Wat het effect op de middellange termijn is door mogelijk verlies aan vertrouwen is niet te voorspellen. Stagneert dan de doorstroming en vallen vraag en aanbod weg? Gevolg kan zijn dat mensen langer blijven wonen waar ze nu wonen. Ook vanuit beschermd wonen en maatschappelijke opvang kan dit tot opstopping leiden omdat er minder passend woningaanbod beschikbaar komt. En wat zal het effect op de prijzen zijn (stijging door meer krapte?)? Of juist minder prijsdruk door uitval van een stuk vraag? Plannen/ initiatieven en (vergunning) procedures lopen in principe nog door. Uitdaging is hoe om te gaan met inspraakmomenten en bewonersavonden nu deze in fysieke vorm niet (en mogelijk later veel beperkter) door kunnen gaan. De uitdaging is hier om een passend alternatief voor te bedenken.

Voor de middellange termijn kan een diepgaandere crisis leiden tot minder werkgelegenheid bij bouwbedrijven. Voor de gemeente is het nu extra van belang om juist anticyclisch te investeren (i.r.t. raadsbesluit taskforce, wonen en bedrijventerreinen).

Om te komen tot een integrale aanpak (zie onderdeel "doel van het programma") en tot keuzes in de diverse dossiers (o.a. energie-opwekking; landbouw; recreatie & toerisme en klimaatadaptatie) hebben we dringend behoefte aan de Gebiedsvisie Buitengebied. Het streven is om na de zomer een voldoende uitgewerkte "praatschets" te hebben. Gelet op de grote gevoeligheid wegen wij zorgvuldig af wanneer en hoe het open participatieproces van beide trajecten vorm kan worden gegeven. Onder de huidige omstandigheden kan dat niet.

De Recreatie en toerisme sector is zwaar getroffen. Het seizoen is al voor een fors deel verloren. Waar gezelligheid voorop staat, werkt de 1,5 meter economie niet of nauwelijks. Veel ondernemingen in deze sector zijn financieel kwetsbaar. Dit raakt het aanbod en mogelijk ook de infrastructuur. Tegelijkertijd blijkt eens te meer hoe waardevol de recreatieve waarde van onze natuurgebieden zoals Herperduin en het Maasgebied is. En ingeschat wordt dat recreëren in eigen land meer aandacht gaat krijgen. Dat biedt kansen.

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

Wonen

Blijven investeren in woningbouw heeft de hoogste prioriteit. Met de woningbouw willen we het profiel van de gemeente versterken.

We gaan bekijken hoe we de processen om te komen tot woningbouw kunnen versnellen en doorlooptijden kunnen verkorten. Dit betekent op onderdelen anders werken. De mogelijkheden die we hierbij onderzoeken zijn:

- Particulieren meer zelf laten doen
- Meer werken met veegplannen (scheelt procestijd per project)
- Andere manieren van werken

De taskforce woningbouw is hierin een belangrijke factor. De opdracht aan de taskforce is:

- Primair focus op woningbouw, gericht op realisatie vastgelegde doelen woonvisie, (o.a. versnellen van 300 naar 600 woningen per jaar, met in achtneming van de andere doelstellingen zoals de afgesproken percentages sociale huur en goedkope woningen, et cetera);
- Secundair focus op bedrijventerreinen, met name op strategisch niveau gericht op het MKB; gericht op voldoende programma voor ons grondbedrijf (regie, meesturen, doelen realiseren, kosten terugverdienen, revolverend karakter);
- Door anticyclisch investeren bijdragen aan het op gang houden van de (woning)bouw en de lokale economie, en mogelijk te profiteren van een prijsdruk effect.

Hiernaast bekijken we de draagkracht van het grondbedrijf: in hoeverre kunnen we extra capaciteit ten laste van het grondbedrijf brengen?

Op deze manier proberen we, naast de eerder genoemde woningbouwprojecten waar we knelpunten zien, ook industrieterrein de Bulk en het zwembad richting in ontwikkeling te brengen.

Voor ontwikkeling van woningbouw en industrie is het van belang om binnen het grondbedrijf financiële ruimte te hebben. De ambitie om extra woningen te bouwen (circa 600) is groot. Dit betekent dat we zowel binnen- als buitenstedelijk moeten kijken waar potentiële ontwikkellocaties zijn. Dit is ook de opdracht aan de taskforce wonen. Algemeen kan gesteld worden dat inbreidingslocaties zowel in de stad, maar ook aan de rand van kernen vaak verliesgevend zijn. Ook bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen kan het zijn dat ontwikkeling per saldo verliesgevend is (in financiële zin). Hiervoor is geld nodig om op dat moment verliesvoorzieningen te vormen.

Hoe groot deze totale ruimte moet zijn is op dit moment lastig in te schatten. De taskforce wonen/ bedrijventerreinen moet meer richting aan geven. Vandaar dat we voorstellen om voorlopig ongeveer 50% van de incidentele binnen de ABR te houden (€ 10 miljoen over de komende 3 jaar).

Daarnaast willen we investeren in de basis op orde en versnelling woningbouw/bedrijventerreinen. Richting de programmabegroting 2021-2024 willen we proberen € 400.000 hiervoor vrij te maken. We zien in dit programma namelijk grote knelpunten én het is een belangrijke prioriteit.

We hebben met de taskforce al een eerste belangrijke stap gezet. Daarnaast brengen we in beeld of we extra capaciteit kunnen vrijmaken ten laste van toekomstige grondexploitaties. Dit voor bijvoorbeeld stevige projectleiders.

Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1-1-2022. Prioriteit ligt bij het voldoen aan de wettelijke vereisten. Daarnaast willen we een andere manier van werken en meer ruimte in de plannen. Ook wil de gemeenteraad voor de zomer van 2021 een omgevingsvisie vaststellen.

Uitstel van de wet betekent niet dat we achterover kunnen leunen. Het traject stond onder grote druk. Het uitstel van de invoering gebruiken we op onderdelen om het besluitvormingstraject meer ruimte te geven. Voor de omgevingsvisie en de andere manier van werken handhaven we de oorspronkelijke planning.

Buitengebied

In ons buitengebied spelen forse transities. Zoals klimaat en natuur, energie en landbouw. We zien de gevolgen steeds dichterbij komen. Dat levert flinke spanningen op. Onze rol als gemeente is daarin voor een helder lokaal speelveld te zorgen. Een belangrijk onderdeel van het programma Vitaal Buitengebied is het ondersteunen van initiatieven. Er is beperkte capaciteit aanwezig om dit te doen. We zorgen daarom telkens voor een duidelijke intake van initiatieven en een heldere prioritering voor het vervolg. Daarnaast zijn we helder over onze rol. We maken onderscheid tussen onze wettelijke rol en onze betrokkenheid in het netwerk. Het is belangrijk onze lokale gesprekken te verbinden met wat er gebeurt op regionaal en hoger schaalniveau. We worden steeds vaker gevraagd om als regio een visie te formuleren en er ontstaan steeds meer kansen vanuit regionaal perspectief om projecten en middelen te werven. Dit vraagt om doorontwikkeling van onze organisatie richting een netwerkspeler.

We stellen een gebiedsgerichte praatschets op voor het buitengebied. Hierin worden voorstellen gedaan voor de te maken keuzes voor wat waar in de hiërarchie van waarden voorrang heeft. Na de zomer beschikken we over een concept waarmee we een eerste gesprek met de raad kunnen hebben in het najaar. Hoe en wanneer we de participatie gaan vormgeven moet nog bepaald worden.

We doen een voorstel voor de nieuwe koers voor de Maashorst. Dat doen we op basis van het voorstel voor het Meerjarenplan en bijbehorende begroting van de Maashorst zelf. Onderdelen daarvan zijn de governance en de bezuinigingstaakstelling van tenminste € 50.000. We verwachten dit na de zomer te kunnen bespreken met uw gemeenteraad.

We werken mee aan de uitwerking van het waterveiligheidsproject Meanderende Maas en in het verlengde daarvan de start van de verkenning voor het traject Cuijk-Ravenstein. Onze rol is vooral het benutten van koppelkansen voor recreatie & toerisme, natuur, erfgoed en de haven en het bewaken van de dialoog met de omgeving. Ook kijken we naar de mogelijkheden om via een bezoekerscentrum voor dit project een eerste versie van een Maasbelevingscentrum te realiseren om Oss als Maasgemeente te profileren.

Het concept voor een nieuwe aanpak van Recreatie en Toerisme ligt ter beoordeling bij de gemeenteraad. In samenspraak met het veld wordt gewerkt aan de vormgeving van concrete initiatieven om Oss beter op de kaart te zetten als gemeente waar het goed toeven is voor recreanten en toeristen. En er zijn initiatiefnemers die plannen voor nieuwe concepten hebben voorgelegd. Afhankelijk van de waarde die dit voor onze gemeente kan hebben en de afspraken die wij kunnen maken, zoeken wij hiervoor naar ruimte in onze bezetting.

We werken aan onze visie op de landbouw. De dynamiek in dit dossier is groot zoals: stikstof; protestacties; hogere overheden die hun beleid bijstellen; een nieuw provincie-akkoord; regio-aanpak; ontwikkelingen in dossiers. Dit vraagt om voortdurende heroriëntatie en veel overleg met partijen. In combinatie met capaciteitsproblemen zorgt dit voor vertraging. In het derde kwartaal van dit jaar leggen we een opinienota voor. Basis is dat wij inzetten op een toekomstbestendige agrarische sector en dat de transitie die daarvoor nodig is in de eerste plaats van de sector zelf is. We formuleren parallel aan het visietraject een beleidskader voor vrijkomende agrarische bebouwing (VAB's). We ondersteunen innovaties zoals de pilot mestverwerking, energyfarming en ODE. We zetten ons verzet tegen de mestfabriek en de uitbreiding van geitenhouderijen voort.

Later dit jaar komen we met de herijking van ons erfgoedbeleid. Onderdeel daarvan is hoe we denken om te gaan met het omvangrijke en kwetsbare bestand van religieus erfgoed. Inmiddels heeft de Stuurgroep Kerkenvisie haar rapport met de analyse, adviezen en aanbevelingen gepresenteerd. Dit dient als input voor onze gedachtenvorming. Wij zijn in meerdere individuele dossiers betrokken. Zoals in de toekomstplannen voor de veelbesproken St Luciakerk en pastorie in Ravenstein die onlangs bekend zijn gemaakt. Met de provincie Noord-Brabant zijn wij samen met de andere deelnemende vestinggemeenten in gesprek over verlenging van de gezamenlijke aanpak van de Zuiderwaterlinie.

Programma 9. Veilige omgeving

1. Wat willen we bereiken?

Het doel van dit programma is beschreven in de programmabegroting. Kern hiervan is dat we ons inzetten om een aantrekkelijk gemeente te zijn waar inwoners zich veilig voelen om te kunnen wonen, werken en recreëren. Om dit te realiseren richten we ons vanuit Team Veiligheid, Tor/Hor en VTH op een aantal prioriteiten. Hierbij werken we nauw samen met interne collega's en externe zorg- en veiligheidspartners.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

In dit programma werken we met een vijftal deelgebieden waarbinnen we prioriteiten stellen:

- Veilige woon- en leefomgeving, waarbij de aanpak van complexe (woon)overlast en casuïstiek en het tegengaan van High Impact Crime (HIC) zoals woninginbraken als prioriteiten zijn aangemerkt;
- Bedrijvigheid en veiligheid, hierbij zijn ondermijning en veiligheid op bedrijventerreinen de prioriteiten
- Fysieke Veiligheid, met de veiligheidsregio als key-speler en onze eigen crisisbeheersing als prioriteit.
- Jeugd en veiligheid, hier heeft de aanpak van jeugdoverlast prioriteit
- Integriteit en Veiligheid, met het programma weerbare overheid en de aanpak van ondermijning als prioriteiten.

Per 2019 is het beleid ingegaan. Uitgezonderd van de aanpak ondermijning in het buitengebied hebben we ingezet op alle prioriteiten. Zo hebben we een forse inhaalslag gemaakt in het weerbaar maken van medewerkers en bestuur, hebben we het AVE-model (aanpak voorkomen escalatie) voor complexe casuïstiek geïmplementeerd, zijn we actief aan de slag gegaan met overlastgevende jeugdgroepen, en hebben we de politie ondersteund bij de aanpak van de autobranden middels cameratoezicht. Als we kijken naar de cijfers, ontwikkelingen en behoeften dan blijkt medio 2020 dat bijstelling van deze prioriteiten momenteel niet nodig is én dat aandacht en inzet op alle prioriteiten nog steeds nodig is. We slagen er goed in om samen met onze veiligheidspartners flexibel op te treden bij onvoorziene incidenten en ontwikkelingen.

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

Het algemene beeld van het programma is dat de prioriteiten gerealiseerd worden.

Voor de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) en de AVE (aanpak voorkomen escalatie) hebben bijzondere aandacht nodig.

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Niet van toepassing	

We proberen door een goede samenwerking, betere procesbeschrijvingen en een duidelijke inzicht in de visie van het bestuur te komen tot een goede invulling van de beschikbare capaciteit. Hierbij is de beschikbare capaciteit leidend, waarbinnen prioriteiten worden aangebracht.

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

Met een doorkijk naar de zomer hebben we geïnvesteerd in een middellange termijn structuur. De doelstelling "voorkomen van verspreiding van het virus" staat daarin centraal. Tot op dit ogenblik is de situatie in de openbare ruimte aanvaardbaar. Er wordt gewerkt aan een scenario voor de periode waarin er meer zon is en mensen ongeduldiger worden. Ook verwachten we dat met het verdwijnen van het COVID-19 virus of versoepeling van de maatregelen nieuwe problemen in de openbare orde kunnen ontstaan die aandacht vragen. Zo kan een effect zijn dat de tolerantie naar de woonomgeving afneemt of een grens bereikt. En kan de verwachte werkloosheid of schooluitval leiden tot meer overlast op straat of een toevlucht naar criminele activiteiten. In overleg met onze partners monitoren we de situatie en verleggen we indien nodig onze prioriteiten. Tegelijkertijd gaan reguliere activiteiten ook door: de begroting van de veiligheidsregio en coördinatie bij terugkeer van ex-gedetineerden.

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

We zien veiligheid als een basisvoorwaarde voor een goede leefomgeving. In onze ambitie zetten we in op de beweging naar voren en houden we verbinding met de samenleving.

De capaciteit van het team is op orde. We kunnen de basistaken goed aan en we kunnen opschalen in de regio als dat nodig is. We zijn onderdeel van een breder netwerk.

Komende jaren houden we vast op onze eerder ingezette koers. Onze bijdrage aan de Taskforce Brabant-Zeeland voor ondermijning structureel maken.

Programma 10. Besturen in verandering van tijden

1. Wat willen we bereiken?

Het doel van dit programma is beschreven in de programmabegroting. In dit programma werken we aan de ondersteuning van de gemeentelijke processen op gebied van besluitvorming, personeel en ICT, facilitaire ondersteuning, aan de regionale samenwerking en aan kracht van de samenleving.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

- De Dienstverlenende Organisatie
- ICT
- Onze organisatie
- Oss en de regio
- Schadewijk
- Bestuur

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

- De gemeente Oss is qua inwoneraantal sterk gegroeid door herindelingen. In de loop der tijd zijn er tal van kleinere gemeenten bij gekomen. In de kwalitatieve personeelsformatie is onvoldoende tot uiting gekomen dat de gemeente een 100.000 inwoners gemeente nadert. Op een aantal terreinen missen we senioriteit en strategisch vermogen. We zijn een grote kleine gemeente.
- De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat het verschil tussen ambities en beschikbare formatie te groot is. In 2019 hebben we aangegeven dat het in de organisatie piept en kraakt. Het benchmark onderzoek van Berenschot onderbouwt dit. De totale apparaatskosten – primair proces en bedrijfsvoering – per inwoner zijn gemiddeld 9 % lager vergeleken met de benchmarkgemeenten. Dit is substantieel lager. De helft is te verklaren uit een lagere werklast, de andere helft illustreert de kloof. Voor zowel de kwalitatieve als de kwantitatieve personeelsimpuls is op dit moment geen budget geen beschikbaar.
- Voor de ICT organisatie staan twee ingrijpende ontwikkelingen voor de deur: applicaties die door de leveranciers alleen nog maar in de Cloud worden aangeboden en de verdergaande digitalisering. Beide omarmen we graag, maar in een omgeving die druk bezig is om de basis op orde te krijgen vraagt dit flink kunst- en vliegwerk van mensen en financiële middelen.

De organisatie heeft te maken met grote opgaven:

- De decentralisaties in het sociale domein hebben nog niet geleid tot personele en financiële stabiliteit. We zien dit bij voorbeeld terug bij de formatie WMO en het budget voor jeugdzorg.
- Een sterke druk op maatwerk in het sociaal domein en toekomstige Omgevingswet. Standaardisatie lijkt oppervlakkig bekeken in een verkeerd daglicht te staan, maar Osse standaards hebben veel te bieden. Daarmee kunnen we veel vragen van inwoners afhandelen, zonder onpersoonlijk te worden. Digitalisering helpt daarbij.
- De uitstroom van ruim 200 medewerkers de komende 10 jaar door pensioneringen in een tijd van krapte op de arbeidsmarkt. Hoe aantrekkelijk zijn wij als werkgever? Hoe zit het sowieso met de krapte in COVID-19 tijd?
- Naast de genoemde ICT ontwikkelingen als in de Cloud en digitalisering, worden privacy en informatieveiligheid steeds belangrijker. We pareren tientallen cyberaanvallen per week, testen nieuwe applicaties op veiligheid en moeten de poorten van onze systemen voortdurend bewaken. Dit vraagt steeds meer menskracht.
- De samenleving krijgt te maken met tal van maatschappelijke opgaven: energie transitie met windmolens en zonneparken, duurzame afvalinzameling, omgevingsdialogen bij ruimtelijke initiatieven. Wordt de gemeente de uitvoerder of tegenhouder van allerlei wensen van actieve groepen, inwoners en organisaties? Voert de gemeente op basis van eigen opvattingen regie? Laat de gemeente los en/of bewaakt de gemeente hooguit proces spelregels?

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Privacy	2 fte
Communicatie (social media)	1 fte
Integrale uren en projectenplanning	1,5 fte
Verzwaren functiehuis	circa € 400.000
Ondersteuning projectmatig werken	circa € 100.000
	4,5 fte en € 500.000

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

- We hebben ingezet op het zoveel mogelijk door laten gaan van de besluitvorming. Inmiddels is digitaal stemmen mogelijk en is de eerste digitale Raadsvergadering een feit. Schriftelijke eerste termijnen en de digitalisering van het inwonerscontact bevallen niet en worden aangepast. Een aantal avonden met inwoners over bijvoorbeeld woningbouw of wijk activiteiten is tot nader orde opgeschort. We ontwikkelen op dit moment alternatieve vormen van participatie, zowel digitaal als in kleinere aantallen. Gaan die het persoonlijk contact (grotendeels) vervangen?
- Tijd en plaats onafhankelijk werken is toegenomen door thuiswerken. Drie kwart van onze kantoormedewerkers werkt thuis. We investeren in persoonlijke contact en in de band met Oss. Thuiswerken faciliteren we met beeldschermen en bureaustoelen.
- Thuiswerken betekent een zwaardere belasting op de beschikbaarheid van het netwerk en een groter risico voor informatieveiligheid. We hebben extra ingezet op de invoering van digitaal vergaderen met veilige applicaties. Daarnaast is er een groeiende vraag naar online systemen die samenwerking binnen en tussen teams en tussen teams en onze externe partners ondersteunen. We zullen versneld Office 365 invoeren, het pakket dat het delen van informatie een stuk eenvoudiger maakt.
- We hebben bij het begin van de crisis onmiddellijk de essentiële en kritische processen in beeld gebracht en geborgd. Denk aan uitbetalen uitkeringen, afvalinzameling, aangiftes doen, openbare orde en veiligheid. In totaal zijn er circa 60 benoemd en daarvan is de continuïteit verzekerd. Daarnaast hebben we een makelpunt voor medewerkers ingericht, waar medewerkers voor wie werk tijdelijk weg viel/valt, worden gekoppeld aan ander werk. Dat heeft al veel matches opgeleverd. Bij het makelpunt kunnen medewerkers zich ook melden als er hulp bij teveel werk nodig is.

Kansen

1. Voor de crisis was het door de oververhittende economie moeilijk om aan mensen te komen. De vraag is of na de crisis medewerkers beschikbaar komen van wie contracten elders niet zijn verlengd of beëindigd. Het is een kans om nieuwe mensen aan ons te binden en in te spelen op de naderende pensioneringsgolf.
2. Digitaal werken bevalt over het algemeen prima. COVID-19 leidt tot aanpassing van ons werkconcept, waarbij veel meer sprake zal zijn van afwisseling van op kantoor en elders werken. Van veel meer digitaal met elkaar bijeenkomsten hebben in plaats van in vergaderzalen. Van minder reizen en externe bijeenkomsten en meer korte besprekingen via Teams of Facetime. Van brede vergaderingen naar kortere lijnen met snellere besluitvorming. Van overbezetting aan de Raadshuislaan naar ruimte in de bezetting. Daarnaast verdwijnt hier en daar koud water vrees: WMO-intake gesprekken via de telefoon bleken ook goed te gaan, fysieke afstand staat niet gelijk aan mentale afstand,
3. Daarnaast biedt digitalisering van primaire processen enorme kansen: in het sociaal domein, bij vergunningen en ruimtelijke aanvragen, in de bedrijfsvoering. We doen nog veel op een handmatige manier met niet zelden overbodige stappen. Nu door de nood gedwongen iedereen sneller is gewend aan digitaal werken, kunnen we op die voedingsbodem met energie en draagvlak doorpakken.

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

We zetten volop in op de volgende onderdelen: zorgen voor strategische slagkracht, inzetten op programmatisch en projectmatig werken en digitaliseren.

1. De organisatie en de ambitie dienen met elkaar in overeenstemming te zijn. Investeren in een functiehuis dat past bij een gemeente van onze omvang is noodzakelijk: de ondervertegenwoordiging van de schalen 11, 12 en een enkele 13 (we zijn nu een grote kleine gemeente) holt onze positie uit op de arbeidsmarkt nu al uit. We willen dus op een aantal plekken in de organisatie investeren in strategische slagkracht. Hiermee willen we de verbinding met onze netwerken verbeteren en zo zorgen dat we aan de juiste strategische tafels zitten.
2. We willen ruim baan voor digitalisering/robotisering: de samenleving is er klaar voor en wij ook. Ruimte voor investeringen, waarbij we op basis van business cases inzichtelijk maken wat de kosten en de opbrengsten – niet alleen financieel- bedragen. Daarnaast zijn essentiële netwerk aanpassingen noodzakelijk om informatie veiligheid te blijven garanderen.
3. Daarnaast gaan we naast maatwerk ook uit van de flexibele Osse standaards: in het sociaal domein en ruimtelijk domein, in de bedrijfsvoering. Daarbij optimaal profiteren van wat op landelijke schaal (Samen Organiseren van de VNG) wordt ontwikkeld.

We willen richting de programmabegroting ruimte zoeken om voor deze 3 speerpunten structureel € 500.000 vrij te maken. Voor het versterken van strategische functies en om voldoende concurrerend te zijn op de arbeidsmarkt, is verzwaring van ons functiehuis voor specifieke functies noodzakelijk. Hiervoor is extra geld nodig. Daarnaast zetten we stevig in op een ondersteunend systeem voor programmatisch- en projectmatig werken.

Bij de programmabegroting brengen we in beeld hoe we deze € 500.000 precies gaan besteden.

Programma 11. Financieel solide

1. Wat willen we bereiken?

Het doel van dit programma is beschreven in de programmabegroting. Kern hiervan is dat een financieel gezonde gemeente in het belang is van alle inwoners in Oss. De begroting moet sluitend zijn. De meerjarenbegroting biedt inzicht in de verwachte inkomsten en uitgaven over een langere periode. Dat alles willen we realiseren tegen de achtergrond van een aanvaardbaar niveau aan lasten, zowel voor bewoners als voor ondernemers.

2. Wat zijn de bestaande prioriteiten?

- Beheerste lastendruk
- Financiële basis op orde

3. Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

De prioriteiten binnen dit programma worden gerealiseerd. Er is extra aandacht voor de financiële positie, toegenomen risico's en de realisatie van de bezuinigingsopdrachten.

Specificeer:

Beheerste lastendruk

Doel: minimaal € 22,50 onder landelijk gemiddelde (werkelijke situatie nu: € 36,00)

Lastendruk standaardwoning 2020	Oss	Landelijk werkelijk
Onroerende zaakbelastingen	€ 294	€ 295
Afvalstoffenheffing	€ 278	€ 283
Rioolheffing	€ 169	€ 199
Totaal	€ 741	€ 777

Dit uitgangspunt staat vooral onder druk door hogere kosten afvalinzameling. Dit jaar hebben we deze met 15% verhoogd, komend jaar zal deze nog verder moeten stijgen (o.b.v. cijfers begroting 2020 met 10%). In het coalitieprogramma staat dat de lasten laag zullen blijven en we, na een jaar de nullijn te hebben gehanteerd, de OZB slechts met de inflatie corrigeren. Gezien vooral de kostenstijgingen in het sociaal domein en onze ambities moeten we dit uitgangspunt heroverwegen (1% extra OZB verhoging betekent circa € 190.000 extra inkomsten).

Maar moeten we onze inwoners en bedrijven in deze periode van onzekerheid juist nu zwaarder belasten? Dit is een dilemma. Omdat onze inwoners en bedrijven uiteindelijk ook gebaat zijn bij de forse investeringen die we willen gaan doen, vinden we een lastenverzwaring acceptabel.

Basis op orde houden

De transitie sociaal domein heeft grote financiële impact, hoe houden we begroting sluitend?

Ook los van Covid-19 hebben we veel financiële uitdagingen. We zien grote volumestijgingen in de zorg. WMO blijft stijgen. Veel maatwerk jeugdzorg (hoge kosten t.o.v. de regio), stijging bijzondere bijstand, en nog steeds weinig zicht op echte beheersbaarheid van de kosten. Kijkend naar de risico's in de toekomst vanuit de COVID-19 crisis, is dit het moment om in beeld te brengen welke keuzes we kunnen maken om de zorg betaalbaar te houden. Hoe gaan we dit doen?

Naast de kostenstijging in het sociaal domein, nemen ook de risico's toe. Denk hierbij ook aan afvalverwerking en Heesch-West. We hebben een goede reservepositie, mede dankzij het grondbedrijf wordt deze positie de komende jaren verder versterkt. Maar onze meerjarenbegroting laat een verlies zien. Nieuwe bezuinigingen zijn niet uitgesloten, maar we proberen die – mede op basis van een aangenomen raadsmotie tijdens het COVID019 debat – zoveel mogelijk te voorkomen. We moeten dus extra kritisch zijn op de beschikbare budgetten en nieuw beleid. We moeten uitgaan van 'oud voor nieuw' en bezuinigingsopdrachten die de afgelopen begroting zijn uitgezet, kritisch monitoren.

Tot slot de Omgevingswet. Een andere manier van werken moet ook voordelen opleveren, ook in financiële zin. Dus ja, investeren in extra digitalisering (extra jaarlijkse ICT kosten) maar dat moet ook ergens wat opleveren of anders moeten de leges verhoogd worden.

Strategie bepalen m.b.t. gelden grondbedrijf

De komende jaren valt er € 20 miljoen vrij uit Grondbedrijf. Hoe gaan we daar mee om?

We moeten deze gelden strategisch goed inzetten, wetende dat na 2022 / 2023 deze geldstroom grotendeels opdroogt. Daarom moeten we dit geld alleen uitgeven aan investeringen die op termijn rendement opleveren. Rendement kan worden uitgedrukt in besparingen, maatschappelijke winst, voorfinanciering die na verloop van tijd geld oplevert. Het geld zou ook ingezet kunnen worden voor duurzaamheid / energie, herstructurering wijken, nieuwe woon- en werklocaties etc.

Gewenste extra capaciteit	Aantal fte
Geen	

4. Wat zijn de effecten en dilemma's door de COVID-19 crisis?

De onzekerheid zit met name in de lange termijn effecten van deze crisis. Wat betekent dit voor de schuldhelpverlening en bijzondere bijstand? Hoe hard stijgt op termijn het aantal reguliere bijstandsuitkeringen nadat de rijksmaatregelen worden afgeschaald? Hoeveel belastinggeld (parkeren, toerisme, etc.) zal later of zelfs niet meer binnen komen? Dient er nog meer extra structureel geld te komen om ontmoetingsplekken, verenigingen of cultuurinstellingen overeind te houden?

Behoefte komende periode

We zullen daadkracht en slagvaardigheid moeten tonen maar ook de financiën blijven monitoren.

Het geformuleerde afwegingskader voor de COVID-19 aanpak helpt hierbij:

- We willen zo veel mogelijk aansluiten bij de landelijke regelingen van het kabinet om gedupeerde bedrijven, instellingen, verenigingen en inwoners te ondersteunen. Vervolgens kijken we naar provinciale regelingen en daarna kijken we naar onze eigen rol. We gaan dus niet op voorhand allerlei vergoedings- en compensatie maatregelen treffen. Wel inventariseren we de vraag naar maatregelen vanuit de diverse domeinen, sectoren en branches.
- We willen zo veel mogelijk het zorglandschap, de economische en maatschappelijke infrastructuur in stand houden.
- We willen een stabiele partner zijn.
- We willen geen onverantwoorde wissel trekken op de toekomst.
- In principe volgen we landelijke VNG adviezen en stemmen regionaal af, tenzij we belangrijke redenen zien om daarvan af te wijken.
- We blijven met een zekere zakelijkheid kijken naar voorstellen (niet de koppeling met de te leveren prestaties helemaal loslaten).

We zullen daarnaast vooral tijd moeten nemen om de gevolgen van COVID-19 in kaart te brengen.

We zien de volgende vragen:

- Wat voor gemeente willen we zijn? Wat betekent dat voor ons uitgavenpatroon?
- Hoe kunnen we bestuurlijke ambities en ambtelijke capaciteit met elkaar matchen?
- Hoe blijven we een financieel solide gemeente na COVID-19 ?
- Wat betekent dit alles voor het coalitie akkoord 'Kansen zien Kansen pakken'?

De discussies hierover zullen door elkaar lopen. We zullen deze intensief met elkaar moeten bespreken en doorleven.

5. Wat zijn de aanscherpingen in de prioritering?

We willen vasthouden aan onze doelstellingen om een financieel solide gemeente te zijn. Richting de begroting betekent dat scherp kiezen. We verwijzen hiervoor naar het hoofdstuk 'Financiële positie'.

Knelpunten in de organisatie

Inleiding

In de loop van 2019 ontstond steeds nadrukkelijker het inzicht dat de kloof tussen toezeggingen realiseren, ambities en wensen en wat er daadwerkelijk geleverd en gerealiseerd werd groter werd. Planningen werden niet gehaald, zowel naar inwoners als naar de raad. Begin november hebben de burgemeester en de gemeente secretaris in een gesprek met de raad aangegeven hoe de organisatie ervoor staat:

- Het piept en het kraakt op een aantal gebieden, terwijl het op andere gebieden swingt. Waar het piept en kraakt is de berg werk die er ligt groter dan de organisatie aan kan.
- Op een aantal terreinen is de basis niet op orde en daar zijn we in 2019 hard tegen aangelopen.
- De afgelopen jaren is er fors bezuinigd op de organisatie en dat heeft ertoe geleid dat er afdelingen zijn, die kwalitatief en kwantitatief onder bemenst zijn. De benchmark van Berenschot illustreert dit (zie paragraaf in dit hoofdstuk). Bovendien missen we op een aantal terreinen senioriteit en zwaarte in ons medewerkersbestand. En er is geen geld om nu dit aan te pakken.
- Op een aantal gebieden vinden er transities plaats: sociaal domein, energie en grondstoffen, de nieuwe omgevingswet, klimaat adaptatie, buitengebied, etc. Kenmerkend voor deze transities is dat oude aanpakken aan het eind van hun levensduur zijn en nieuwe vormen van besturing, aanpak en samenwerking gevonden moeten worden. Het is dan zoeken naar nieuwe oriëntaties en dat zijn we van huis uit niet gewend.

We hebben de knelpunten en noodzakelijke extra formatie per programma in beeld gebracht. In dit hoofdstuk is hiervan een samenvatting gemaakt.

Extra formatie per programma

We hebben per programma de knelpunten in beeld gebracht en daarbij een inschatting gemaakt welke formatie-uitbreidingen gerealiseerd moeten worden om alle ambities uit te kunnen voeren.

Dit leidt tot onderstaand totaaloverzicht:

Formatie-uitbreidingen	Aantal fte
Programma 1. Zorg en welzijn	12,30
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs	2,00
Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur	3,00
Programma 4. Dynamisch stadscentrum	0
Programma 5. Zuinig op ons klimaat	1,00
Programma 6. Vitale economie	0
Programma 7. Mobiliteit	0
Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss	18,00
Programma 9. Veilige omgeving	0
	4,50
Programma 10. Besturen in verandering van tijden	+ € 500.000
Programma 11. Financieel solide	0
Totaal	40,80

Uitkomsten benchmark

Medio 2019 is door het bureau Berenschot een benchmark uitgevoerd, waarbij onze formatie en kosten vergeleken zijn met referentiegemeenten. Uitgangspunt daarbij was de begroting 2019!

Referentiegemeenten zijn gemeenten die qua omvang, samenstelling, sociale structuur e.d. vergelijkbaar zijn met onze gemeente.

De conclusie uit deze benchmark was:

"De totale apparaatskosten (primaire proces en overhead) per inwoner zijn 9% lager dan gemiddeld (= - € 9 miljoen)."

Dit is substantieel te noemen.

Onder apparaatskosten verstaat Berenschot de loonkosten, inhuurkosten, materiële kosten en kosten van taken belegd bij derden (en gecorrigeerd voor opbrengsten uit diensten voor derden).

De lagere apparaatskosten zijn te verdelen in:

- **Primair proces** (diensten en producten voor burgers): 6% lagere kosten en dit is een bedrag van - €4,7 miljoen. Hierbij is aangegeven dat dit bestaat uit 6% meer formatie (+27,4 fte) en minder taken belegd bij derden.
- **Overhead**: 21% lagere kosten en dit is een bedrag van - € 4,3 miljoen. Hierbij is aangegeven dat dit bestaat uit 17% minder formatie (-35,3 fte) en evenveel taken belegd bij derden.

De lagere apparaatskosten zijn dus redelijk gelijk te verdelen over het primaire proces en de overhead. Op beide onderdelen scoren we een stuk onder het gemiddelde.

Voordat een verdere conclusie getrokken kan worden, is het van belang dat gekeken wordt naar de werklust (oftewel de productie). Ook dit heeft Berenschot gedaan op basis van diverse kengetallen.

Dit geeft het volgende meer detailbeeld:

Primair proces (- €4,7 miljoen):

- Kosten WABO (+ 1,2 miljoen hoger), lijken niet in verhouding tot de werklust indicatoren. Vooral door hogere formatiekosten.
- Kosten ruimtelijke ordening en volkshuisvesting (+ 1 miljoen hoger), lijken niet in verhouding tot de werklust indicatoren. Vooral door hogere formatiekosten.
- Kunst en cultuur en oudheidkunde (- € 1,4 miljoen lager). Inclusief structurele subsidies is dit verschil 5% lager. Hiermee is het verschil beperkter. Lijkt niet in verhouding tot de werklust indicatoren. Wel ongeveer 3 fte minder formatie.
- Verkeer, vervoer en wegen (- € 1,4 miljoen lager). Ligt in verhouding met werklust indicatoren. 4,4 fte minder formatie maar is dus verklaarbaar.
- Educatie/ onderwijs (- €1,4 miljoen lager). Ligt in verhouding met werklustindicatoren. 3,2 fte minder formatie maar is dus verklaarbaar.
- Sociale voorzieningen (- €1,3 miljoen lager). Ligt in verhouding met werklust indicatoren. We hebben hier meer interne kosten dan gemiddeld, maar ook minder taken belegd bij derden (we doen veel zelf).
- Jeugd (- € 1 miljoen lager). Dit ligt niet in verhouding met de werklust (aantal jeugd cliënten 28% lager).

Uit bovenstaande analyse blijkt dat voor een totaalbedrag van circa € 5 miljoen "verklaarbaar" is door lagere werklust. Hierbij moet uiteraard nadrukkelijk opgemerkt worden dat dit "slechts" een benchmark is en dat het niet mogelijk is om op basis hiervan een oordeel te vellen. Het is een onderdeel wat input geeft om een beeld te vormen van de huidige situatie!

Overhead (- € 4,3 miljoen):

- Directie en management in primaire proces, excl. Programmamanagement (+ € 0,3 miljoen hoger). Dit zijn loonkosten.
- Informatisering & Automatisering inclusief materiële kosten (- € 2,3 miljoen lager). De investeringen en personele kosten zijn in de begroting 2020 behoorlijke gestegen.
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning (- € 0,9 miljoen lager). Dit zijn loonkosten.
- Financiën en control (- € 0,8 miljoen lager). Dit zijn loonkosten
- Personeel & Organisatie (€ -0,4 miljoen lager). Dit zijn loonkosten. Door vrijmaken van extra formatie voor afdelingshoofd P&O wordt dit gedeeltelijk aangepast.

De kosten van de overhead (in de definitie van Berenschot) zijn lager dan de benchmark (de laagste van de referentiegroep). Een oorzaak kan zijn dat wij minder bedrijfsvoeringstaken centraal belegd hebben en meer decentraal.

Andere opvallende zaken uit de benchmark:

- Qua salarisschalen hebben we als gemeente relatief:
 - veel medewerkers in schaal 4
 - veel medewerkers in schaal 10/ 10a en relatief minder in schaal 11 en 12.
- Het ziekteverzuim is hoger dan gemiddeld (5,5% t.o.v. 5,1 %)
- Het begrote opleidingsbudget per medewerker is 18% lager dan gemiddeld

Financiële positie

Inleiding

In dit hoofdstuk staan we uitgebreid stil bij onze financiële positie. Dat doen we aan de hand van de volgende onderwerpen:

- De financiële kaders en uitgangspunten;
- De huidige financiële positie;
- Incidentele begrotingsruimte;
- Financiële ontwikkelingen en risico's;
- Onze reservepositie.

1. Algemeen landelijk beeld

De meerjarige vooruitzichten voor Oss worden voor een groot deel bepaald door de ontwikkeling van de economie en de rijksuitgaven.

Het Centraal Planbureau (CPB) schetst in vier scenario's de economische impact van het COVID-19 virus in 2020 en 2021. De scenario's hanteren verschillende uitgangspunten voor de duur van de contactbeperkingen en de diepte van de economische doorwerking. In alle scenario's resulteert een recessie, het BBP krimpt in 2020 met 1,2% tot 7,7%. In het lichtste scenario veert de economie al in het derde kwartaal van 2020 weer op, in het zwaarste scenario ontstaan er ook problemen in de financiële sector en verslechtert het buitenlandbeeld verder. In dat scenario zal er ook in 2021 een krimp van het bbp van 2,7% optreden. In drie van de vier scenario's is de neergang dieper dan in de crisis van 2008/2009.

Wat het effect op de overheids- en gemeentefinanciën is, is lastig te voorspellen. In praktijk zien we dat de crisis in financiële zin "na-ijlen" en dat het gemeenten pas later raakt.

2. Financiële kaders en uitgangspunten

In het coalitieakkoord 'Kansen zien, kansen pakken' is gekozen voor een solide financieel beleid met sluitende meerjarenbegrotingen. Er is gekozen voor stabiliteit. Wel willen we kansen benutten als deze zich voordoen. We vermijden extra bezuinigingen zoveel mogelijk.

Tegen deze achtergrond gelden de volgende algemene financiële kaders en uitgangspunten:

1. Ons financieel beleid blijven we gedegen en solide vormgeven. We hebben een begroting die meerjarig (structureel) sluitend is. We blijven daarbij werken met een geaccepteerd tekort (zie volgende paragraaf). Tussentijdse beperkte, niet structurele, tekorten zijn aanvaardbaar als we deze uit reserves kunnen afdekken.
2. We hebben een algemene reserve die in principe voldoet aan de gestelde normen (10% van de algemene uitkering). We zetten deze reserve in om risico's en extra kosten door de COVID-19 crisis incidenteel op te vangen. En ook tussentijdse tekorten in de begroting dekken we hiermee af.
3. De financiële positie en de meerjarenbegroting staat onder druk. We hebben een goede reservepositie, mede dankzij het grondbedrijf wordt deze positie de komende jaren verder versterkt. Maar onze meerjarenbegroting laat een verlies zien. Nieuwe bezuinigingen proberen we – mede op basis van een aangenomen raadsnotie tijdens het COVID-19 debat – zoveel mogelijk te voorkomen. We moeten dus extra kritisch zijn op de beschikbare budgetten en nieuw beleid. We moeten uitgaan van 'oud voor nieuw' en bezuinigingsoopdrachten die de afgelopen begroting zijn uitgezet, kritisch monitoren.
4. We kijken jaarlijks kritisch naar alle reserves. In de nota reserves, die de gemeenteraad tegelijk met de programmabegroting behandelt, lichten we de reserves uitgebreid toe.

Meer specifiek gelden de volgende kaders:

Gemeentelijke belastingen en heffingen

De lokale lastendruk houden we minimaal op € 22,50 onder het landelijke gemiddelde. In het jaar 2020 zitten we volgens het COELO € 36 onder het landelijke gemiddelde. Dit komt vooral omdat ons tarief voor rioolheffing relatief laag is en ook de afvalstoffenheffing nog ander het landelijke gemiddelde ligt (zie onderstaande tabel).

- Voor het jaar 2021 verhogen we de OZB sowieso met prijsinflatie (2,25%). Gezien de financiële positie (zie volgende paragraaf) stellen we richting de programmabegroting 2021 voor om de OZB aanvullend te verhogen met 5%.
- De tarieven voor rioolheffing en afvalstoffenheffing zijn in principe kostendekkend. Dit uitgangspunt betekent dat de afvalstoffenheffing voor 2021 behoorlijk moet stijgen.

Op basis van COELO cijfers 2020 is dit beeld van de lokale lastendruk:

Lastendruk standaardwoning 2020	Oss	Landelijk werkelijk
Onroerende zaakbelastingen	€ 294	€ 295
Afvalstoffenheffing	€ 278	€ 283
Rioolheffing	€ 169	€ 199
Totaal	€ 741	€ 777

Prijsontwikkeling

Het CPB verwacht in 2021 voor de overheidsuitgaven een prijsontwikkeling van 1,7% (prijs overheidsconsumptie netto materieel). Voor de loonontwikkeling gaan ze uit van 2,8% (prijs overheidsconsumptie beloning werknemers). In de jaarlijkse meicirculaire van het gemeentefonds krijgen gemeenten in principe geld voor de verwachte loon- en prijsontwikkeling. Vanuit de meicirculaire zetten we daarom de noodzakelijke bedragen apart om loon- en prijsstijgingen op te kunnen vangen.

Gesubsidieerde instellingen

Bij gesubsidieerde professionele instellingen is in zijn algemeenheid sprake van een 80/20-verhouding tussen het loongevoelige en prijsgevoelige deel van de uitgaven. Voor budgetsubsidies wordt voor de compensatie van loonstijging uitgegaan van de specifieke CAO-ontwikkelingen per sector en voor de compensatie van prijsstijging wordt uitgegaan van de nullijn. Bij de overige subsidies zoals professionele instellingen zonder budgetovereenkomst en niet-professionele organisaties wordt de nullijn voor prijscompensatie gehanteerd.

Post onvoorzien

In de begroting hebben we een jaarlijkse post onvoorzien van € 300.000 opgenomen. Dit bedrag kan door het college gedurende het jaar ingezet worden voor incidentele tegenvallers. Criteria daarvoor zijn:

- onuitstelbaar
- onvermijdbaar
- onvoorzienbaar

De verantwoording van de inzet van deze post nemen we op in de reguliere planning- en controldocumenten.

3. Huidige financiële positie

Het financieel beeld wordt bepaald door:

- De meerjarenraming van de programmabegroting 2020-2023.
- De uitkomsten van de meicirculaire 2020.
- 3O-ontwikkelingen vanuit de eerste financiële tussenrapportage over 2020 (met focus op doorwerking vanuit de jaarrekening).
- 3O-ontwikkelingen die pas bij het maken van de programmabegroting 2021-2024 bekend zijn.
- De uitkomsten van de septembercirculaire 2020, al zullen deze effecten nihil zijn vanwege de bevroren accressen.
- De COVID-19 crisis heeft financiële gevolgen voor onze financiële positie. De financiële impact is nog niet in te schatten. In het volgende hoofdstuk geven we de belangrijkste financiële risico's weer.

In de volgende tabel hebben we de uitkomsten samengevat.

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024
Programmabegroting 2020-2023	3.195	44	1.453	1.588	1.056
Eerste financiële tussenrapportage 2020	-637	652	669	696	633
Meicirculaire 2020	-1.101	-124	-1.346	-527	-1.026
3O-ontwikkelingen (incl. effecten COVID-19)	PM	PM	PM	PM	PM
Totaal	1.457	572	776	1.757	663
Geaccepteerd tekort			1.700	1.700	1.700
Financieel kader	1.457	572	-924	57	-1.037

De kale cijfers zeggen het volgende:

- In 2020 een verwacht tekort van € 1,5 miljoen
- In 2021 een verwacht tekort van € 0,6 miljoen
- In 2022 een verwacht "overschot" van € 0,9 miljoen
- In 2023 een verwacht tekort van € 0,1 miljoen
- In 2024 en verder een verwacht "overschot" van € 1 miljoen.

Bij deze saldi moet opgemerkt worden dat we nog steeds werken met een geaccepteerd tekort van € 1,7 miljoen, zijnde de extra middelen die we van het Rijk voor de jaren 2020 en 2021 hebben gekregen voor jeugdzorg. Het is en blijft nog onzeker in hoeverre deze extra middelen structureel worden. Het nieuwe kabinet gaat hier pas een beslissing over nemen.

Het financiële beeld wordt richting de begroting echter slechter door:

- Reguliere 3O-ontwikkelingen bij de begroting
- Structurele effecten vanuit de COVID-19 crisis voor 2021 en volgende jaren.

Toelichting op de tabel:

Programmabegroting 2020-2023

Bij de begrotingsbehandeling in november 2019 is de meerjarenraming vastgesteld. Dit leidde tot een fors tekort in 2020 van € 3,2 miljoen. De meerjarenbegroting sluit voor de jaren 2022 en 2023 met tekorten ter hoogte van € 1,4- € 1,6 miljoen. Oorzaak hiervan is dat we besloten hebben in de kadernota om de begrotingsjaren 2022 en 2023 NIET sluitend te maken en voor die jaren te werken met een zichtbaar tekort van € 1,7 miljoen (uitvoeringskosten jeugdzorg). Wanneer het kabinet inderdaad besluit om structurele steun te verlenen n.a.v. de tekorten in de jeugdzorg, is het werkelijke tekort dus lager. Hiermee presenteren we een sluitende meerjarenbegroting.

Meicirculaire 2020

Samengevat is de uitkomst van de meicirculaire als volgt:

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

	2020	2021	2022	2023	2024
Meicirculaire 2020	-184.390	-181.719	-181.483	-181.495	-181.423
Septembecirculaire 2019	-180.701	-181.594	-180.141	-180.880	-180.880
Saldo	-3.689	-125	-1.342	-615	-543
Totaal af te zonderen	2.588	1	-4	88	-483
Netto ontwikkeling	-1.101	-124	-1.346	-527	-1.026

Algemene ontwikkelingen:

- In verband met de huidige crisis wordt het accres voor de jaren 2020 en 2021 bevroren op het niveau van de Voorjaarsnota 2020 van het Rijk. Hierdoor ontstaat er zekerheid voor de komende 2 jaren over de hoogte van de algemene uitkering.
- De algemene uitkering valt voor ons voor alle jaren positief uit. Dit komt door de ontwikkeling van het accres in combinatie met de waardering van maatstaven en de methodiek van loon- en prijscompensatie.
- Op 28 mei 2020 is een compensatiepakket voor de COVID-19 crisis voor gemeenten gepresenteerd. Dit omdat we als gemeenten te maken hebben met veel extra uitgaven en ook met verminderde inkomsten. In de brief is een eerste tegemoetkoming van ruim een half miljard vrijgemaakt. De tweede stap volgt als halverwege juli de uitkomsten komen van de werkgroep die de reële kosten en gedeelde inkomsten van gemeenten in kaart brengt. Medio juli volgt hier dus meer informatie over. Deze 'juli ronde' van de compensatiemaatregelen zijn nog niet verwerkt in de meicirculaire. Cijfermatig worden deze verwerkt in de septembecirculaire (we ontvangen wel eerder hoe de verdeling is over de gemeenten). In bijlage 2 is een samenvatting opgenomen van de compensatiemaatregelen voor gemeenten.

Conclusie meicirculaire

De meicirculaire 2020 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds laat ten opzichte van de septembecirculaire 2019 voor alle jaren een stijging zien.

Van deze bedragen moeten we diverse bedragen afzonderen voor specifieke onderwerpen. Afzonderen als we voor specifieke beleidsvelden extra geld krijgen, maar ook afzonderen in gevallen dat we gekort worden op specifieke beleidsvelden. Als we daar rekening mee houden hebben we de volgende saldo's:

- 2020: € 1,1 miljoen positief
- 2021: € 0,1 miljoen positief
- 2022: € 1,3 miljoen positief
- 2023: € 0,5 miljoen positief
- 2024: € 1 miljoen positief.

Voor een nadere toelichting van de meicirculaire wordt verwezen naar bijlage 1.

Een belangrijke ontwikkeling met grote financiële impact is de verlaging van het budget voor beschermd wonen met per saldo € 5,5 miljoen. De verlaging is het gevolg van de openstelling van de Wet langdurige zorg (Wlz) voor mensen met een psychische stoornis. Vanaf 2021 krijgen zij dan zorg vanuit de Wlz in plaats van de Wmo (beschermd wonen). De mate waarin wij in staat zijn om huidige cliënten feitelijk over te brengen naar de Wlz zal bepalend zijn voor het financiële effect voor onze budgetten.

Overige ontwikkelingen:

- Uitstel herijking verdeling gemeentefonds

De herijking van de verdeling van het gemeentefonds is uitgesteld met één jaar naar 2022. Voor het klassieke deel is aanvullend onderzoek nodig en voor het sociaal domein is een nadere analyse nodig van de uitschieters. Besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling wordt naar verwachting dit jaar afgerond, met verwerking van de uitkomsten in de decembercirculaire 2020.

- Uitstel invoering nieuw woonplaatsbeginsel

De invoering van het nieuwe woonplaatsbeginsel is met een jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Met de invoering hiervan verschuift de verantwoordelijkheid voor de zorg van naar schatting zo'n 20.000 kinderen naar een andere gemeente. Deze implementatie moet zorgvuldig gebeuren omdat dit zowel voor gemeenten als voor jeugdhulpaanbieders veel uitzoekwerk en overdrachtswerkzaamheden met zich mee brengt.

Effecten eerste financiële tussenrapportage 2020

De eerste financiële tussenrapportage 2020 zorgde voor forse kostenstijgingen en voor tekorten. Voor 2020 gaat het om een bedrag van afgerond € 2,6 miljoen. In 2021 verwachten we een tekort van € 696.000. Richting 2022 en 2023 loopt dit op tot € 2,1 miljoen en € 2,3 miljoen.

Belangrijke oorzaken van het nadeel komen met name uit het sociaal domein:

- Hogere kosten voor jeugdzorg (€ 335.000 in 2020 en € 850.000 vanaf 2021);
- Hogere uitvoeringskosten voor jeugdzorg (€ 260.000 in 2020 en € 156.000 structureel vanaf 2021);
- Hogere kosten voor huishoudelijke verzorging (€ 85.000 structureel);
- Hogere kosten voor Bijzondere bijstand (€ 231.000 structureel);
- Hogere kosten voor de Regiotaxi (€ 137.000 structureel).

Daarnaast zien we de volgende nadelen:

- Digitale stelsel Omgevingswet (€ 87.000 in 2020 en vanaf 2021 € 147.000 structureel);
- Verhoging budgetten voor facilitaire zaken gemeente (€ 95.000).

Ook bevat deze rapportage een aantal grote voordelen. Het gaat om de volgende belangrijke onderdelen:

- Vrijval van de stelpost loon- en prijscompensatie (€ 635.000 structureel vanaf 2020);
- Vrijval van de stelpost risico's activeren uren (€ 334.000 structureel vanaf 2020);
- Lagere uitvoeringskosten van Wmo centrumgemeente (€ 75.000 vanaf 2020);
- Voordeel door compensatie Voogdij en Jeugdzorg 18+ (€ 591.000 in 2020);
- Lagere investeringslasten door vertraging (€ 169.000 in 2020).

3O-ontwikkelingen programmabegroting 2021 -2024

Na de vaststelling van deze prioriteitennota gaan we de programmabegroting 2021-2024 opstellen. Daarbij kijken we naar alle producten van de begroting. Dit zal op onderdelen tot bijstellingen leiden, in positieve en negatieve zin. Het totaal van deze ontwikkelingen bepaalt mede de financiële positie.

Bij de 3O-ontwikkelingen houden we rekening met mogelijk een aantal negatieve posten op het gebied van:

- WMO/ regiotaxi
- Bijzondere bijstand en schuldhulpverlening
- Maaslandgas
- Beheerplannen openbare ruimte
- ICT

4. Incidentele begrotingsruimte

De incidentele begrotingsruimte wordt vooral bepaald door de ruimte binnen de algemene reserve en de ruimte binnen de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf.

Algemene reserve

Het meerjarenbeeld van de algemene vrije reserve ontwikkelt zich naar een bedrag van afgerond € 19,5 miljoen (inclusief saldobestemming jaarrekening 2019 en verwachte actuele begrotingstekorten 2020 en 2021). Ten opzichte van de minimale norm van € 18 miljoen betekent dat er binnen deze reserve ongeveer € 1,5 miljoen ruimte zit.

Door de COVID-19 crisis en door de maatregelen die we daarvoor genomen hebben en nog gaan nemen, verwachten we dit jaar een groter tekort. Hiervoor zetten we de algemene reserve in. Ook is de ruimte nodig om tussentijdse tekorten in de begroting af te dekken.

Algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf

We verwachten vanuit het grondbedrijf vrije ruimte in de jaren 2021 tot en met 2023 van circa € 21 miljoen. Hiervan valt circa € 13 miljoen in 2021.

We willen deze gelden strategisch goed inzetten, wetende dat na 2022/2023 deze geldstroom grotendeels opdroogt. Daarom moeten we dit geld alleen uitgeven aan investeringen die op termijn rendement opleveren. Rendement kan worden uitgedrukt in besparingen, maatschappelijke winst, voorfinanciering die na verloop van tijd geld oplevert. We willen met deze middelen het profiel van Oss langjarig kunnen versterken.

Overige reserves

We hebben ook diverse bestemmingsreserves waar in principe nog bestedingsmogelijkheden zijn. In bijlage hebben we een overzicht van de grootste bestemmingsreserves opgenomen. Deze reserves geven een beeld van de incidentele investeringsruimte in de komende jaren.

5. Financiële ontwikkelingen en risico's

De financiële positie van onze gemeente staat onder druk. De COVID-19 crisis vergroot deze druk. De financiële gevolgen en risico's door deze crisis lichten we toe in het volgende hoofdstuk.

Waar zien we daarnaast de grootste risico's:

We blijven risico's houden in het sociaal domein, met name door jeugdzorg en de volumegroei van de Wmo. In de Eerste financiële tussenrapportage 2020 hebben we voor jeugdzorg al een 30-ontwikkelingen gemeld. De beheersbaarheid van de financiën blijft in de toekomst een aandachtspunt.

Meer concreet gaan we voor jeugdzorg werken met een nieuwe inkoopsystematiek. De effecten hiervan, inclusief de effecten van nieuwe solidariteitsafspraken, zijn op dit moment lastig te overzien.

Daarnaast wordt de verdeling van het gemeentefonds over de gemeenten herzien. Dit is nodig omdat de verdeling van het rijksgeld over de gemeenten in de loop van jaren is scheefgegroeid. Sommige gemeenten kregen te veel, anderen te weinig. Eigenlijk zou deze nieuwe verdeling ingaan per 2021, het is echter een jaar uitgesteld om aanvullende berekeningen uit te voeren.

De grote lijnen van de gevolgen van de herijking in het sociaal domein zijn gepresenteerd in het eindrapport van onderzoeksbureau AEF. De grootste gemeenten zouden er fors op vooruit gaan, de kleinere gemeenten gaan er achteruit. Gemeenten met 50.000 - 100.000 inwoners, de klasse waar Oss in valt, zouden gemiddeld rekening moeten houden met een nadeel van € 9 per inwoner. Er is wel een stevige disclaimer bij dit rapport, we weten dus niet zeker wat het voor Oss gaat betekenen. Maar we zien het zeker als een (groot) risico.

Het effecten van het andere deel van het gemeentefonds zijn nog niet duidelijk. Het lijkt dat met name de grote gemeenten voordelen hebben. Steden met een groot stedelijk gebied gaan er op basis van huidige rapporten fors op vooruit. Maatstaven zoals oppervlakte land worden minder belangrijk. Hoe de herverdeling uitpakt voor onze gemeente is op dit moment niet bekend. We hebben een behoorlijk stedelijk gebied (dus mogelijk voordeel), echter ook een erg groot buitengebied en oppervlakte (mogelijk nadeel).

Op weg naar de begroting: Investeren vanuit een stabiele basis

1. De koers voor de begroting

Zoals in het vorige hoofdstuk aangegeven staat onze financiële positie onder druk. We zien de kosten in het sociaal domein (jeugdzorg, bijzondere bijstand, Wmo) sterk stijgen. Net als andere gemeenten kampen wij ook steeds meer met tekorten in het sociaal domein. We kiezen ervoor om op dit moment NIET te bezuinigen en om investeringen zo goed mogelijk op peil te houden. We willen vooral vasthouden wat we hebben! En blijven investeren vanuit een stabiele basis. We schuiven projecten wel op in de tijd en brengen hierin prioriteiten aan.

Om te zorgen voor een stabiele financiële basis en te zorgen dat de zorg beschikbaar en betaalbaar blijft, zien we ons genoodzaakt om de OZB in 2021 extra te verhogen met 5%. Met dit percentage kunnen we in principe de extra kostenstijging van jeugdzorg (inkoopkader 2021 + € 850.000) betalen.

Met deze extra stijging van 5% verwachten we ongeveer € 22,50 onder het landelijke gemiddelde uit te komen qua lastendruk. Dit is uiteraard afhankelijk van de ontwikkeling bij andere gemeenten.

Met deze extra verhoging ontstaat er structurele begrotingsruimte die nodig zal zijn voor het opvangen van reguliere 3O-ontwikkelingen, financiële effecten vanuit de COVID-19 crisis voor de jaren 2021-2024 en voor het voortzetten van investeringen. Daarbij zullen we 3O-ontwikkelingen zeer streng toetsen (niet, tenzij niet anders kan) om ervoor te zorgen dat de beschikbare ruimte niet "weglekt".

We verwachten overigens vanuit de septembercirculaire 2020 beperkte effecten omdat de accressen voor de jaren 2020 en 2021 "bevroren" zijn.

2. Structureel de basis op orde

We stellen ons de opgave om mede via bovenstaande extra OZB verhoging € 1,5 miljoen aan structurele ruimte te vinden in de programmabegroting 2021-2024.

Deze structurele ruimte willen we inzetten voor:

- Uitvoering sociaal domein: € 600.000

We zetten extra geld in voor de uitvoering van vooral de Wmo. Daarnaast willen we investeren in het beter gebruik maken van data-analyse om meer en beter inzicht te krijgen in de ontwikkelingen in het sociaal domein. Daarnaast zien we mogelijkheden om via de regionale budgetten voor maatschappelijke opvang/ beschermd wonen meer strategische capaciteit vrij te maken.

- Basis op orde en versnelling woningbouw / bedrijventerreinen: € 400.000

Binnen het programma "Aantrekkelijk wonen in Oss" zien we op dit moment grote knelpunten. Daarnaast ligt hier een belangrijke prioriteit.

We hebben met de taskforce al een eerste belangrijke stap gezet. Om de basis op orde te brengen en om daarnaast een versnelling door te voeren willen we richting de programmabegroting € 400.000 jaarlijks vrijmaken. Daarnaast brengen we in beeld of we extra capaciteit kunnen vrijmaken ten laste van toekomstige grondexploitaties. Dit voor bijvoorbeeld stevige projectleiders.

- Versterken gemeentelijke organisatie: € 500.000

Voor het versterken van de organisatie zetten we in op drie speerpunten: zorgen voor strategische slagkracht, inzetten op programmatisch en projectmatig werken en digitalisering. Voor het versterken van strategische functies en om voldoende concurrerend te zijn op de arbeidsmarkt, is verzwaring van ons functiehuis voor specifieke functies noodzakelijk. Hiervoor is extra geld nodig. Daarnaast zetten we stevig in op een ondersteunend systeem voor programmatisch- en projectmatig werken.

3. Investeringsimpulsen

Zoals aangegeven in het hoofdstuk 'Financiële positie' wordt de incidentele begrotingsruimte vooral bepaald door de ruimte binnen de algemene reserve en de ruimte binnen de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf.

Algemene reserve

We zetten de algemene reserve in om de extra kosten door de huidige COVID-19 crisis te betalen. We vinden het zeker acceptabel wanneer de algemene reserve hierdoor onder de norm terecht komt.

We kiezen ervoor om geen concreet noodfonds op te richten (geen specifieke bedrag af te zonderen van de algemene reserve). We zijn alert op noodzakelijke maatregelen en zullen bij grotere besluiten deze altijd vooraf voorleggen aan de gemeenteraad.

Algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf

We verwachten vanuit het grondbedrijf vrije ruimte in de jaren 2021 tot en met 2023 van circa € 21 miljoen. Hiervan valt circa € 13 miljoen in 2021. We willen met deze middelen het profiel van Oss langjarig kunnen versterken.

Dit betekent dat we deze middelen strategisch moeten inzetten en alleen uitgeven aan investeringen die op termijn rendement opleveren. Rendement kan worden uitgedrukt in besparingen, maatschappelijke winst, voorfinanciering die na verloop van tijd geld oplevert.

Welke investeringsimpulsen willen we op dit moment doen:

- Bouwen voor de toekomst: € 10 miljoen over komende 3 jaar

Voor ontwikkeling van woningbouw en industrie en onze herstructureringsopgave is het van belang om binnen het grondbedrijf financiële ruimte te hebben. De ambitie om extra woningen te bouwen (circa 600) is groot. Dit betekent dat we zowel binnen- als buitenstedelijk moeten kijken waar potentiële ontwikkellocaties zijn. Dit is ook de opdracht aan de taskforce wonen. Algemeen kan gesteld worden dat inbreidingslocaties zowel in de stad, maar ook aan de rand van kernen vaak verliesgevend zijn. Ook bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen kan het zijn dat ontwikkeling per saldo verliesgevend is (in financiële zin). Hiervoor is geld nodig om op dat moment verliesvoorzieningen te vormen.

Hoe groot deze totale ruimte moet zijn is op dit moment lastig in te schatten. De taskforce wonen/ bedrijventerreinen gaat hier meer richting aan moeten geven. Vandaar dat we voorstellen om voorlopig ongeveer 50% van de incidentele binnen de ABR te houden (€ 10 miljoen over de komende 3 jaar).

- Dynamisch stadscentrum: € 2 miljoen

We willen het Investeringsfonds Stadshart aanvullen met € 2 miljoen. Focus ligt daarbij op:

- de ontwikkeling van het TBL terrein;
- inzet van leegstandsmakelaar om te komen tot een (nog) kleiner stadshart. Met daarbij een instrumentarium zoals subsidie of financieringsregeling die verhuizing en/of verbouwing aantrekkelijker maken.

Andere ontwikkelingen, zoals de Raadhuislaan en Stationskwartier hebben daarmee minder prioriteit.

- Voorzieningen voor ontmoeten, sport en cultuur: € 2 tot 3 miljoen

Binnen het programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur zien we grote knelpunten in de uitvoering. We willen richting de programmabegroting 2021-2024 uitwerken of we met incidentele impuls een versnelling in de komende jaren kunnen realiseren.

Het zwembad blijft hoog geprioriteerd. We blijven daarbij uitgaan van een sluitende business case.

Voor de Lievekamp zetten we het positioneringsonderzoek voort en kijken we of we toch uiterlijk in 2022 tot een gericht investeringsbesluit voor ver(nieuw)bouw kunnen komen. Gezien de huidige financiële positie is het daarom belangrijk dat we ruimte binnen de incidentele middelen houden.

Het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed pakken we op vanuit het scenario "Natuurlijk moment". Dit betekent dat we op dit moment hiervoor geen extra investeringsgelden reserveren.

- Geen extra investeringsmiddelen

We kiezen er voor om geen extra investeringsgelden vrij te maken voor:

- Duurzaamheid: we beschikken op dit moment over voldoende financiële middelen, mede door subsidies die we hebben ontvangen. Met de focus op energie-opwekking komen er ook gelden beschikbaar om in te zetten voor andere duurzaamheidsdoelstellingen. We financieren het dus op een andere manier.
- Economie/ mobiliteit: we zetten in op bestaande middelen die we hiervoor beschikbaar hebben. Voor de 1e fase van de Noordelijke rondweg hebben we reeds € 200.000 structureel opgenomen in de begroting (vorig jaar).

COVID-19: Financiële ondersteuningsmaatregelen en risico's

Inleiding

In dit hoofdstuk geven we aan wat de risico's zijn door de COVID-19 discussie en de ondersteuningsmaatregelen die er op dit moment zijn.

1. Financiële ondersteuningsmaatregelen

De problematiek is groter dan wij als gemeente aankunnen. We zullen keuzes moeten maken. Ter ondersteuning van inwoners, bedrijven en instellingen sluiten we zo veel mogelijk aan bij de landelijke regelingen van het kabinet. Vervolgens kijken we naar provinciale regelingen, de banken en de branche-organisaties. Ook kijken we naar onze eigen rol. Bewust in deze volgorde. Primair staan wij aan de lat voor onze beleidstaken.

Voor ons zijn de volgende criteria daarbij onderscheidend:

1. We geven inkomenssteun aan mensen die dat nodig hebben, geen omzetsteun aan bedrijven, of sectoren
2. Helpen verdienen is beter dan helpen besparen
3. Op naar werk
4. We investeren in samenleven
5. We investeren in zorgcontinuïteit
6. We zijn en blijven een financieel gezonde organisatie.

Inkomenssteun wel, omzetsteun niet

We geven inkomenssteun aan mensen die dat nodig hebben. Werknemers, ondernemers, zzp-ers enzovoort. Bijstand, bijzondere bijstand en andere gemeentelijke instrumenten zijn daarvoor beschikbaar. Landelijke financiële steunregelingen voeren we met voorrang uit. We lobbyen waar mogelijk voor meer regelingen, langere termijnen, ruimere voorwaarden. Meer kunnen we niet doen. Het is niet onze rol om individuele bedrijven te behoeden van de ondergang. Evenmin kunnen we hele sectoren financieel redden. Hoe vervelend we dat ook vinden. Het is de rol van de markt. Het is ook niet betaalbaar.

Verdiene boven besparen

Het weer beter gaan draaien van de economie is vitaal. We hebben met z'n allen de producten en diensten nodig. We hebben ook het werk en het inkomen dat er bij hoort nodig. We dragen op een aantal manieren bij aan herstel.

We doen dat tijdelijk door bij te dragen aan lastenverlichting voor bedrijven. Denk aan het verlengen van betaaltermijnen of het kwijtschelden van bepaalde lasten. Maar dat is niet voldoende. We willen bedrijven vooral helpen verdienen. Ruimte voor ondernemerschap. Waar ondernemers anderen meekrijgen, zullen we welwillend meewerken aan ook vernieuwende of tijdelijke plannen. Denk verder onder andere aan: onze eigen investeringen en uitgaven naar voren halen, koop lokaal acties steunen, kennis verbinden. Maar ook: het ondernemingsklimaat versterken.

Op naar werk

Inkomenssteun in soms nodig, werk is beter. Bijdragen aan werkgelegenheid, maar zeker ook aan scholing en aan matching zijn belangrijk. Voor economische stabiliteit en draagkracht voor de gevolgen van de crisis. Voor inkomensvoorziening, lager zorggebruik maar zeker ook om zoveel mogelijk mensen weer mee te kunnen laten doen.

Samenleven mogelijk maken

Samenleven betekent onder andere kunnen sporten, ontmoeten, cultuur maken en van cultuur genieten. De inwoners, verenigingen en culturele ondernemers zorgen daar grotendeels zelf voor. Daar bouwen en vertrouwen we op. De gemeente subsidieert van oudsher een belangrijk deel van de sector. De hele sector krijgt zware klappen. De rijksmaatregelen lijken maar een klein deel daarvan op te vangen. De crisis gaat wellicht leiden tot het stoppen van sommige aanbieders. Misschien kunnen niet alle accommodaties en plannen die we er voor hadden behouden blijven. En misschien is het tijd om een aantal vernieuwingen door te voeren. Maar we staan samen met aanbieders, vrijwilligers en organisaties garant voor een essentieel niveau van maatschappelijke voorzieningen.

Basaal zorg- en welzijnslandschap

Beschikbaarheid van zorg- en welzijnsaanbod is vitaal. We hebben een morele en juridische verantwoordelijkheid. We investeren in behoud van diversiteit van zorgaanbieders zodat er voldoende aanbod blijft. Reisafstanden, keuzemogelijkheden, voorkeursaanbieders, het kan allemaal minder optimaal zijn. Maar beschikbaarheid van zorg- en welzijnsaanbod is noodzakelijk.

Financieel gezonde organisatie

We zijn en blijven een financieel gezonde organisatie.

- We zorgen voor *sluitende begrotingen*, met uitzondering van de jaren waarin we nog een rijksbijdrage op jeugd verwachten
- We doen bij alle steunmaatregelen een check: korte termijn hulp (incident) moet niet leiden tot verplichtingen die op termijn niet vol te houden zijn.

Onderstaand is een overzicht opgenomen van genomen financiële maatregelen.

2. Specifieke financiële ondersteuningsmaatregelen

Ondersteuningsmaatregelen waarover – tot nader orde – reeds besloten is:

Onderwerp	Toelichting
Uitstel van betaling	• Voor alle rekeningen die gemeente Oss op dit moment verstuurd heeft naar bedrijven, inwoners, verenigingen en maatschappelijke organisaties geldt een uitstel van betaling. Dit uitstel van betaling is tot 1 september 2020. • Voor nieuwe rekeningen, geldt een standaard betalingstermijn van 90 dagen in plaats van 30 dagen.
Betaling van rekeningen door gemeente	Facturen worden z.s.m. betaald, in elk geval binnen 15 dagen
Uitstel belastingen	• BSOB verstuurt tot 1 juni geen nieuwe aanslagbiljetten. Ze versturen in deze periode ook geen aanmaningen en dwangbevelen. • Inwoners en bedrijven hebben sowieso tot 1 juni de tijd om het aanslagbiljet te betalen dat in februari ontvangen is. • Indien betaling problematisch is, bestaat mogelijkheid tot maken van betalingsregeling. Aanvullend is besloten door de BSOB om tot 1 september geen actieve invordering te doen.
Uitstel betaling pacht-overeenkomsten	In mei sturen we facturen voor de tweede helft van 2020. Voor deze factuur geldt een verlengde betalingstermijn van 90 dagen.

Onderwerp	Toelichting
Uitstel van betaling verbeurde dwangsommen VTH	Uitstel verlenen van betaling van in te vorderen dwangsommen tot 1 augustus 2020. Daarna afhankelijk van de situatie rondom COVID-19 en de gevolgen daarvan met maatwerk bepalen hoe de betaling kan worden voldaan.
Markten	- Voor de kooplieden met NON-FOOD worden de facturen marktgeld 2e kwartaal voorlopig niet geïnd en eventueel later volledig gecrediteerd. Oftewel kooplieden die er niet staan hoeven niet te betalen. De gemiste opbrengsten voor de gemeente bedragen ongeveer 8.000 per kwartaal - Voor de kooplieden met FOOD, die het zwaar hebben, kunnen uitstel van betaling tot 30 mei 2020 voor de factuur marktgeld aanvragen. Kooplieden met FOOD die geen financiële problemen hebben betalen de factuur marktgeld 2e kwartaal gewoon voor de vervaldatum. In principe wordt het kwartaal in het begin van het kwartaal vooraf betaald. Vanaf het moment dat de markt weer compleet is betalen kooplieden conform afspraak.
Doorbetaling aan aanbieders sociaal domein	Om de continuïteit van zorg landschap te bewaren is besloten tot doorbetaling WMO dienstverlening voor ZIN en doorbetaling PGB WMO en Jeugd
Doorbetaling regiotaxi	De gemeenschappelijke regeling betaalt de facturen van maart in april voor 80 % uit als voorschot. Er wordt nog een besluit genomen over betalingen van mei en volgende maanden.
Doorbetaling leerlingenvervoer	Uitgangspunt is (conform de richtlijn van de VNG): 100% door betalen voor geleverde ritten 80% door te betalen voor uitgevallen ritten - Voor het vervoer van kinderen die deelnemen aan de noodopvang onderwijs en opvang voor kwetsbare kinderen gebruik te maken van leerlingenvervoer. In principe binnen de bestaande contracten. Waarbij bovenstaande afspraken gelden. Ook voor kinderen die in deze bijzondere situatie vervoer nodig hebben (en daar voorheen geen gebruik van maakten). Deze worden dus niet nog extra gefinancierd. Recente ontwikkelingen zorgen juist voor toename van het aantal ritten. Hierover worden nog afspraken gemaakt.
Uitvoeren TOZO- regeling	Uitvoering van landelijke regeling
Handhaving centrum	- Geen handhaving parkeren in het centrum - Geen handhaving fietsen door het centrum Op gebied van parkeren krijgen we in 2020 een financieel nadeel (circa € 175.000 per maand). Na overleg met het CMO voeren we op korte termijn handhaving weer in.
Precariobelasting	- Besloten is om gedurende de COVID_19 maatregelen (1 maart tot 1 september) geen precariobelasting te innen voor: - Terrassen: inkomstenderving circa € 2.800 per maand - Uitstallingen: inkomstenderving circa € 725 per maand Dit kost de gemeente voor 6 maanden dus circa € 21.5000.

Onderwerp	Toelichting
Bedrijfsafval voor ondernemers	We hanteren dezelfde aanpak als in 's Hertogenbosch, omdat we samen met hen in de regio het bedrijfsafval doen. Concreet kan het contract (abonnement) op verzoek om gezet worden naar lediging op afroep: op deze manier blijft de container wel staan (wordt de beperkte huur ervan wel doorbelast), maar worden de ledigingskosten tijdelijk stilgezet.
Ondersteuningsmaatregelen voor de amateurorganisaties in Oss: sport-cultuur-ontmoeten-zorg-maatschappelijke dienstverlening-evenementen-recreatie/toerisme	Algemene uitspraken: • Uitstel huurbetalingen tot 1 juni 2020 • Uitstel betalingen rente en aflossingen van leningen maatschappelijke organisaties tot 1 juni 2020 • Verzoek aan beheerorganisaties om ook uitstel van betaling huur te doen tot 1 juni 2020 • We betalen subsidies uit ook als daar de maatschappelijke activiteiten nu niet voor uitgevoerd worden • Voor (eenmalige) evenementen betalen we (een gedeelte van) de subsidie uit als er al reële kosten gemaakt zijn • Waar nodig kunnen we op verzoek een voorschot geven op subsidies (versneld uitbetalen 3e kwartaal 2020) • Als vrijwilligersorganisatie in directe financiële problemen geraakt, kunnen we zo nodig ook extra krediet in de vorm van een lening verstrekken Pas later gaan we bepalen wat onze ondersteuning definitief is. Dit als de effecten vanuit de crisis duidelijker zijn.
Steunpakket voor sportverenigingen	Er komt een breed steunpakket om gemeenten te compenseren voor de kwijtschelding van huurkosten voor sportverenigingen die geconfronteerd worden met een omzetsdaling over de periode 1 maart tot 1 juni. Landelijk is hiermee € 90 miljoen gemoeid. Deze regeling wordt door ons uitgewerkt en vertaald naar onze situatie. Ook komt er voor sportverenigingen ruimte om kortlopend krediet aan te vragen bij liquiditeitsproblemen.
Verlengen lening overeenkomsten diverse sport en cultuurinstellingen (geen betaling aflossing en rente in 2020)	We hebben besloten om: • Instellingen / verenigingen de mogelijkheid geven om te kiezen om geen aflossing en rente in 2020 te betalen • Onder voorwaarde van ondertekening aanvullende overeenkomst waarbij looptijd van de lening met 1 jaar wordt verlengt Dit geldt voor alle instellingen en verenigingen die een lening bij de gemeente hebben afgesloten. In totaal 43 leningen. Mogelijk maximaal renteverlies voor de gemeente bedraagt in 2020 € 478.000. Uitstel van aflossing bedraagt maximaal € 594.000, maar dit kunnen we opvangen binnen onze liquide middelen.

Onderwerp	Toelichting
Compensatiemaatregelen cultuursector	Door de opgelegde tijdelijke sluiting lijden ook gemeentelijk gefinancierde culturele organisaties en niet gesubsidieerde culturele organisaties die veelal draaien op vrijwilligers schade doordat inkomsten uit kaartverkoop, verhuur, winkel en horeca wegvallen. Deze maken een substantieel en steeds groter deel uit van hun inkomsten. Er ligt een (beperkt) noodmaatregelenpakket vanuit het Rijk. Daar waar mogelijk werken we eraan om hier gebruik van te kunnen maken. Later bekijken we wat hier aanvullend noodzakelijk is.

3. Risico's door COVID-19 crisis

De huidige crisis heeft grote impact op alle inwoners, bedrijven en instellingen. De huidige crisis raakt veel beleidsterreinen van onze organisatie. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

We zien door de COVID-19 crisis belangrijke financiële risico's op de volgende terreinen:

Risico	Korte toelichting	Jaar 2020	Jaar 2021 e.v.
Programma 1. Zorg en welzijn			
Kosten Wmo en jeugd	Er zijn afspraken gemaakt om zorg op deze terreinen door te betalen. Aanbieders hebben extra kosten gemaakt. Onlangs is duidelijk geworden dat er landelijke regeling komt om aanbieders te compenseren voor deze eerkosten. In hoeverre dit voldoende is, is op dit moment nog niet bekend.	PM	-
Kosten leerlingenvervoer en Regiotaxi	Ook op deze gebieden zijn afspraken gemaakt om betalingen (deels) door te laten lopen, ondanks dat prestatie niet altijd is geleverd. Voor het leerlingenvervoer is de uitvoering meerdere keren gewijzigd (deels stopgezet, alleen "kwetsbare" kinderen, extra vervoer). We zijn in gesprek over de financiële gevolgen hiervan.	PM	-
Beschermd wonen	Verwachting dat instroom en uitstroom zal stagneren. Daardoor mogelijk tekort op het aantal plaatsen		PM
Inkoop jeugdhulp in 2021	Nieuwe aanbesteding vanaf 2021 is stopgezet. Wat dit betekent voor het budgettaire kader 2021 per gemeente nog niet duidelijk		PM
Meer vraag naar Zorg	Hoe het aantal aanvragen WMO en Jeugdzorg zich zal ontwikkelen als gevolg van COVID-19 crisis is niet te voorspellen.	.	PM
Tijdelijk niet innen eigen bijdrage WMO	Landelijk besluit om de eigen bijdragen voor de maanden april en mei collectief niet te innen. Onlangs is bekend geworden dat gemeenten in principe hiervoor gecompenseerd worden door het Rijk.	PM	-

Risico	Korte toelichting	Jaar 2020	Jaar 2021 e.v.
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs			
Gezondheidszorg	GGD heeft een inventarisatie gemaakt van extra uitgaven en gemiste inkomsten in COVID-19 tijd. Dit hebben ze verwerkt in een drietal scenario's: optimistisch € 2,6 miljoen, midden € 3,3 miljoen en pessimistisch € 4,1 miljoen. Deze scenario's zijn exclusief bijdragen vanuit het Rijk. Met de VNG zijn door het Rijk bestuurlijke afspraken gemaakt over de compensatie van de GGD kosten. Deze kosten worden nu geïnventariseerd. Hierna worden er afspraken gemaakt over de bedragen en wijze van uitkeren.	PM	
Stijging aantal bijstandsuitkeringen	In 2020 zal het aantal bijstandsuitkeringen weer stijgen. Omdat we door het Rijk gefinancierd worden op basis van voorgaande jaren, is het voorlopig rijksbudget voor 2020 juist sterk verlaagd. Voor de gemeente Oss met ongeveer € 0,9 miljoen. Landelijk vinden gesprekken plaats om gemeenten hierover te compenseren.	PM	PM
Reguliere BBZ uitkeringen	Het is mogelijk dat er na de beëindiging van de TOZO regeling meer BBZ uitkeringen (Bijstand voor zelfstandigen) verstrekt zullen gaan worden. Vanaf 1-1-2020 valt de financiering van de BBZ uitkering levensonderhoud binnen de BUIG en daarmee is de gemeente 100% financieel verantwoordelijk. Voor de BBZ kredieten is de gemeenten 75% financieel verantwoordelijk. Meer aanvragen zullen ook leiden tot hogere uitvoeringskosten.		PM
Stijging bijzondere bijstand	We verwachten een stijging van het aantal inwoners met een laag inkomen. Beroep op bijzondere bijstand zal daardoor stijgen.	PM	PM
Daling inkomsten BUIG en bijzondere bijstand	We verwachten een daling van de inkomsten doordat we minder schulden kunnen innen.	PM	PM
Daling lasten loonkostensubsidie	We verwachten dat we minder plaatsingen gaan realiseren door de crisis.	PM	PM
Noodopvang kinderopvang / peuteropvang	Compensatie van kosten voor noodopvang kinderen van ouders met cruciale beroepen en in vitale sectoren. Compensatie van ouders die gebruik maken van een gemeentelijk gesubsidieerde opvang, voorschoolse educatie De kosten voor gebruik van de tolkdienst voor de kinderopvang, het primair en voortgezet onderwijs.	PM	-
Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur			
Algemeen risico culturele organisaties	Schade bij culturele organisaties door de opgelegde sluiting.	PM	PM.
Professionele culturele instellingen	De financiële gevolgen voor de professionele cultuurinstellingen zijn nog niet inzichtelijk te maken, maar zullen fors zijn.	PM	PM

Risico	Korte toelichting	Jaar 2020	Jaar 2021 e.v.
Golfbad Oss	Golfbad maakt gebruik van landelijke ondersteuningsmaatregel. Wat het financieel effect is, is nu nog niet te zeggen.	PM	-
Omroep Maasland	Omroep heeft te maken met grote terugval in advertentie-inkomsten. Effect op langere termijn lastig in te schatten.	PM	PM
Kermissen	Het niet doorgaan van de kermissen betekent een nadeel voor ons van € 200.000 aan minder inkomsten in 2020.	€ 200.00	-
Verhuur accommodaties	D e inkomsten uit verhuur zullen in 2020 lager zijn dan begroot. Er is een landelijke regeling die de huur voor sportverenigingen kwijtscheldt. Wat per saldo het effect is, is op dit moment niet te voorzien. Een aantal instellingen krijgt indirect via subsidie compensatie voor de huur. Voor de langere termijn gaan we er van uit dat verhuur weer op niveau komt (is uiteraard niet zeker)	PM	-
Programma 5. Zuinig op ons klimaat			
Afvalinzameling	We zien stijging van het aantal bezoekers en meer verwerkingskosten. Kostenstijging van circa € 80.000 per maand.	PM	-
Kringloop	De crisis heeft grote impact op de exploitatie van het Kringloopbedrijf door wegvallende inkomsten.	PM	
Programma 6. Vitale economie			
Grondverkoop industrie	Er blijft op dit moment nog voldoende belangstelling voor onze uit te geven gronden. Effect op langere termijn is niet te voorspellen. Hoeveelheid te verkopen hectare is nog beperkt (uitz. Heesch West).		PM
Markten	Omzetten van de markt naar versmarkt betekent circa € 8.000 minder inkomsten per kwartaal. De opstelling van de markten is inmiddels weer als vanouds.	€ 8.000	-
Havengelden	Door minder economische activiteit in de haven is de opbrengst havengelden minder dan begroot. Landelijke % schat men in op 20%, dit is voor ons circa € 25.000 per kwartaal.	€ 25.000 per kwartaal	PM
Programma 7. Mobiliteit			
Parkeren	Terugloop van het aantal bezoekers in centrum, in combinatie met het niet handhaven van betaald parkeren betekent derving van inkomsten van circa € 175.000 per maand.	€175.000 per maand	

Risico	Korte toelichting	Jaar 2020	Jaar 2021 e.v.
Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss			
Grondverkoop woningbouw	Effect op langere termijn is niet te voorspellen. Hoeveelheid te verkopen hectare is nog beperkt. Nieuw op te starten projecten kennen een langere doorlooptijd, zodat het risico verkleind wordt. Via taskforce mogelijk anti-cyclisch investeren.		PM
Leges omgevingsvergunning	De mogelijkheid bestaat dat door de crisis het aantal aanvragen om een omgevingsvergunning achter blijft. Dat heeft gevolgen voor de bouwleges.		PM
Programma 10. Besturen in verandering van tijden			
Leges publieksdiensten	In 2020 worden naar verwachting minder huwelijken gesloten. Mogelijk leidt dit tot een inhaalslag in volgende jaren.	PM	
Gemeente als werkgever	In verband met hygiëne maatregelen, aanpassingen op 1,5 meter, digitale vergaderfaciliteiten en faciliteren thuiswerken hebben we extra kosten gemaakt. Bij marap 2 brengen we deze kosten in beeld.	PM	
Programma 11. Financieel solide			
Uitstel van ontvangsten/ later versturen facturen	We ontvangen later ons geld (en ook soms minder) wat effect heeft op onze financieringspositie. Door extra geld aan te trekken verkleinen we dit risico.	PM	-
Precariobelasting	Besloten is om voor de periode (1 maart tot 1 september geen precariobelasting te innen voor terrassen en uitstallingen.	€ 21.500	-
Toeristenbelasting	Het aantal overnachtingen in 2020 zal aanzienlijk lager liggen dan voorgaande jaren. De begrote opbrengst is jaarlijks € 230.000. We werken met een systeem van achteraf aangifte doen. Dus de opbrengst dit jaar is van de overnachtingen in 2019. En volgend jaar ontvangen we de overnachtingen van 2020. We moeten dus rekening houden met minder inkomsten in 2021.		PM
Uitstel betaling rente en aflossing in 2020	Verenigingen en instellingen krijgen de mogelijkheid om dit jaar geen rente en aflossing te betalen, onder voorwaarde van ondertekening van aanvullende overeenkomst waarbij de looptijd van de lening wordt verlengd met 1 jaar. Maximaal rentederving in 2020: € 478.000.	Max. € 478.000	-
Oninbaarheid gemeentelijke vorderingen	De gemeente voert een ruimharig beleid voor uitstel van betaling sinds de COVID-19 crisis. Afhankelijk van de omvang van de recessie verwachten we dat een deel van de vorderingen niet inbaar zal zijn. Op dit moment is niet in te schatten hoeveel.	PM	PM

Bijlage 1: Meicirculaire 2020

In deze bijlage geven we een totaaloverzicht van de uitkomsten van de meicirculaire 2020. We beginnen met een samenvattend overzicht in de tabel. Daarna lichten we elk onderwerp toe. In het tweede deel van de bijlage geven we een nadere analyse van de uitkomsten.

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024
Meicirculaire 2020	-3.689	-125	-1.342	-615	-543
Af te zonderen posten					
Loon- en prijsstijgingen 2021	0	4.100	4.100	4.100	4.100
Integratie uitkeringen sociaal domein:					
- Beschermd wonen	650	-4.825	-4.821	-4.821	-4.821
- Participatie WSW	489	463	284	341	-406
- Participatie Wa-jong en begeleiding	53	55	61	67	243
- Voogdij18+	915	175	175	175	175
Jeugdzorg, verrekening Voogdij 18+	0	-100	-100	-101	-101
Inburgering	182	134	298	328	328
Pilots veranderopgave inburgering	175	0	0	0	0
Maatschappelijke opvang	-14	-14	-14	-14	-14
Brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches	3	3	3	3	3
Maatschappelijke begeleiding statushouders	109	0	0	0	0
Armoedebestrijding kinderen	0	10	10	10	10
Bommenregeling	26	0	0	0	0
Totaal af te zonderen posten	2.588	1	-4	88	-483
Netto ontwikkeling	-1.101	-124	-1.346	-527	-1.026

Meicirculaire 2020

De meicirculaire 2020 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds geeft de volgende uitkomsten:

- 2020: € 1,1 miljoen positief
- 2021: € 124.000 positief
- 2022: € 1,3 miljoen positief
- 2023: € 0,5 miljoen positief
- 2024: € 1 miljoen positief.

Af te zonderen posten

Van de uitkomsten van de meicirculaire moeten we nog diverse bedragen apart zetten voor specifieke onderwerpen. Deze beschrijven we hierna.

Loon- en prijsstijgingen

We zetten geld apart om loon- en prijsstijgingen te kunnen betalen, vanaf 2021 € 4,1 miljoen extra. Het Centraal Planbureau verwacht dat de lonen in 2021 met 2,8% stijgen en dat de reguliere overheidskosten stijgen met 1,7%. Via de algemene uitkering worden we gecompenseerd met 1,8% zijnde het inflatiecijfer Bruto Binnenlands Product (BBP).

Uit deze stelpost moet ook de prijscompensatie betaald worden voor (onderdelen van) het sociaal domein (Jeugdzorg/ Wmo 2015).

Integratie-uitkeringen sociaal domein

Voor onderdelen van het sociaal domein die nog buiten de algemene uitkering vallen gebeurt er het volgende:

- **Beschermd wonen:**

Het budget voor beschermd wonen wordt met per saldo € 4,8 miljoen structureel verlaagd. Dit bestaat uit twee onderdelen:

- Landelijk wordt budget beschermd wonen gekort met € 495 miljoen. Mensen met een psychische stoornis krijgen toegang tot de Wet Langdurige Zorg. Dit bedrag wordt naar de WLZ overgeheveld. In principe krijgen wij daardoor ook lagere kosten. Dit is voor ons een korting van circa € 5.451.000.
- Compensatie voor loon- en prijsstijging (3,25%). Dit is voor ons een bedrag van circa € 630.000.

Bestuurlijk is besloten om zowel de omvang van de Wlz- uitname als de verdeling ervan op twee momenten na te calculeren, namelijk in de meicirculaire 2021 en 2022.

- Participatie (WSW en Wajong en begeleiding): € 0,5 miljoen extra. Dit is voor loon- en prijsontwikkeling en ook is de verdeling van de middelen voor WSW geactualiseerd. In de laatste jaren is de verdere afbouw van de WSW in financiële zin zichtbaar (minder middelen daarvoor).

- Voogdij 18+: € 915.000 extra in 2020 en de jaren erna € 175.000 extra

In structurele zin krijgen we € 175.000 meer. Dit bestaat uit loon- en prijsontwikkelingen voor het jaar 2020. Daarnaast zijn er actuelere gegevens van zorggebruik waardoor landelijk extra budget beschikbaar komt. In 2020 ontvangen we incidenteel een compensatieregeling (omdat het budget niet toereikend is voor de kosten die zijn gemaakt). Dit verklaart totale voordeel in 2020 van € 915.000.

Jeugdzorg (verrekening met Voogdij 18+)

De budgetten van jeugdzorg worden met € 100.000 verlaagd vanaf 2021. Dit heeft direct te maken met de extra gelden die we ontvangen voor Voogdij 18+ (deze worden hier gekort).

Inburgering

Per 1 juli 2021 treedt de Wet inburgering in werking. We ontvangen in 2020 een incidentele bijdrage in de invoeringskosten en daarna een jaarlijkse bijdrage in de uitvoeringskosten. In 2020 betreft dit een bedrag van € 182.000 en uiteindelijk structureel een bedrag van € 328.000.

Pilot veranderopgave inburgering

We ontvangen in 2020 een bedrag van € 175.000 voor een pilotprogramma Veranderopgave inburgering. In de gemeentelijke pilots worden belangrijke instrumenten en werkwijzen van het stelsel in de praktijk getest. We hebben deze aanvraag gedaan. De looptijd van de pilots is recent met 6 maanden verlengd (i.v.m. corona) en is nu anderhalf jaar vanaf november 2019.

Maatschappelijke opvang

De mutatie betreft een beperkte negatieve bijstelling van € 14.000 vanaf 2020 op basis van landelijke rekenregels.

Brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches

De mutatie betreft een beperkte positieve bijstelling van € 3.000 op basis van landelijke verdeling.

Maatschappelijke begeleiding statushouders

We ontvangen in 2020 € 109.000 voor maatschappelijke begeleiding van inburgeringsplichtige asielmigranten en hun gezinsleden.

Armoedebestrijding kinderen

We ontvangen vanaf 2021 € 10.000 meer in het kader van armoedebestrijding kinderen door actualisatie van landelijke verdeling van de middelen.

Bommenregeling

We ontvangen in 2020 € 26.000 als vergoeding van 70% van de gemaakte kosten voor het opsporen en ruimen van explosieven uit de Tweede Wereldoorlog.

Analyse op hoofdlijnen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024
Samen de trap op/ af	-952	-113	-1.427	-611	-1.772
Plafond BTW compensatiefonds	-262	-262	-262	-262	-262
Korting apparaatskosten gemeenten	0	0	0	0	673
Overige Rijksontwikkelingen	113	251	343	346	343
Totaal	-1.101	-124	-1.346	-527	-1.026

Samen de trap op en af

De ontwikkeling van de algemene uitkering hangt voor een belangrijk deel af van de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens de normeringssystematiek (samen de trap op en af) hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van de algemene uitkering.

Bij het berekenen van het effect van het acres spelen de volgende zaken een rol:

- Het directe accres (deze is voor de jaren 2020, 2021 en 2022 positief. De jaren erna minder positief.
- Ontwikkeling van hoeveelheden binnen de diverse maatstaven. Mede door nieuwe aantallen bij de maatstaven (medicijngebruik) hebben we een positief effect op onze algemene uitkering
- De verwachte inflatie voor 2021 en volgende jaren. Wij maken hier net als voorgaande jaren de inschatting van de inflatie hoger is dan bruto binnenlands product waar het Rijk mee gerekend heeft. Wij houden vast aan de inflatiecijfers van het centraal planbureau. Dit heeft een negatief effect op de algemene uitkering.
- Het nieuwe begrotingsjaar 2024 (voor ons nieuw) is ten opzichte van 2023 een stuk positiever (hogere landelijke uitgaven). Dit heeft een positief effect op de algemene uitkering.

Plafond BTW compensatiefonds

Gemeenten kunnen (voor een groot deel) kosten van BTW declareren bij het BTW compensatiefonds. Dit fonds heeft landelijk gezien een plafond. Wordt er minder BTW gedeclareerd, dan wordt het verschil toegevoegd aan de algemene uitkering. Wordt er meer BTW gedeclareerd dan wordt dit ten laste van de algemene uitkering gebracht. De laatste jaren heeft het Rijk een inschatting gemaakt dat er minder BTW door gemeenten wordt gedeclareerd. De provincie heeft bepaald dat een raming aan inkomsten mag worden geraamd op basis van de werkelijke cijfers 2019. Omdat gemeenten in 2019 minder hebben gedeclareerd dan in 2018 is de ruimte groter geworden en kunnen we meer inkomsten ramen. Dit betekent een voordeel van structureel € 262.000.

Korting apparaatskosten opschaling gemeenten

In het vorige regeerakkoord is opgenomen dat het Rijk streeft naar minder en grotere gemeenten. De gedachte vanuit het Rijk is dat de beoogde opschaling van gemeenten leidt tot besparingen die ontstaan door schaalvoordelen, verminderen van toezicht, vereenvoudiging van regelgeving en minder dubbeling van taken. De besparing gaat uit van een daling van het aantal gemeenteambtenaren doordat gemeenten groter worden of met elkaar gaan samenwerken. Dit leidt tot een uitname uit het gemeentefonds. In totaal is voor deze operatie een structurele bezuiniging van € 975 miljoen opgenomen (2015- 2025). Voor het jaar 2024 betekent dit een aanvullende bezuiniging van € 673.000.

Overige Rijksontwikkelingen

Binnen de overige Rijksontwikkelingen treden diverse effecten op door onder andere:

- Algemene suppletie korting sociaal domein
- Hogere WOZ waarde, wat een nadelig effect heeft op de algemene uitkering.
- Diverse overige mutaties.

Bijlage 2: Compensatie voor gemeenten

Op 28 mei jl. is een brief van de minister van BZB en staatssecretaris van Financiën verschenen over compensatie voor gemeente. Dit omdat gemeenten ook veel geld extra uitgeven en ook inkomsten mislopen. In de brief wordt aangegeven dat er nu een eerste tegemoetkoming van ruim een half miljard euro wordt vrijgemaakt voor gemeenten. De tweede stap volgt als halverwege juli 2020 de uitkomsten komen van de werkgroep die de reële kosten en gedeelde inkomsten van gemeenten in kaart brengt. Medio juli volgt dus een nadere afrekening voor de extra kosten en de gedeelde inkomsten voor de periode van maart tot 1 juni 2020.

Wat zijn de belangrijkste zaken uit de brief:

Onderdeel	Toelichting	Bedrag
Accres	Het accres wordt voor de jaren 2020 en 2021 bevroren. We laten dus systematiek van samen de trap op en samen de trap af los.	Verwerkt in meicirculaire.
BTW- compensatiefonds	Ook dit wordt bevroren.	Verwerkt in meicirculaire.
Compensatie gemiste inkomsten	Gemeenten ontvangen compensatie voor gemiste belastingopbrengsten (toeristenbelasting voor ons in 2021 en parkeerinkomsten 2020).	Landelijk € 225 miljoen. Ruwweg ruim 1 miljoen voor Oss.
Zorg	Continuïteit zorg, noodzakelijke zorg en meerkosten jeugd en Wmo 2015	Landelijk € 144 miljoen
Noodopvang kinderen met ouders cruciaal beroep	Deze opvang is zonder extra kosten ouders. Medio maart tot 1 juli.	Landelijk € 23 miljoen
Sociale werkbedrijven	Verwachte tekorten bij SW bedrijven door (gedeeltelijke) sluiting en wegvallen opbrengsten. 1 maart tot 1 juni.	Landelijk € 90 miljoen
Culturele voorzieningen	Overeind houden lokale en regionale cultuur sector (bibliotheek, muziekscholen, centra voor kunsten, musea, theater e.d.)	Landelijk € 60 miljoen
Tijdelijk steunfonds voor lokale informatievoorziening	Ondersteuning lokale media. Verlenging tot eind 2020. Lokale media kunnen aanvraag doen bij dit steunfonds.	Landelijk € 24 miljoen.
Wat was al besloten?		
Compensatie inkomstenderving kwietschelden huren aan sportverenigingen	Voor de periode 1 maart tot en met 1 juni 2020.	Landelijk € 90 miljoen
Compensatie inkomstenderving eigen bijdrage Wmo	Deze werd door SVB in die periode niet geïnd voor gemeenten. Maanden april en mei 2020.	Landelijk € 18 miljoen
Vergoeding eigen bijdrage ouders die gebruik maken van peutersaanbod, SMI, voorschoolse educatie	Tot het moment dat compensatie stopt. Tot 8 juni 2020.	Landelijk € 8,3 miljoen

Onderdeel	Toelichting	Bedrag
Vergoeding uitvoering Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (TOZO)	Voorschot tot 1 juni ontvangen.	Landelijk € 2 miljard (Voor Oss ruim € 10 miljoen)
Bijstandsuitkering	Voorschot blijft gehandhaafd op voorlopig vastgesteld budget. In september wordt gezien wat macrobudget landelijk moet worden, rekening houdend met actuele situatie.	Op dit moment niet in te schatten.

Bijlage 3: Overzicht reserves

Algemene reserve

De norm voor de algemene reserve is 10% van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Op basis van de meicirculaire 2020 is deze norm afgerond € 18 miljoen. Dit is inclusief het sociaal domein.

Meerjarenbeeld op basis van bestaand beleid

bedragen x € 1.000

Jaar	Saldo 1 januari	Rente bijschrijven	Storting	Onttrekking	Saldo 31 december
2020	23.566	353	0	4.083	19.837
2021	19.837	298	0	730	19.404
2022	19.404	291	0	0	19.695
2023	19.695	295	0	0	19.991
2024	19.991	300	0	0	20.291

Toelichting op het meerjarenbeeld

Aanpassing beginsaldo 2020

Het beginsaldo van 2020 van € 23.566.000 is verhoogd met de saldobestemming vanuit de jaarrekening 2019. Dit betrof een bedrag van € 515.000.

2020

De onttrekking van € 4.083.000 bestaat uit:

- Proeftuin Ruwaard: € 100.000
- HBO in Oss: € 100.000
- Wonen met begeleiding: € 600.000
- Muziek in de klas: € 15.000
- Omgevingswet en -visie: € 622.000
- Transformatieagenda Jeugdhulp: € 1.189.000
- Het begrotingstekort voor 2020: € 1.457.000 (na eerste rapportage en na meicirculaire 2020)

2021

De onttrekking van € 730.000 bestaat uit:

- Proeftuin Ruwaard: € 100.000
- HBO in Oss: € 58.000
- Begrotingstekort 2021: € 572.000

Overzicht bestemmingsreserves

In deze bijlage geven we een overzicht van de belangrijkste bestemmingsreserves. We geven inzicht in de omvang ervan en lichten toe waar ze voor bedoeld zijn.

Naam reserve	Stand 1-1-2020	Toelichting
Bestemmingsreserves		
Beschermde wonen	6.478	Aanpak van complexe casuïstiek in de regio.
Wonen, welzijn en zorg	195	Voor vernieuwingen (transformatie) in het domein van wonen, welzijn en zorg.
Onderhoud onderwijs	397	Gevormd voor aanpassingen van onderwijshuisvesting.
Integraal Voorzieningenbeleid	1.291	Voor de realisatie van de IVB-doelstellingen.
Verzelfstandiging	131	Afdekking van de kosten in het kader van de verzelfstandiging van het museum en het Stadsarchief.
MJC/Stadsarchief		
Walkwartier en omgeving	3.067	De middelen in deze reserve zijn geormerkt voor activiteiten in het centrum, centrumontsluiting, de revitalisering van De Wal en omgeving
Investeringsfonds stadshart	725	Doel is realisatie van de koers Stadshart Oss, gericht op majeure investeringen in stedelijke (vastgoed) ontwikkelingen
Investeringsfonds duurzaamheid	420	Doel is om investeringen te doen in het kader van de energietransitie en circulaire economie
Integraal uitvoeringsprogramma openbare ruimte (IUP)	5.490	Bestemd voor de uitvoering van projecten in de openbare ruimte (IUP-projecten).
Quick wins binnenhavens	3.756	Bestemd voor het ontwikkelen van de Osse binnenhaven tot hét multimodale goederenknoppunt van de regio Noordoost-Brabant.
Economie	806	Voor het aanjagen van projecten op sociaal-economisch terrein en de infrastructuur van Oss.
Strategische aankopen	500	Bestemd om komende jaren actief grondbeleid te kunnen voeren
Mobiliteit	1.444	Treffen van mobiliteitsmaatregelen op basis van het investeringsprogramma mobiliteit (MIPMO).
Groenfonds landelijk gebied	1.655	Gericht op de versterking van het buitengebied.
Volkshuisvesting	778	Voor initiatieven op het gebied van volkshuisvesting en voor afdekken jaarlijkse beheerkosten van duurzaamheidsleningen
Geluid	578	Het verminderen van geluidsoverlast en het oplossen van knelpunten op het terrein van geluidshinder.
Ontwikkeling windpark Elzenburg- de Geer	430	Vorbereidingskosten voor ontwikkeling windpark
Openbare verlichting	189	Ter dekking van de vervangingsinvesteringen van alle lichtmasten en armaturen voor de komende planperiode (4 jaar).
Onderhoud natuurgebieden	264	Het plaatsen van wisentenrasters in natuurgebied Herperduin.
Carnavalloodsen	57	Frictiebudget voor clusteringskosten.
Bodemsaneringen	425	Voor bodemonderzoek en bodemsaneringsprojecten.
Verkeersregelinstallaties	448	Ter dekking van de vervangingsinvesteringen van verkeersregelinstallaties voor de komende planperiode.
E- dienstverlening	344	Uitvoering van het programma E- dienstverlening
Participatiebevordering	330	Bestemd om mensen met een bijstandsuitkering met nieuwe dienstverleningen meer te laten meedoen in de maatschappij

Naam reserve	Stand 1-1- 2020	Toelichting
Egalisatiereserves/afdekken van risico's		
Risico's Heesch-West	2.042	Ter dekking van de ontwikkeling van regionaal industrieterrein Heesch-West.
Egalisatie renteomslag	2.100	Opvangen van renteschommelingen.
Organisatie ontwikkelingen	1.909	Afdekken van fricties in het kader van personele bezuinigingen.
Egalisatie automatisering	1.201	Egaliseren van kosten van automatisering.
Beheerkosten startersleningen	1.286	De reserve is gevormd voor de dekking van de beheerkosten en risico's van de startersleningen.
Parkeren	778	Opvangen van fluctuaties in de opbrengsten van betaald parkeren.
Afvalstoffenheffing	0	Voor egalisatie van de kosten en tarieven van afvalinzameling
Egalisatie rioolbeheer	1.649	Voor egalisatie van de kosten en tarieven van riolering.
Overige bestemmingsreserves		
Diverse reserves	456	
Totaal	41.619	